

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI

ANONİM ŞİRKETLERDE BÖLÜNME

Yüksek Lisans Tezi

Cengiz TURGUT

Ankara-2020

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI

ANONİM ŞİRKETLERDE BÖLÜNME

Yüksek Lisans Tezi

Cengiz TURGUT

Tez Danışmanı

Dr. Öğretim Üyesi Mustafa DOĞAN

Ankara-2020

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI

ANONİM ŞİRKETLERDE BÖLÜNME

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı : Dr. Öğr. Üyesi Mustafa DOĞAN

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı

İmzası

Prof. Dr. Kadir GÜRDAL

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa DOĞAN

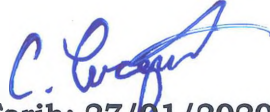
Dr. Öğr. Üyesi Zeki YANIK

Tez Sınavı Tarihi: 13/01/2020

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa DOĞAN danışmanlığında hazırladığım “Anonim Şirketlerde Bölünme (Ankara.2020)” adlı yüksek lisans tezimdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallarına uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

Tarih: 27/01/2020
Cengiz TURGUT

TEŞEKKÜR

Değerli katkı ve desteklerinden ötürü tez danışmanım Saygıdeğer Hocam Dr. Öğretim Üyesi Mustafa DOĞAN'a,

Akademik anlamda kendisine çok şey borçlu olduğum Dr. Öğretim Üyesi Sayın Hülya COŞTAN hocama,

Her daim ilgi ve desteğini esirgemeyen çok kıymetli hocam Sayın Dr. Öğretim Üyesi Zeki YANIK'a,

Değerli yorumlarını benimle paylaşan kıymetli üstatlarım Ticaret Bakanlığı Başmüfettişi Ahmet UYANIK ile Daire Başkanı Mustafa Umut ÖZGÜL'e,

Teoriyi uygulama ile birleştirme noktasında büyük katkılar sağlayan Mersin Ticaret Sicili Müdürü Halis ÇAKIR ve Adana Ticaret Sicili Müdür Yardımcısı Av. Fahri ÖZSUNGUR'a,

Akademik katkılarından ötürü Dr. Öğretim Üyesi Kadriye ŞAHİN, Öğretim Görevlisi Doktor Fatma Özge ÜNSAL ve Dr. Yusuf Ziyaeddin SÖNMEZ'e,

Tez çalışmalarım esnasında göstermiş olduğu anlayış ve verdiği motivasyon ile desteğini esirgemeyen sevgili eşim ve can yoldaşım Öğretim Görevlisi Doktor Selvin TURGUT'a ...

Sonsuz teşekkürler.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	iv
KISALTMALAR TABLOSU	vi
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

BÖLÜNME KAVRAMI VE İŞLETMELERİ BÖLÜNMEYE SEVK EDEN NEDENLER

1.1. Bölünme İşleminin Tanımı	3
1.2. Şirketleri Bölünme İşlemine Sevk Eden Nedenler	4
1.3. Yeniden Yapılandırma Modelleri İçerisinde Bölünme İşlemlerinin Yeri ve Önemi	13
1.3.1. İşletmelerin Ayrı Ayrı Satışı ile Bölünme İşleminin Farkı	14
1.3.2. Kısmi Bölünme, Devir ve Tam Bölünme Arasındaki Farklar	15
1.4. Bölünme ile İlgili Düzenlemeler.....	16
1.5. Şirket Bölünmelerinin Türleri.....	19

İKİNCİ BÖLÜM

BÖLÜNME İŞLEMİNE DAİR MEVZUAT HÜKÜMLERİ

2.1. TTK Hükümlerine Göre Şirket Bölünmeleri	26
2.2. Vergi Mevzuatı Hükümlerine Göre Şirket Bölünmeleri	51
2.3. Sermaye Piyasası Düzenlemelerine Göre Şirket Bölünmeleri	89
2.4. Bölünmenin Dış Kaynağı	106
2.5. Şirket Bölünmelerine İlişkin TMS ve TFRS’de Yer Alan Standartlar	106

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BÖLÜNMEDE ÖZELLİKLİ DURUMLAR

3.1. Devralan Şirketlerde Sermaye Artırımı ile Bölünen Şirketlerde Sermaye Azaltımı Miktarı	116
3.2. Değişim Oranı	121
3.3. Vergi Mevzuatında ve Muhasebe Standartlarında Yer Alan Değerleme Hükümleri	126
3.4. İştirak İlişkisi Bulunan Şirketlerde Bölünme İşlemi	128
3.5. Uygulamada Karşılaşılan Özellikli Durumlar ve Çözüm Önerileri	131
3.5.1. Kısmi Bölünmede İpotekli Bir Taşınmazın Yeni Kurulacak Şirkete Sermaye Olarak Konulup Konulamayacağı Sorunu	131
SONUÇ	134
ÖZET	137
ABSTRACT	138
KAYNAKÇA	139

KISALTMALAR TABLOSU

- eKVK** : 5422 sayılı Mülga Kurumlar Vergisi Kanunu
- eTTK** : 6762 sayılı Mülga Türk Ticaret Kanunu
- KDV** : Katma Değer Vergisi
- KDVK** : Katma Değer Vergisi Kanunu
- KVK** : 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu
- SPK** : Sermaye Piyasası Kurulu
- SPKn** : 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu
- TTK** : 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu
- yTTK** : 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu

GİRİŞ

Ortaklıklar; değişen piyasa şartları, ticaret alışkanlıklarında yaşanan değişimler ve ekonomide yaşanan dalgalanmalar gibi dışsal faktörler ile ortaklık mali yapısının güçlenmesi veya zayıflaması, yeni pazar arayışlarına girilmesi veya hedef pazarın daraltılması, dikey veya yatay birleşmeye gidilmesi yahut küçülmeye gidilerek uzmanlaşma kararının alınması gibi içsel faktörler sebebiyle yeniden yapılandırma yollarına başvurabilmektedirler.

Son yıllarda yeniden yapılanma stratejisine olan ilginin artması, ticaret, vergi ve sermaye piyasası hukuku başta olmak üzere mevzuat çalışmalarına da yansımış, konu ortakların ve ortaklıktan alacaklı olanların haklarını koruyucu mahiyette teferruatlı düzenlemelere gidilmesini sağlamıştır.

Yeniden yapılanma stratejileri arasında yer alan bölünme konusu, birleşme gibi hak ettiği ilgiyi zamanla yakalamış ve gerek ticaret hukuku, gerek vergi hukuku ve gerekse de sermaye piyasası hukuku başta olmak üzere yapılan düzenlemelerle birlikte hukuk sistemimizde yerini almıştır.

Ortaklıkların bölünme işlemlerine olan ilgisinde gözlenen artış, bölünme sürecindeki hesaplamaların ve işlemlerin daha net ortaya konulması ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Bilhassa gerek Kamuyu Aydınlatma Platformu (KAP) gerekse de ticaret sicili müdürlüklerinden temin edilen örnek uygulamalar göstermektedir ki; değişim oranı gibi ilişkili tarafların menfaatlerini doğrudan veya dolaylı yoldan etkileyebilecek nitelikte işlemlerde dahi hesaplamalar gerçek değerler araştırılmadan yapılmakta, gerçek değerin defter değerine eşit kabul edilmesi yolu tercih edilmekte, dolayısıyla bölünme sonrası sermaye miktarları ve ortaklık payları bu varsayım esas alınarak belirlenmektedir. Ayrıca ortaklık yapılarını etkileyebilecek diğer faktörlerden aralarında

iştirak ilişkisi bulunan ortaklıkların bölünmeye katılması hali ile ortağın ayrılma hakkı ve ayrılma akçesi konuları da tartışmaya açık konulardır. Bu bilgiler ışığında, bu çalışmada yeni sermaye yapılarını etkileyecek faktörlere yer verilmiştir.

Bu çalışmada; bölünmenin kavramsal çerçevesinin oluşturulmasının ardından muhtelif hukuk düzenlemelerinden bahsedilmiş olup, düzenlemelerin karşılaştırmalı incelenmesi suretiyle yer yer farklılıklarına dikkat çekilmesi ve konular itibariyle durumu izaha yarayan örnek muhasebe kayıtlarının gösterilmesi yoluna gidilmiştir. Buna ek olarak, vergi istisnaları ve verginin doğmasına yol açan durumlar, bölünme sürecinde dikkate alınması gereken mali tablolar, zarar mahsubu, birikmiş amortismanların taksimi, devredilen malvarlığının net değerine ilişkin özellikli durumlar gibi sürecin muhasebe kayıtlarına intikali ve mali tablo düzenlenmeleri yer almaktadır.

Bu çalışmanın, bölünme sürecinde karşılaşılabilecek pek çok özellikli durumun belirlenmesinin ardından, bu hususların hesaplamalara ve muhasebe kayıtlarına etkisi ile ilgili bilgi ihtiyacını gidermeye katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

BÖLÜNME KAVRAMI VE İŞLETMELERİ BÖLÜNMEYE SEVK EDEN NEDENLER

Bu bölümde, yeniden yapılanma modelleri arasında sayılan bölünme kavramının tanımının yapılması ve türleri hakkında açıklayıcı bilgilere yer verilmesinin yanı sıra, ortaklıkları bu işlemi gerçekleştirmeye sevk eden sebeplerin açıklanması yoluna gidilecektir. Ayrıca bölünme işlemine ilişkin düzenlemelerin tarihsel gelişiminden söz edilmesi suretiyle, bölünmeye katılan ortaklıkların tabi olacağı hukuki düzenlemeler hakkında genel bir bilgilendirmenin yapılması amaçlanmaktadır. Böylelikle bölünme işleminin kavramsal çerçevesi ortaya konulmaya çalışılacaktır.

1.1. Bölünme İşleminin Tanımı

Bölünme, sermaye şirketleri ile kooperatiflerce başvurulabilen bir yeniden yapılandırma yöntemi olup, tasfiyeye girmeksizin malvarlığının tamamen veya kısmen kendi bünyelerinden ayrılarak, yine sermaye şirketlerine veya kooperatiflere kısmi külli halefiyet yoluyla devredilmesi ve bunun karşılığında bölünen şirket ortakları tarafından devralan şirketlerdeki ortaklığın kendiliğinden elde edilmesidir (Eriş, 2014, s.1726).

Gerçekten de, ilerleyen bölümlerde açıklanacağı üzere, gerek bölünen şirketin veya kooperatifin ortakları gerekse de bölünenin bizatihi kendisi devralan şirkette pay sahibi olsun, tasfiye sürecine girmeden ve başka hiçbir işleme gerek kalmadan hukuken devralanlarda pay sahibi olmaktadır.

1.2. Şirketleri Bölünme İşlemine Sevk Eden Nedenler

Çağımızın işletmecilik anlayışında, büyüme gibi küçülme de önemli stratejik hamlelerden biridir ve sadece zayıflık ve başarısızlık hallerinde değil, şirketin yeniden yapılandırılması suretiyle şirkete rekabet üstünlüğü kazandırılması gibi stratejiler için de kullanılmaktadır. Küçülmenin çok çeşitli sebepleri olabilir ve bunları tam anlamıyla kategorize etmek güçtür. Karlı dahi olsa şirketin uzun vadeli stratejik planında rolü bulunmayan işlerden ayrılıp şirketin esas faaliyet konusuna odaklanma yolunu tercih etmesi mümkündür. Haliyle küçülme kararı, sadece sektördeki düşüşten kaynaklı olmayabilir, zira şirketin hangi sektörde rekabet edeceğine dair hedeflerinde yapacağı bir revizyon bu kararın alınmasına dayanak teşkil edebilir. Bunun yanı sıra, nakit ihtiyacını karşılama, finansal zorlukların hafifletilmesi, yakın gelecekte öngörülen büyük bir sermaye yatırımından kaçınma, belirsizlik ve yüksek risk içeren iş alanlarından kurtulma gibi nedenlerle de küçülme yoluna gidilebilir. Ayrıca yasal, politik, sosyal ya da manevi başka sebepler de küçülmenin sebeplerinden olabilir. Şirketlerin yeniden yapılandırma yöntemlerinden biri olan bölünme işlemi ise, küçülmenin önemli stratejilerinden biridir (Toplu, 2016, s. 41-44).

Bölünme, optimal işletme büyüklüğünün üzerinde büyümüş ve ana faaliyet alanından uzaklaşmış şirketlerin esas konularına tekrar dönmelerine ve odaklanabilmelerine imkan sağlayan, ayrıca başta aile şirketlerindeki miras sorunu olmak üzere hissedarlar arasında gruplaşmaların yaşandığı şirketlerde oluşması muhtemel sorunların çözümünde kullanılabilen bir yeniden yapılandırma yöntemidir. Tüm bunların yanı sıra, holding sistemine geçişte bölünmenin bir araç olarak kullanılması mümkündür (Durgut, 2012; Kendigelen, 2011, s. 286-287).

Ticaret ortaklıklarının bölünme sebeplerinden bazılarını şu şekilde sıralayabiliriz: yönetimi zorlaştıracak kadar büyümüş olmak, birden fazla işletme konusunda faaliyet göstermek, ortaklık bilincinin sarsılması ve paylaşım ihtiyacının doğması, bir malvarlığı unsurunun belirli bir işletme konusuna daha uygun düştüğünün fark edilmesi, şirketler topluluğu bünyesinde yer alan şirketlerin her birinde konuların rasyonel olarak yeniden düzenlenmesi (Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, 2014, s.145)

Birleşme işleminde olduğu gibi bölünme de işletmelerin optimum büyüklüğe yaklaşmalarına imkan sağlayan bir yeniden yapılandırma yöntemidir. Bölünme sayesinde azalan verim kanununun olumsuzlukları giderilebildiği gibi, uzmanlaşmayla ekonomik etkinlik artırılacaktır.

Yeniden yapılandırma yöntemlerinden biri olan bölünme işlemi sayesinde şirketler, aktiflerinden ayırmak istedikleri malvarlığı unsurlarını, üzerlerinde mevcut bulunan kontrol kabiliyetlerini yitirmeden varlık kalemleri arasından çıkarabilmektedirler (Çolgar, 2016)

Başlıca bölünme nedenlerini mali, iktisadi ve teknik nedenler şeklinde kategorize ederek açıklayan yazarlar da bulunmaktadır. Buna göre bölünme nedenlerini anılan başlıklar altında sıralamak mümkündür: (Nazalı, 2015)

1. Mali Nedenler
 - a) Kar-zarar takası yapmak suretiyle mevzuatın izin verdiği vergisel avantajlardan yararlanılması
 - b) Şirket varlıklarının kullanımında verimliliğin artırılması
 - c) Yatırımlarda ihtiyaç duyulan mali kaynağın temin edilmesi
 - d) Şirket zararlarının paylaşılmasına imkan sağlaması sayesinde mali durumun iyileştirilmesi

2. İktisadi Nedenler

a) Birden çok alanda faaliyet gösteren şirketlerde gözlenebilecek yüksek maliyet ve verimsizliğin bertaraf edilmesi

b) Mal ve hizmet üretiminde, pazar stratejisindeki değişime uygun olarak uzmanlaşmaya gidilmesi

c) Teknolojik gelişmeye ve ürün taleplerindeki değişime uygun olarak üretimin ürün bazında yeniden planlanması ve ayrı şirketler eliyle yürütülmesi sağlanarak verimliliğin sağlanması

d) Faaliyet risklerinin ve sorumlulukların şirketler arasında paylaştırılması ve dağıtılması

e) Daha önce gerçekleşen birleşme işleminin arzulanan faydayı getirmemiş olması

3. Teknik Nedenler

a) Faaliyetlerin coğrafi olarak uzak yerlere taşınma ihtiyacının doğması

b) Faaliyet alanlarındaki büyümeye bağlı olarak beliren yönetim sorunlarının bertaraf edilmesi

c) Teknik yeterliliğini ve bütünlüğünü yitiren varlık unsurlarının başka şirketlerin işletme unsurlarıyla birleşmesinin ve üretime kazandırılmasının sağlanması

Bölünme kararının mahkemelerce de verilmesi mümkündür. Öyle ki; fesih davasını açan şirket ortağına mahkemece sahip olduğu payların gerçek karşılığının ödenmesine karar verilebileceği gibi, duruma uygun düşecek nitelikte, makul başka bir karara varılması da mümkündür. Bu gibi hallerde, feshi talep eden ortağın sahip olduğu payların karşılığının ödenmesi yerine, şirketin bölünmeye gitmesi yolu tercih edilebilecektir (Eriş, 2014, s. 1727).

Kamu otoritesinin çeşitli sebeplerle sektörel bazda getirdiği düzenlemelere istinaden bölünmenin cazip hale gelmesini yahut şirketlerin bölünmeye zorlanmasını da bölünmenin nedenleri arasında saymak mümkündür. Bu kapsamda enerji sektöründe faaliyet gösteren şirketlerin tek bir konuda faaliyet gösterebilecekleri yönündeki yeni bir düzenleme sonrası bir şirketin madencilik ve rüzgar enerjisi alanlarındaki faaliyetlerini bölünme sonrası doğacak 2 ayrı şirket eliyle yürütmesi örneği bölünmenin yasal nedeni olarak verilebilecektir.

Tüm bunların yanı sıra, şirket ele geçirmelerinin yaygın bir araç olarak kullanılmaya başlanması sonucunda, gerek ele geçirmelerin gerekse de ele geçirme hamlelerini bertaraf etmeye yönelik taktiklerin teorik ve ampirik olarak incelenmesinin son yıllarda yaygınlaştığı görülmektedir. Ele geçirme (take-over attempt), bir ortaklığın yöneticilerinin ve pay sahiplerinin istek ve iradeleri dışında, ortaklık üzerinde denetim ve sahiplik kazanmak amacıyla başka bir şirket tarafından hisse senetlerinin satın alınmasıdır (Dağlı ve Ayaydın, 2012).

Bilhassa hamiline yazılı hisse senetlerinin devrindeki kolaylıktan istifade etmek suretiyle ortaklık paylarının istenmeyen kişilerce iktisap edilerek yönetimin el değiştirmesi mümkündür. Ortaklığın idaresinde söz sahibi olmak isteyenlerce payların bu şekilde edinilmesi, bir menfaat çatışmasına sebep olacağından, devralma teşebbüsüne yönelik birtakım tedbirler alınması gerekir (Çeliktaş, 2006, s. 123).

Her ne kadar sermaye piyasası mevzuatının dost olmayan ele geçirme (take-over) hamlelerini bertaraf etmeye yönelik düzenlemeleri barındırması beklense de, geçmiş yıllarda başta çimento sektörü olmak üzere bazı şirketlerde yaşanan sorunlar karşısında koruyucu hiçbir tedbire başvurulamamış ve bu durum ülkemiz borsalarında

işlem gören şirketlerin doğrudan tehdit altında olduğunu göstermiştir (Tekinalp ve Çamoğlu, 2018, s. 20).

Şirketlerin ele geçirilmesinin önlenmesi yönünde ortaya çok sayıda taktik çıkmakla beraber bu yöntemlerden ikisi, literatürde “aşamalı (sınıflandırılmış) yönetim kurulu” ve “çift sınıflı menkul kıymetler” olarak adlandırılan taktiklerdir. Aşamalı yönetim kurulunda, şirket ana sözleşmesi ile yönetim kurulu üç sınıfa ayrılmakta ve her biri farklı zaman diliminde seçilmektedir. Bu yöntem yönetim kurulu üyelerinin tamamının aynı anda seçilmesini engelleyerek ele geçirmeyi isteyen şirketin, hedef şirketin hisselerinin çoğuna sahip olsa bile, ele geçirmeyi güçleştirmektedir. Çift sınıflı menkul kıymetler yönteminde ise, hisse senetleri oy verme hakkı farklılaştırılmış olan iki sınıfa ayrılmakta, yüksek oy hakkına karşın düşük kâr payı ve pazarlanabilir niteliği olan pay senetleri hissedarlara dağıtılmakta ve böylelikle hissedarların, yatırımcılara cazip gelmeyen bu pay senetlerini, tekrar adi hisse senetleriyle değiştirmeleri sağlanmaktadır (Dağlı ve Ayaydın, 2012, s. 216,217).

Türk hukuk sisteminde anonim şirketlerin yönetim kurulu üyeleri en çok 3 yıllığına seçilmekle birlikte, görev yapacakları süreler ile bu sürelerin başlama tarihlerinin farklılaştırılmasında herhangi bir engel bulunmamaktadır (Şehirli Çelik, 2008, s. 310, 311, 313).

Uygulamada sınıflandırılmış yönetim kurulu oluşturmak gibi, yönetim kurulunu tek bir üyeden oluşturmak da bu kapsamda etkili bir yöntem olarak kabul edilebilir. Çift sınıflı menkul kıymetler yöntemine alternatif olarak oydan yoksun payların kullanımı veya belli paylara oyda imtiyaz hakkı sağlanması şeklindeki yapılanmalar da düşük tutarlı yatırımlarda kontrolün muhafazasına katkı sağlayabilmektedir (Şehirli Çelik, 2008, s. 10, 11, 12). Ayrıca esas sözleşmelerinin aksine bir hüküm içermemesi kaydıyla

hisseleri borsada işlem gören şirketlerin bölünmelerinde, toplantı nisabı olarak sermayenin en az dörtte biri, karar nisabı olarak ise toplantıda temsil edilen oyların çoğunluğu arandığından, TTK 421/1 maddesine göre nispeten hafifletilmiş bir toplantı nisabına ihtiyaç duyulmaktadır.

Bu konunun temsili bir örnek üzerinden açıklanması yoluna gidilecektir:

Turkuaz Motor Turizm Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi Bilançosu

Varlıklar	6.000.000	Yabancı Kaynaklar	1.200.000
1. no.lu Tesis	2.000.000	1. no.lu Tesis	400.000
2. no.lu Tesis	3.000.000	2. no.lu Tesis	600.000
3. no.lu Tesis	1.000.000	3. no.lu Tesis	200.000
		Özkaynaklar	4.800.000
		A Grup Hisse S.	1.600.000
		B Grup Hisse S.	2.400.000
		C Grup Hisse S.	800.000
Toplam Varlıklar	6.000.000	Toplam Kaynaklar	6.000.000

Şirket esas sermayesi beher değeri 1.-TL olan 4.800.000 adet paydan oluşmaktadır. Sermayenin tamamı ödenmiştir. Kayıtlı sermaye tavanı 6.000.000.- TL'dir. Yönetim Kurulu, kayıtlı sermaye tavanından kendisine verilen sermaye artırımını

yetkisini henüz kullanmamıştır. Şirket paylarının %33,3'ü A Grubu, %50'si B Grubu ve geriye kalan %16,7'si C Grubu hisse senetlerine aittir. A Grubu hisse senetlerinin tamamı nama yazılı olup, esas sözleşmede her bir paya karşılık 2 oy hakkı tanınmıştır. A grubuna ait nama yazılı hisse senetlerinin devri ancak yönetim kurulu tarafından alınacak karar ve pay devrine kayıt ile geçerlilik kazanır. B ve C Grubu hisse senetlerinin tamamı hamiline yazılı olup, esas sözleşmede her bir paya karşılık 1 oy hakkı tanınmıştır. Yönetim Kurulu 6 üyeden oluşmaktadır ve 1 yıl görev yapmak üzere aynı genel kurulda seçilmektedir. Her grup, yönetimde temsil edilmek üzere hisseleri oranlarına uygun olarak sırasıyla 2, 3 ve 1 aday göstermektedir.

Şirketin esas faaliyet konusu 1. no.lu tesiste gerçekleştirilmekte olup, tamamlayıcı nitelikteki ürünlerin üretimi 2. no.lu tesiste yapılmaktadır. 3 no.lu tesiste ise yatırımda çeşitlendirmeye gidilerek risklerin azaltılması amacıyla tamamen farklı bir sektörde yapılmış bir girişime aittir.

Turkuaz Motor Turizm Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi ile gelecekte aynı sektörde faaliyetlerde bulunmayı planlayan Kırmızı Motor Ekipmanları Limited Şirketi, Turkuaz AŞ'nin borsada işlem gören B Grubu hisse senetlerini satın alma kararı almıştır. Maksat, finansal yönden zayıflama eğilimi gösteren Turkuaz AŞ'nin yönetiminde söz sahibi olarak yatay genişlemeye gitmek ve pazardaki etkinliğini artırmaktır. Şirketin aldığı karar doğrultusunda hisse senetleri bloklar halinde piyasadan toplatılmaya başlanmıştır.

B Grubu hisse senetlerinin %45'ine tekabül eden 1.080.000 adet pay Kırmızı Ltd. Şti. tarafından borsadan satın alınmıştır. Bu durumda toplam şirket hisselerinin %22,5'i Kırmızı Ltd. Şti.'nin eline geçmiştir. Tam da bu aşamada, bahsedilen hisse

yapısındaki değişimden haberdar olan Turkuaz AŞ'nin mevcut yönetim kadrosu, yönetimdeki etkinliklerini kaybetme ihtimalinin doğduğunu fark etmişlerdir.

Bilindiği üzere TTK'nın 421/f.1 maddesinde, Kanun veya esas sözleşmede aksi bir hükmün olmaması kaydıyla, esas sözleşmede değişiklik öngören kararların, sermayenin en az yarısının hazır bulunduğu genel kurul toplantısında, toplantıda temsil edilen oyların çoğunluğuyla alınacağı ifade edilmektedir. Aynı maddenin beşinci fıkrasına göre ise, payları borsada işlem gören şirketlerin bölünme kararı alabilmesi için, esas sözleşmelerinde aksi bir hüküm içermemesi kaydıyla, genel kurul toplantısında 418'inci maddedeki toplantı nisabı aranır. İlgili hükmün karar nisabında da 418'inci maddeye gidilip gidilemeyeceği konusunda, madde gerekçesinde geçen *“Hüküm mezkûr anonim şirketler yönünden önem taşıyan, ancak ağırlaştırılmış nisaplarla alınması çok güç olan kararların alınmasını mümkün kılmak için öngörülmüştür.”* İbaresinden yola çıkarak, karar nisabı için nispeten hafif olan 418/2 maddesindeki nisabın yeterli olacağı anlaşılmaktadır. 418'inci maddeye istinaden payları menkul kıymet borsalarında işlem gören ortaklıkların bölünme kararlarının alınabilmesi için genel kurul toplantılarında, sermayenin en az ¼'ünü karşılayan payları elinde bulunduran kişilerin veya bu kişilerin temsilcilerinin varlığı ile toplantıya katılanların oylarının çoğunluğu aranacaktır.

Belirtilen mevzuat hükümlerinden yola çıkılarak, Turkuaz AŞ, ilk etapta olağanüstü genel kurul toplantısı tertip ederek esas sözleşme değişikliği ile aşamalı yönetim kurulu yöntemini hayata geçirebilir. Böylelikle henüz %50'sine ulaşmamış B Grubu hisse senedi ele geçirmelerinin, yakın dönemde yönetim kurulundaki 6 üyeden 3'ünün Kırmızı Ltd. Şti. tarafından belirleneceği muhtemel olan genel kurul kararı, 3 sene kadar geciktirilebilecektir. B Grubu hisselerinin tamamının aynı tarafça ele

geçirilmesi halinde dahi, süresinden önce yönetimin azledilmesi, mevcut oy haklarının dağılımı gereğince mümkün görülmemektedir.

Turkuaz AŞ'deki öngörülerin doğru çıkması ve B Grubu hisse senetlerinin tamamına yakınının Kırmızı Ltd. Şti veya onun kontrolündeki şirketlerce ele geçirilmesinin ardından, Turkuaz A.Ş. bölünme yolunu tercih edebilecektir. Belirtilen koşullar dahilinde, nispeten tali nitelikli faaliyetlerin sürdürüldüğü 2. no.lu sanayi işletmesi unsurlarının cari değeri ile defter değerinin birbiri ile uyumlu olduğu varsayımı altında, değişim oranı 1 olacağından, şirketin oranların korunmadığı, yeni kuruluş yoluyla kısmi bölünme yoluna giderek, yeni kurulacak olan Turkuaz Motor Ekipmanları Sanayi Anonim Şirketi'nin hisselerinin tamamını B Grubu hisse senedi sahiplerine verilmesi ve ana şirketin ortaklık yapısında sadece A ve C Grubu hisse senetlerinin bırakılması mümkündür. Bölünme sonrası herhangi bir iştirak ilişkisi de kalmayacağından ve kontrol edilemeyen hisse senedi oranı düşürüleceğinden, şirket ele geçirme çabaları bölünme yoluyla bertaraf edilebilecektir.

Benzer şekilde tam bölünmeye gidilmesi veya 1. no.lu sanayi işletmesinin kısmi bölünme ile birlikte sermaye yapısı güçlü olan kurulu bir başka şirkete devredilmesi ve kurulan iştirak ilişkisine rağmen kötü niyetli ele geçirilen payların toplam sermaye içinde sulandırılması da ayrı birer yöntem olarak değerlendirilebilir.

Şirket ele geçirmelerine karşı geliştirilen savunma taktikleri ile birlikte kullanılmak üzere bölünmenin de yabancılaşmayla mücadelede geliştirilebilecek bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır. Zira “düşmanca ele geçirme” girişimlerini bertaraf etmeye yönelik olarak, şirket değerinin önemli bir kısmını bünyesinde barındıran işletmelerin kısmi bölünme yoluyla devre konu edilmesi, şirket bünyesinde “aşamalı yönetim kurulu” veya “çift sınıflı menkul kıymetler” gibi devralan şirketin

esas sözleşmesinde bazı düzenlemelere başvurulması ve devralan şirketin çıkaracağı yeni payların bölünen şirketin mevcut ortaklarına verilmesi suretiyle ele geçirmeye girişen şirketin, hedef şirketin etki alanı dışında kalan hisse senetlerinin tamamını ele geçirse dahi, yönetimi değiştirmesi önemli ölçüde güçleşeceğinden hedef şirket korunabilecektir. Bu sebeple şirketi ele geçirme maksatlı girişimlerin önlenmesi yönünde geliştirilen savunma yöntemlerinden biri olarak bölünmenin de, yukarıda izah edilen koşullar altında işlevsel olabileceği düşünülmektedir.

Özetle, bir şirketi bölünme stratejisine sevk eden temel gaye; odaklanma, optimal büyüklüğe yeniden erişme ve rekabet gücünü artırma, yönetsel sorunları giderme, birtakım vergisel avantajlardan yararlanma gibi bölünmenin güçlü işlevlerinden istifade edebilmektir. Tüm bu sayılan iradi sebeplerin yanı sıra, yasal değişikliklere uyum sağlanması amacıyla bölünme kararının alınması veya şirketin feshi yerine mahkeme kararıyla bölünmenin gerçekleşmesi de mümkündür. Tüm bunlara ilave olarak, şirket ele geçirmelerine karşı geliştirilen savunma stratejilerine, uygun şartların sağlanması koşuluyla, bölünme yönteminin de eklenebileceği kanaatindeyiz. Tüm bu saydığımız sebeplerden ötürü, sermaye şirketleri ve kooperatifler yeniden yapılandırma yöntemlerinden biri olan bölünme yolunu tercih edebilmektedir.

1.3. Yeniden Yapılandırma Modelleri İçerisinde Bölünme İşlemlerinin Yeri ve Önemi

Şirketlerin yeniden yapılandırılması; birleşme, bölünme ve tür değiştirme modellerinin uygulanmasıyla gerçekleştirilmektedir. Bunlar içerisinde uygun olan modelin seçilmesinde, ihtiyaçların belirlenmesi ve her bir yapılandırma modelinin hangi ihtiyaçlara cevap verdiğinin anlaşılması önem arz etmektedir. Bahsedilen modeller arasında bölünme modelinin tercih edilmesini sağlayan özellikleri bulunmaktadır. Bu

özellikler, işletmelerin ayrı ayrı satılması yerine neden bölünmenin tercih edilebileceğini ortaya koymaktadır. Bölünmenin haiz olduğu karakteristik özellikler dikkate alınarak, devir yerine bölünmeye gidilmesi, bölünmenin ise bölünenin tüzel kişiliğini koruyup korumaması şeklinde birtakım kararlar almayı gerektireceği açıktır.

1.3.1. İşletmelerin Ayrı Ayrı Satışı ile Bölünme İşleminin Farkı

Bölünmenin yeniden yapılandırma stratejileri arasında yer almasını sağlayan en önemli işlevi, atıl durumda olan veya herhangi bir sebeple bölünme ile devredilmesi uygun görülen malvarlığı unsurlarının, bu devir nedeniyle doğması muhtemel vergileri ertelemevidir. Keza devredilen varlıkların tek tek satışında hesaplanacak katma değer vergisi, damga vergisi ve harçlar bölünme yolunun tercih edilmesi halinde müstesnadır. Bölünme kapsamındaki varlıklar mukayyet değer üzerinden devralınacağından, bu varlıkların gelecekte satılmaları durumunda kar hesabında yer bulacağından, kurumlar vergisi yönüyle ertelenmiş bir vergi mahiyetindedir. Bölünme işlemlerinin vergisel avantajlarının yanı sıra, işlem kolaylığı da sağlamaktadır. Öyle ki, ticaret siciline yapılan tescil ile birlikte, başka herhangi bir işleme gerek kalmaksızın, ilgili ticaret sicil müdürlüğü tarafından diğer sicillere bildirimde bulunarak mülkiyet devri kendiliğinden temin edilmektedir. Özetle; vergisel ve işlem kolaylığı avantajları, malvarlığı unsurlarından bir kısmının tek tek satışı yerine bölünme yolunun tercih edilmesi suretiyle devrini makul kılmaktadır.

1.3.2. Kısmi Bölünme, Devir ve Tam Bölünme Arasındaki Farklar

Küçülme stratejilerinden bölünme ile devir arasındaki farklar ile bölünmenin türlerinden kısmi ve tam bölünme arasındaki farkları, her birinin kavramsal tanımları üzerinden açıklanabilecektir.

Devir de, tıpkı tam bölünmede olduğu gibi, tam mükellef bir kurumun tasfiyesiz olarak infisah etmesi ve tüm varlık ve borçlarının mukayyet değer üzerinden yine tam mükellef bir başka kuruma devrini gerektirmekle birlikte, devralan kurum devirde tek iken, tam bölünmede en az iki kurum olmak zorundadır. Anlaşılacağı üzere, devir ile tam bölünme arasındaki en temel farklılık devralan ortaklığın sayısına ilişkindir (Nazalı, 2015, s. 152).

Kısmi bölünmenin iki temel özelliğinden ilki, bölünen şirketin ticari hayatta faaliyetini devam ettirmesi, diğeri ise tüzel kişiliğini korumasıdır. Bu iki unsurdan birinin dahi eksikliği halinde kısmi bölünmeden söz edilemez. Zira devir işlemlerinde, kısmi bölünmede olduğu gibi, karşılıklı olarak iki taraf bulunmakla birlikte, devrolan şirketin ticari hayatı ve tüzel kişiliği son bulmaktadır. Tam bölünmede ise en az 3 hukuki özne yer almakla birlikte, bölünme sonucunda bölünen şirketin ticari hayatı ve tüzel kişiliği sona ermektedir (Nazalı, 2015, s. 196 vd). Dolayısıyla bölünen ortaklığın tüzel kişiliğinin devam edip etmemesine göre kısmi veya tam bölünme tanımı yapılabilmektedir.

Tek bir faaliyet alanında çalışan işletmelerin, bölünme sonrasında aynı faaliyet konusunu hem bölünen hem de devredilen kurumlarda devam ettirilebiliyor olması ve fiilen devam ettirilmesi kaydıyla kısmi bölünme gerçekleştirilebilecektir. Dolayısıyla birden fazla üretim hattına sahip bir sanayi işletmesinin, bu üretim hatlarından en az birini kısmi bölünme ile devredebilecektir. Fakat bu durumda dahi, 1 Seri No'lu KVK

Tebliğî'nin ilgili hükümlerine istinaden, üretim bantlarının tamamının kısmi bölünme kapsamında devre konu edilemeyeceği anlaşılmaktadır. Keza yeniden yapılandırmadaki temel maksat karlı olmayan işletmelerin yeniden ekonomiye kazandırılması olduğundan, kısmi bölünmeye tabi tutulan işletmenin faaliyetinin arızı hale getirilmemesi esastır (Nazalı, 2015, s. 196 vd).

Konuyu izaha yarayan bir muktezada¹; şirket aktifinde bulunan belirli sayıdaki çekici ve römorklardan bir kısmının kısmi bölünme ile birlikte kurulacak olan yeni bir şirkete devrinin mümkün olduğu belirtilmiştir (Nazalı, 2015, s. 196 vd).

Dolayısıyla hizmet işletmelerinde faaliyetlerin ayrılabilir olması ve birbirinden ayrı olarak aynı ticari faaliyeti sürdürebilecek mahiyete sahip olması şartıyla duran varlığın kısmi bölünmeye konu edilebileceği anlaşılmaktadır.

1.4. Bölünme ile İlgili Düzenlemeler

Şirketlerin bölünmesine ilişkin düzenlemeler ilk olarak 03/07/2001 tarihli 4684 sayılı Yasa² ile değişik “5422 sayılı Mülga Kurumlar Vergisi Kanunu” nda düzenlenmiş, 21/06/2006 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu” nda da birtakım değişiklikler ile mevcudiyetini korumuştur (Eriş, 2014, s.1726).

Bölünme işleminin şirketler hukukuna dair kısmı, “6762 sayılı Mülga Türk Ticaret Kanunu” nun 274’üncü maddesi ve “3143 sayılı Sanayi ve Ticaret Bakanlığının

¹ Antalya Vergi Dairesi Başkanlığı’na verilen 14/01/2010 tarihli ve B.07.1.GİB.4.07.16.01/KVK.2010.ÖZ.1 sayılı Özelge.

² 03/07/2001 tarihli ve 24451 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 4683 sayılı Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun.

Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun” un 33’üncü maddesine dayanılarak hazırlanan ve 16/09/2003 tarihli ve 25231 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan “Anonim ve Limited Şirketlerinin Kısmi Bölünme İşlemlerinin Usul ve Esasları Düzenlenmesi Hakkında Tebliğ” ile düzenlenmekteydi (Toplu, 2016, s. 45).

2499 sayılı Mülga Sermaye Piyasası Kanunu’nda bölünmeye ilişkin doğrudan herhangi bir düzenleme yer almamakta idi. Bununla beraber 14/07/2003 tarihinde yürürlüğe giren “Birleşme İşlemlerine İlişkin Esaslar Tebliği³” (Seri:1, No:31)’ne 08/05/2010 tarihinde Seri:1, No:41 sayılı Tebliğ ile 20/A maddesinin eklenmesi suretiyle bölünme hükümleri sermaye piyasası mevzuatına girmiştir. “6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu” nun 23’üncü maddesi ile 130’uncu maddesinin üçüncü fıkrasına dayanılarak hazırlanan “Birleşme ve Bölünme Tebliği” (II-23.2)’nin yürürlüğe girmesi ile anılan Tebliğ yürürlükten kalkmıştır.

Benzer bir şekilde, “5411 sayılı Bankacılık Kanunu” nun 19 ve 93’üncü maddelerine dayanılarak hazırlanan ve 01/11/2006 tarihinde yürürlüğe giren “Bankaların Birleşme, Devir, Bölünme ve Hisse Değişimi Hakkında Yönetmelik⁴” ile bankaların bölünmesine ilişkin özel hükümler de mevzuata kazandırılmıştır. Anılan Yönetmelik, 16/11/2017 tarihinde bölünmeye ilişkin ilave hükümlere ve değişikliklere gidilerek güncel halini almıştır.

01/07/2012 tarihinde yürürlüğe giren “6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu” nda ise şirketlerin yeniden yapılandırılması 134 ve devamı maddelerinde ayrıntılı olarak düzenlenmekte, bölünme konusuna özgü hükümler ise Mezkûr Kanununun 159 ilâ-

³ 14/07/2003 tarihli ve 25168 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

⁴ 01/11/2006 tarihli ve 26333 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

179'uncu maddeleri ile birleşme, bölünme ve tür değiştirmeye dair ortak hükümleri ihtiva eden 191 ilâ 193'üncü maddelerinde yer almaktadır. Bununla beraber muhtelif maddelerde birleşme hükümlerine yapılan atıflar ile bu maddelerin kıyas yoluyla uygulanacağı belirtilmektedir.

Böylelikle Yeni Türk Ticaret Kanunu ile bölünme konusu, “Kurumlar Vergisi Kanunu ve alt düzenlemeleri”, “Bankaların Birleşme, Devir, Bölünme ve Hisse Değişimi Hakkında Yönetmelik” ile “Birleşme ve Bölünme Tebliği” (II-23.2)'nin yanı sıra ilk defa şirketler hukuku boyutuyla ayrıntılı bir düzenlemeye kavuşmuştur.

Bölünmeyi aynı sermaye konulması ön kabulüne bağlayan Kurumlar Vergisi Kanunu'na karşın Yeni Türk Ticaret Kanunu'nda, “kısmi külli halefiyete dayalı bir yeniden yapılandırma modeli” benimsenmiştir (Durgut, 2012; *Kendigelen, 2011, s. 122; Helvacı, 2004, s. 35; Yasaman, 2003, s. 704; Arıcı, 2008, s. 55.*).

Bölünmede külli halefiyet yerine Türk hukuku için yeni bir müessese olan “kısmi külli halefiyet” geçerlidir. Öyle ki; birleşme, tür değişikliği ve mirasta olduğu gibi, külli halefiyette mamelek bir bütün halinde halef olana geçmekte ve selef ortadan kalkmaktadır. Buna karşın kısmi külli halefiyet halinde, tüm mamelekin bölümlere ayrılarak iki veya daha fazla halefe, kendiliğinden (ipso iure) geçmektedir. Dolayısıyla her bir malvarlığının, herhangi bir özel devir işlemine ihtiyaç kalmaksızın, yasa gereği devri gerçekleşmekte, ayrıca bu unsurların geçişi için öngörölmüş düzenlemelere uygun işlem tesis edilmesine gerek duyulmamaktadır. Bölünmeye konu malvarlığı unsurlarının kendiliğinden devralan şirketlere geçmesinin doğal bir sonucu olarak, bölünmenin ticaret siciline tescili yeterli olup, formel bir akte ve devredilen unsurların her birine ait sicillerde ayrı ayrı tescil edilmelerine lüzum görülmez, yalnızca ilgili sicillerin tashihi gerekir (Durgut, 2012).

Ticaret Şirketlerinin Ticaret Bakanlığınca Denetlenmesi Hakkında Yönetmeliğin 5'inci maddesinde düzenlenen denetime konu işlemlerden birinin birleşme, bölünme ve tür değiştirme işlemleri olduğu açıkça belirtilmektedir. Bu doğrultuda, ticaret şirketlerinin ilgili Yönetmelikte belirtilen diğer işlemlerde olduğu gibi bölünme işlemlerinin de Türk Ticaret Kanunu'na ve ikincil düzenlemelerine uygunluğu Bakanlık Müfettişlerince denetlenir ve uygunsuzlukların düzeltilmesi noktasında rehberlik edilir. Ayrıca bu denetimler esnasında cezai sorumluluğu tespit edilenler yetkili makamlara, hukuki sorumluluğu tespit edilenler ise genel kurul gündemine alınıp görüşülmek üzere şirketin yönetim organına bildirilir ve uygulamada ortaya çıkan aksaklıkların giderilmesine yönelik tedbirler alınır. Bu şekliyle şirketin yeniden yapılandırılması modellerinden sadece birleşme ve ortaklık türünün değiştirilmesi konularının denetime tabi konular arasında sayıldığı Mülga Ortaklıkların Denetimine Dair Tüzük hükümleri dikkate alındığında, adı geçen Yönetmeliğin 28/08/2012 tarihinde yürürlüğe girmesiyle birlikte bölünme işlemlerinin de Bakanlığın denetim alanına alındığı anlaşılmaktadır.

1.5. Şirket Bölünmelerinin Türleri

Şirket bölünmelerinin muhtelif görünüş şekilleri olup doktrinde, kavramsal olan bölünme-kavramsal olmayan bölünme yahut yatay bölünme-dikey bölünme şeklinde temel ayrımlara tabi tutulabilmektedir. Kavramsal olmayan bölünme ise devralanların mevcudiyet haline bağlı olarak, “devralma” veya “yeni kuruluş” suretiyle bölünme şeklinde ikiye ayrılabilirdiği gibi; bölünme sonucu payların dağıtımına göre eşdeğer veya eşdeğer olmayan bölünme şeklinde de sınıflandırılabilir. Malvarlığı bölümlerinin devralan şirketlere (kardeş şirketler) eşit bölünmesi sonucunu doğuran yatay bölünmeye karşın, dikey bölünmede ayrılan unsurlar yavru şirket olarak tabir edilmekte olan bağlı ortaklıklara devredilir. Ayrıca dikey bölünme, “ayırma-işletme bölünmesi” şeklinde ayrılırken; yatay bölünme, “tam bölünme-kısmi bölünme”, “devralma-yeni kuruluş

yoluyla bölünme” ve “simetrik-asimetrik bölünme” olmak üzere üç farklı çeşit ikili ayrıma tabi tutulmaktadır (Durgut, 2012).

Ayırma, kısmî bölünmeye benzemekle beraber, devre konu edilen malvarlığı karşılığında devralan ortaklık payları bölünen ortaklığa verilmektedir (Sönmez, 2008, s. 124).

Bölünme türlerini aşağıdaki gibi tasnif etmek mümkündür:

Bölünme	1.B. Kavramsal Olmayan	1.A. Kavramsal Olan	
		1.B.1.	1.B.1.1. Devralma Yoluyla Bölünme
			1.B.1.2. Yeni Kuruluş Yoluyla Bölünme
		1.B.2.	1.B.2.1. Eşdeğer Olan Bölünme
			1.B.2.2. Eşdeğer Olmayan Bölünme
		2.A. Yatay Bölünme	2.A.1.
	2.A.1.2. Kısmi Bölünme		
	2.A.2.		2.A.2.1. Devralma Yoluyla Bölünme
			2.A.2.2. Yeni Kuruluş Yoluyla Bölünme

			2.A.3.1. Simetrik Bölünme
		2.A.3.	2.A.3.2. Asimetrik Bölünme
			2.B.1.1. Ayırma
	2.B. Dikey Bölünme	2.B.1.	2.B.1.2. İşletme Bölünmesi

Bir başka anlatıma göre ise, kısmi bölünmenin bir türü olan yavru şirket kurma yoluyla bölünmelerde, şirketin malvarlığının bir bölümü bölünen şirketten ayrılmakta ve bu kısım yeni kurulmakta olan şirketin aynı sermayesini oluşturmaktadır (Albayrak Zincirlioğlu, 2014, s. 25).

Bu bağlamda Kamuyu Aydınlatma Platformu (KAP) bilgilerine göre;

Arçelik A.Ş.'nin, 29/06/2018 tarihinde yapılan tescil ile gerçekleşen bölünmesi, yeni kuruluş yoluyla ve iştirak modeliyle kolaylaştırılmış usulde kısmi bölünmeye örnek mahiyetindedir. Bahsedilen bölünme ile birlikte WAT Motor Sanayi Ticaret Anonim Şirketi ile Token Finansal Teknolojiler Anonim Şirketi olmak üzere iki şirket kurulmuş ve bu şirketlerin sermayelerinin tamamını temsil eden paylar Arçelik A.Ş. tarafından iktisap edilmiştir. Benzer şekilde, Hürriyet Gazetecilik ve Matbaacılık Anonim Şirketi çatısı altında faaliyetlerini yürüten Hürriyet Emlak Şubesi Hizmet İşletmesi'nin, kısmi bölünme yoluyla yeni kurulan Glokal Dijital Hizmetler Pazarlama ve Ticaret Anonim Şirketi'ne devri ile Tosçelik Profil ve Sac Endüstrisi Anonim Şirketi bünyesinde faaliyet gösteren spiral boru üretim tesisinin, kısmi bölünme yoluyla yeni

kurulan Tosçelik Spiral Boru Üretim Sanayi Anonim Şirketi'ne devri de yeni kuruluş yoluyla ve iştirak modeliyle kolaylaştırılmış usulde kısmi bölünme örneklerindedir. Bununla birlikte Şekerbank T.A.Ş. kısmi bölünerek, banka aktifinde yer alan gayrimenkullerin gelecekte GYO'ya dönüştürülmesi maksadıyla kurulmuş Şeker Proje Geliştirme ve Gayrimenkul Yatırım A.Ş.'ye bu unsurların devri ise devralma yoluyla ve iştirak modeliyle kolaylaştırılmış usulde kısmi bölünmeye örnek teşkil etmektedir. KAP üzerinde 2013 yılı ve sonrasında yayımlanan bildirimlerde farklı türden bölünmeye örnek gösterilebilecek bir işleme rastlanmamıştır.

a. Hisselerin Mevcut Ortaklara Verilmesi

Devredilen malvarlığı bölümlerinin karşılığı olan devralan şirket pay ve haklarından, belirlenecek olan payların bölünen şirketin ortaklarına verilmesi mümkündür. Bu durumda devralan şirketlerdeki yeni ortaklık yapısında, bölünen şirket tüzel kişiliği değil, bizzat bölünen şirketin ortakları hissedar olmaktadır. Bu durumun doğal bir sonucu olarak, bölünen şirkette sermaye azaltımı ihtiyacı veya bu ihtiyacı giderecek nispette eş zamanlı sermaye artırımına gidilmesi gereksinim doğacaktır.

b. Yavru Şirket Kurulması

Kısmi bölünme yöntemlerinin tarif edildiği Türk Ticaret Kanunu'nun 159/1-b maddesinde, devreden şirketin ortaklarının devralan şirketlerin pay ve haklarını elde edeceği şeklinde bir hüküm yer almaktadır ki bu hükme istinaden, "ayırma" olarak tanımlanan yavru şirket kurma yöntemi bölünmenin bir türü olarak kabul edilmektedir. Zira doktrinde ayırmanın bölünmenin üçüncü bir türü olduğu belirtilmektedir. Dahası Alman Nev'i Değişirme Kanunu'nda ayırma bir bölünme türü olarak düzenlenmektedir. Ayırma (yavru şirket kurma) işleminin yalnızca kısmi bölünme şeklinde gerçekleşebileceği muhakkaktır; öyle ki, devredilen malvarlığı unsurları

karşılığında devralan şirketin paylarının bizzat devreden tarafından alınması gerekir. Ancak ayırmada devralan şirket tarafından verilecek paylar bölünen şirketin kendisince iktisap edilir. Böylelikle ayırmada bölünmeye tabi tutulan ortaklığın mamelekinde bir azalma ortaya çıkmaz, sadece bölünen şirket malvarlığının bileşenlerinde değişim meydana gelir. Diğer bir tabirle devre konu malvarlığı unsurları yerine bölünme ile birlikte kazanılan paylar, şirket mamelekinin bir unsuru haline gelir (Durgut, 2012). Dolayısıyla ayırmayı, devralan şirket paylarının, bölünen şirket ortakları yerine, bölünen şirket tüzel kişiliğince edinildiği özel nitelikli bir kısmi bölünme şeklinin adlandırılmasında kullanılması mümkündür.

c. Kısmi ve Tam Bölünme

TTK'nın 159'uncu ve Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 19'uncu maddelerinde tam ve kısmi bölünme türlerinden bahsedilmektedir.

Gerek tam bölünmede, gerekse de kısmi bölünmede devralan şirketlerin kurulu şirket olmaları aranmamaktadır. Söz konusu şirketlerden bazıları veya tamamı yeni kurulacak şirketlerden oluşabilir (Şener, 2017, s. 139).

i. Kısmi Bölünme

TTK'nın 159'uncu maddesine göre kısmi bölünmede, “bir şirketin malvarlığının bir veya birden fazla bölümü diğer şirketlere devrolunur. Bölünen şirketin ortakları, devralan şirketlerin paylarını ve haklarını iktisap ederler veya bölünen şirket, devredilen malvarlığı bölümlerinin karşılığında devralan şirketlerdeki payları ve hakları elde ederek yavru şirketini oluşturur”.

“6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu” nun ilgili maddelerine dayanılarak hazırlan Birleşme ve Bölünme Tebliği'nde kısmi bölünme “iştirak modeliyle kısmi

bölünme” ile “ortaklara pay devri modeliyle kısmi bölünme” olmak üzere iki ayrı kavramla açıklanmaktadır.

Mezkûr Tebliğe göre; “iştirak modeliyle kısmi bölünme” kavramı, “bölünen şirketin, bölünmeye konu malvarlığının başka bir şirkete aynı sermaye olarak konulduğu ve devrin karşılığında bölünen şirketin devralan şirket sermayesinde pay sahibi olduğu kısmi bölünmeyi”; ortaklara pay devri modeliyle kısmi bölünme kavramı ise, “bir şirketin malvarlığının bir veya birden fazla bölümünün mevcut veya yeni kurulacak başka bir şirkete veya şirketlere devredildiği, bölünen şirket sona ermeksizin ortaklarının devredilen malvarlığı bölümlerinin karşılığında devralan şirket veya şirketlerin ortağı olduğu kısmi bölünmeyi” ifade etmektedir.

“Bölünenin tüzel kişiliğinin ortak olacağı iştirak modeliyle kısmi bölünme modeli, kavramsal olarak kısmi külli halefiyet ilkesinin reddi olduğundan, bahsedilen türün bölünme kapsamında ele alınması sorgulanabilir. Öyle ki, kısmi külli halefiyet, külli halefiyetin tüm ilkelerini taşımakla birlikte, arasındaki fark külli halefiyetin parçalara özgülenmiş hali olmasıdır.” (Tekinalp, 2014, s. 140).

ii. Tam Bölünme

TTK'nın 159'uncu maddesine göre tam bölünmede, “Şirketin tüm malvarlığı bölümlere ayrılır ve diğer şirketlere devrolunur. Bölünen şirketin ortakları, devralan şirketlerin paylarını ve haklarını iktisap ederler. Tam bölünüp devrolunan şirket sona erer ve unvanı ticaret sicilinden silinir”.

Bünyesinde ekonomik değer ihtiva eden herhangi bir malvarlığı kalmayan ve ortakları da başka ortaklıklarda pay sahibi haline gelen ortaklık tabii olarak hukuki varlığını yitirmektedir (Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, 2014, s. 148).

Sermaye Piyasası Kurulu tarafından yayımlanan Birleşme ve Bölünme Tebliği'nde, "bölünen şirketin malvarlığının tümünün mevcut veya yeni kurulacak en az iki şirkete geçmesi, bölünen şirketin sona ermesi ve ortaklarının devralan şirketlerin ortağı olması" tam bölünme olarak tanımlanmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

BÖLÜNME İŞLEMİNE DAİR MEVZUAT HÜKÜMLERİ

Bölünme işlemlerini düzenleyen hükümler konusuna göre muhtelif yasalarda ve bunların ikincil mevzuatında yer almaktadır. Bunlardan en başta gelenleri Türk Ticaret Kanunu ile konuyu vergisel boyutuyla ele alan Kurumlar Vergisi Kanunu'dur. Sermaye piyasalarında işlem gören ortaklıkların bölünmeye katıldığı haller ise Sermaye Piyasası Kanunu kapsamında önemli işlemler arasında sayılmaktadır. Sayılan düzenlemelerin haricinde bölünme konusu; Bankacılık Kanunu, İş Kanunu ile birtakım istisnalar yönüyle diğer vergi kanunlarında yer bulmaktadır.

2.1. TTK Hükümlerine Göre Şirket Bölünmeleri

Bölünme konusu TTK'nın 159 ilâ 179'uncu maddelerinde düzenlenmektedir. Ayrıca anılan Kanunun 191 ilâ 193'üncü maddelerinde yer alan ortak hükümler de bölünme işlemlerini kapsamaktadır.

a. TTK 160'a göre Geçerli Bölünmeler

TTK'nın 160'ıncı maddesine göre geçerli bir bölünme için sermaye şirketleri veya kooperatiflerin yine sermaye şirketlerine veya kooperatiflere bölünmesi gerekmektedir. Hal böyle iken, bölünmenin vergisel boyutunun düzenlendiği Kurumlar Vergisi Kanunu'nda, kooperatiflerin dahil olduğu bölünmelere cevaz vermediğinden, bu tür bir bölünme işlemi TTK bağlamında geçerliliğini korumakta iken, bölünmenin vergi avantajlarından yararlanılamayacaktır.

b. TTK 161'e göre Bölünmede Şirket Paylarının ve Şirket Haklarının Korunması

TTK'nın "şirket paylarının ve haklarının korunması" başlıklı 161'inci maddesi, tam ve kısmi bölünmelerde ortaklık pay ve haklarının aynı Kanunun 140'inci madde uyarınca korunacağı hükmünü içermektedir. Maddenin devamında ise, devreden ortaklıkta pay sahibi olanlara; bölünmeye katılan şirketlerin tamamında mevcut hisseleri nispetinde ortaklık payı yahut bölünmeye katılan şirketlerin tamamı veya bazılarında, mevcut hisselerine nispeten farklı oranlarda şirket paylarının tahsis edilebileceği ifade edilmektedir.

i. Oranların Korunduğu Bölünme

Gerek tam bölünme, gerekse de kısmi bölünme olsun, bölünmeye katılan her bir şirkette devreden şirketin ortaklarına devralan şirkette tahsis edilecek yeni payların, devreden şirketteki mevcut payları ile aynı oranda belirlenmesi oranların korunduğu bölünme olarak ifade edilmektedir.

Oranların korunduğu bölünme TTK'nın 161'inci maddesinin gerekçesinde bir örnek üzerinden izah edilmektedir: "(X) anonim şirketinin (AŞ) pay sahipleri a= yüzde yirmi, b= yüzde yirmibeş, c= yüzde otuz, d= yüzde beş ve e= yüzde yirmi paya sahiptir. X-AŞ, yeni kuruluş yolu ile ikiye bölünmüş ve yeni kurulmuş olan (Y) limited şirketinde (LŞ) a, b, c, d ve e'ye aynı oranda pay tahsis edilmişse oranın korunduğu, yani simetrik bölünme vardır. (X) AŞ üç parçaya bölünür ve yeni kurulan (Y) LŞ ve (Z) AŞ'de de a, b, c, d ve e'ye aynı oranda paylar verilirse gene aynı türde bölünme söz konusudur. Dikkat edilecek olursa, a, b, c, d ve e bölünen şirkette da aynı oranı korumaktadırlar."

"(X) LŞ'nin iki ortağı a ve b'dir; bunlardan her biri yüzde elli oranında paya sahiptir. (X) LŞ malvarlığını ikiye bölmüş ve bu malvarlığının yüzde ellisini koruyup varlığını devam ettirirken, diğer yüzde elliye halen var olan ve bir pay sahibi bulunan (Y)

AŞ'ye, yani tek pay sahibi bir AŞ'ye devretmiştir. (X) AŞ'nin malvarlığı geçen (intikal eden) bu malvarlığı kadar artmış ve artan kısım yarı yarıya a ve b'ye tahsis edilmiştir. Burada da oran değişmemiştir; ancak tek kişilik (Y) AŞ, iki kişilik şirkete dönüşmüştür.” (Kendigelen, 2011, s. 289).

Özetle, devralan şirketteki yeni payların sahibinin doğrudan bölünen şirket tüzel kişiliği yahut bölünenin ortakları olup olmadığına bakılmaksızın, yeni payların dağılımı bölünen şirketin ortaklık yapısındaki pay dağılımı ile aynı olduğu hallerde, bu tür bölünmelere oranların korunduğu bölünme adı verilecektir.

ii. Oranların Korunmadığı Bölünme

Bölünmeye katılan her bir şirkette devreden şirketin ortaklarına devralan şirkette tahsis edilecek yeni payların, devreden şirketteki mevcut paylarından farklı oranlarda belirlenmesi oranların korunmadığı bölünme olarak ifade edilmektedir. Ancak burada dikkat edilmesi gereken husus, her ne kadar pay sahipliği değişen oranlarda belirlenmekte ise de, ortaklık haklarına zeval gelmemesi esastır. Keza bölünmeye katılan şirketlerden birinde daha düşük oranda tahsis edilen sermaye payının diğer şirketlerde telafi edilmesi suretiyle, ortaklar arası menfaat dengesi korunmaktadır.

Oranların korunmadığı (asimetrik) bölünme, yeniden yapılandırmaya büyük bir esneklik ve kolaylık getirmekte olup, bölünen ortaklığın pay sahiplerine devralan ortaklıklarda mevcut pay oranlarından farklı oranlarda pay verilmesine imkan sağlamaktadır. Devralan ortaklıktaki pay oranı azalan veya bu ortaklıktan çıkan pay sahiplerinin, bölünen ortaklıktaki oranlarının artması suretiyle hakları korunmaktadır. Bu durumun tersi de mümkündür (Hukuk Postası, 2011).

Oranların korunmadığı bölünme TTK'nın 161'inci maddesinin gerekçesinde bir örnek üzerinden izah edilmektedir: “(X) LŞ'de, ortaklardan a, b ve c sırasıyla yüzde kırk, yüzde otuz ve yüzde otuz paya sahip olup, bu şirketin bölünüp bir kısmı (Y) LŞ'ye devrolsa ve devralan LŞ'de a yüzde elli, b ve c de yüzde yirmibeşer paya sahip bulursa oranın korunmadığı bir bölünme vardır. Ancak bu halde (X) LŞ'deki pay oranları da değişir; b ve c (Y) LŞ'de yitirdikleri oranları (X) LŞ'de paylarını artırarak kazanırlar.” (Kendigelen, 2011, s. 289-290).

Oranların korunmadığı bölünmede dahi, bölünen şirket ortaklarının hakları eşit şekilde korunmaktadır; zira esas olan devrolan şirketlerin menfaatlerinin ekonomik olarak korunmasıdır. TTK m. 140'ta yer aldığı gibi, devrolunan şirketin ortaklarının devir öncesi sahip oldukları pay ve haklarını karşılayacak nispette, devralan şirketin payları ve hakları üzerinde istem hakkı bulunmaktadır. Bu hak; bölünmeye katılan ortaklıkların malvarlığı değerleri ve oy haklarının dağılımı ile önem arz eden diğer konular göz önünde bulundurularak hesaplanır.

a) Ticaret Ortaklığı Niteliği Taşımayan İş Yerlerinin Devri, Ticari İşletmenin Devri ve Bölünme İşlemi Arasındaki Farklar

Ticaret şirketlerinde bölünme işlemleri, TTK'nın 159 ilâ 179'uncu maddelerine göre gerçekleştirilmekte ve sadece sermaye şirketi ve kooperatiflerle sınırlı kalacak şekilde uygulanmaktadır. Bununla birlikte Türk Ticaret Kanunu'nun 11'inci maddesinin üçüncü fıkrasında “ticari işletmenin devri”, Türk Borçlar Kanunu'nun 202'nci maddesinde ise “malvarlığının veya işletmenin aktif ve pasifi ile birlikte devri” konularına ilişkin düzenlemeler yer almaktadır.

Ticari işletmenin tüm aktif ve pasifiyle devrinin tek bir muameleyle gerçekleşmesini mümkün kılmayı amaçlayan TTK'nın 11/3 maddesine karşın, TBK'nın

202'nci maddesi ticaret ortaklığı niteliği taşımayan işyerlerinin devir ve birleşmelerini düzenlemektedir.

Örneğin bir şirketin yahut derneğin veyahut gerçek kişinin işletmesinin bir şirket tarafından devralınması halinde TBK m. 202 uygulanacak iken, bir şirkete ait işletmenin yine bir şirket tarafından devralınması devrolan şirketin sona ermesine sebep olduğu hallerde TTK m. 136 vd. hükümleri uygulanacaktır. Sonuç olarak, her iki hükmün uygulanma alanları birbirinden farklıdır (Albayrak Zincirlioğlu, 2014, s. 12 vd.).

Netice itibariyle; ticaret ortaklığı niteliği taşımayan işyerlerinin devri konusu TBK'nın 202'nci maddesi; bir malvarlığı yahut işletmenin aktif ve pasifiyle bir bütün halinde devrinin TTK'nın 11/3'üncü maddesi hükümlerine uygun olarak yapılması gerekirken; bir sermaye şirketi veya kooperatifin, yine bir sermaye şirketi veya kooperatife bölünmesi durumunda TTK'nın 159 ilâ 179'uncu maddeleri esas alınacaktır.

b) Tasfiye Halindeki Bir Şirketin Bölünme İşlemine Katılması

Tasfiye sürecini başlatmış bir şirketin, tasfiye halini sonlandırarak faaliyetlerini tasfiye amacı ile sınırlı olmaksızın devam edebilmesi tasfiyeden dönmedir. TTK m. 548'e göre tasfiyeden iki şekilde dönülebilmektedir. Bunlardan ilki genel kurul tarafından bu yönde bir karar alınması; diğeri ise iflasın kaldırılması veya iflas kararının konkordato ile sona ermesi halidir. Söz konusu hükme ilave olarak, TTK m. 138'de, tasfiye sürecindeki bir ortaklığın, malvarlığının henüz dağıtılmaya başlanmamış olması ve devrolunan ortaklık olması koşuluyla birleşmeye katılabileceğinin ifade edilmesi suretiyle üçüncü bir tasfiyeden dönme imkanı kazandırılmıştır. Ayrıca birleşme kararı için gereken nisap, tasfiyeden dönme kararında aranan nisabın altındadır (Karaman Coşgun, 2015, s. 289 vd.).

Anılan hükme karşın, bölünmeye ilişkin düzenlemelerin yer aldığı 159 ilâ 179'uncu maddelerinde tasfiye haline yer verilmemiştir. Dolayısıyla mefhumun muhalifinden yola çıkarak, malvarlığı henüz dağıtılmaya başlanmamış dahi olsa tasfiye hali ortadan kaldırılıncaya kadar bölünmeye cevaz verilmemelidir.

c) Sermayenin Kaybı veya Borca Batıklık Halinde Bölünmeye Katılma

Kanun koyucu TTK'nın 139'uncu maddesinin birinci fıkrası hükmü ile “şirket sermayesi ile kanuni yedek akçeleri toplamının yarısını zarar nedeniyle kaybeden veya borca batık hale gelen” bir ortaklığın, eksilen sermayeyi ve hatta gerekmesi durumunda borca batıklık halini telafi edebilecek tutarda serbestçe tasarruf edilebilen özvarlığa sahip bir başka ortaklıkla birleşmesine izin vermekte iken, benzer bir hüküm bölünmeye ilişkin maddelerde yer almamaktadır. Zira şirketin kendiliğinden sona ermesine mani olabilecek birleşme gibi tedbirlerden biri olarak kabul edilemeyecek bölünme işlemine başvurulamayacaktır (Can, 2018, s. 26).

d) Bölünmeden Doğan Defter Karı, Ayni Sermaye, Ara Bilanço ve Bölünmenin Dışında Kalan Malvarlığı

Şirketler kuruluş amaçlarına uygun olarak faaliyetlerini yürütebilecek sermayeye sahip olmalıdır. Bu amaca yönelik olarak sermaye artırımı veya azaltımı yoluna başvurulabilmektedir. Ortaklıkları sermaye azaltımına sevk eden başlıca gerekçelere baktığımızda, sermayenin ihtiyaçtan fazla olması, bilanço zararının giderilmek istenmesi, ortaklıktan çıkarma kararı, kurucuların esas sermaye hakkındaki beyanlarındaki uygunsuzlukların düzeltilmesi, anonim şirketin kendi hisse senetlerini iktisap etmesi, sermayenin itfası ve bölünme olduğu görülmektedir. Bunlardan

bölünmenin TTK yanında KVK'da da yer almasına karşın, bölünme haricindeki diğer sebeplere vergi mevzuatında rastlanmamaktadır.⁵

Bölünen şirket, devredilen unsurları karşılığında devralan şirketin hisselerinden almaktadır. Bu hisseler bölünen şirketin ortaklarına intikal ettirilebilir. Böyle bir durumda esas sermayede azalmaya gitme ihtiyacı doğabilir.

TTK'nın 162'nci maddesi gereğince, bölünme nedeniyle devreden ortaklığın sermayesinin azaltılması durumunda, TTK'nın sermaye azaltımına ilişkin 473, 474 ve 592'nci maddeleri uygulanmaz.

Anılan hükme istinaden, 473'üncü maddenin dördüncü fıkrasında geçen esas sermayede azaltmaya gidilmesi sonucunda kayıtlarda ortaya çıkacak defter kârının yalnızca payların yok edilmesinde kullanılabileceği yönündeki sınırlandırma bölünme işlemlerinde geçerli olmayacaktır.

TTK 162'nin gerekçesinde; kısmî bölünmede, ortaklıktan ayrılan malvarlığı unsurunun oran itibarıyla neden olabileceği sermaye kaybının gerek yasal gerekse de finansal yönden ortaya çıkaracağı olası tehlikelerin yahut muhtelif sakıncaların bertaraf edilebilmesi, diğer bir deyişle sermaye miktarının yeni duruma uygunluğunun sağlanabilmesi için çoğunlukla bölünen (devreden) ortaklığın sermayesini azaltma yoluyla bir düzeltmeye gidilmesinin gerekli görülebileceği; buna karşın tam bölünmede, bölünen ortaklık münfesi hale gelerek ticaret sicilinden silineceğinden, sermaye azaltılmasının gündeme hiç gelmeyeceği belirtilmektedir. TTK'nın 162 ve 170'inci maddeleri, bölünme raporu yönüyle 169'uncü maddesiyle ilgilidir. Benzer şekilde

⁵ (<https://www.oral.av.tr/en/yayinlarimiz/asbolunme.pdf> Erişim: 4 Ocak 2019).

anılan hükümlerin alacaklıların korunması yönüyle de aynı Kanunun 174, 175 ve 179'uncu maddeleriyle yakın ilgi bağı bulunmaktadır. Gerçekten de 169/1-h maddesinde, “bölünme raporunda bölünmenin, bölünmeye katılan şirketlerin alacaklıları üzerindeki etkilerinin açıklanması” öngörülmüştür. Bölünen ortaklık başta olmak üzere yönetim kurullarının, bölünme sonrası bölünende kalan net malvarlığının bu ortaklığın alacaklılarının alacaklarına kavuşmasına imkan tanıyacak seviyede olup olmadığını araştırmaları ve bu hususa bölünme raporunda yer vermeleri zorunludur. Yapılacak araştırma neticesinde, sermayenin azaltılmasının gerekli olup olmadığı ile gerekli olduğu yönünde değerlendirmede bulunulması halinde, azaltmanın miktarı ve işlem sonucunda asgari sermaye miktarının korunup korunmadığı hususlarına da raporda yer verilmesi gerekmektedir. Bölünme raporunda bahsedilen hususlara değinilmemesi veya durumun gerçeğe aykırı yansıtılması yönetim kurulunun sorumluluğunun doğmasına yol açacaktır. Bunun yanı sıra, bölünme raporundaki zaruri hususlarda eksikliklerin varlığı halinde ticaret sicili tarafından bölünmenin tescili talebinin reddedilmesi gerekecektir.

Yeni TTK ile birlikte, kısmi bölünmede sermaye azaltımı yapılamayacağı yönündeki kaygılar sona erdirilmiştir.

Kısmi bölünme halinde sermaye azaltımı yapılabileceği gibi, tercihen aradaki fark ortaklarca sermaye taahhüdünde bulunulması yahut şirket mali tablolarının buna müsaade etmesi ve şirketten alacaklıların haklarına zarar getirmemesi koşuluyla, üzerinde serbestçe tasarruf edilebilen sermaye ve kar yedeklerinin kullanılması ve böylelikle ihtiyaç duyulan sermaye azaltımını telafi edecek düzeyde sermaye artırımına gidilmesi de mümkündür (Nazalı, 2015, s. 191).

Fon çıkışı gerektirmeyen sermaye azaltımlarında öncelikle ortaklık bünyesinde kullanıma hazır serbest yedeklerin değerlendirilmesi gerekmektedir. Gerek kanuni gerekse de ihtiyari türden yedek akçeler kullanılmadan basitleştirilmiş sermaye azaltımına başvurulamayacaktır. Bahse konu sermaye azaltımı fon çıkışı gerektirmediğinden, kâr dağıtımı olarak değerlendirilmeyecek ve tabiatıyla vergilendirmeye sebep oluşturmayacaktır (Öztürk, 2012, s. 100-101).

Benzer bir şekilde fonlar sermayeye dönüştürülmeden, sermaye taahhüdü yoluyla sermayenin artırılması, TTK'nın 462'nci maddesi ile yasaklanmıştır. Yasağın ihlali halinde ise yaptırımı butlandır. Sermayeye ilave imkanı bulunan bahse konu iç kaynaklar; "kanuni yedek akçelerin serbestçe kullanılabilen kısımları", "esas sözleşme uyarınca ayrılan statü yedekleri ve genel kurul kararıyla ayrılan olağanüstü yedekler gibi yedek akçeler" ile "ilgili mevzuatta sermayeye eklenmesine izin verilen fonlar"dır. Bilançoda sermayeye eklenebilecek fonların mevcut bulunması ve bu fonların sermayeye dönüştürülmeden dış kaynaklardan sermaye taahhüdü yoluyla sermayenin artırılması yolunun tercih edilmesi halinde, bazı pay sahiplerinin mağduriyetine yol açılması muhtemeldir. Zira finansal zayıflıklardan ötürü sermaye artırımına katılamayan ve sermaye artırımında öncelikle iç kaynaklara başvurulmaması sebebiyle bedelsiz pay alma imkanından yoksun bırakılan pay sahipleri açısından bir menfaat ihlali ortaya çıkabilecektir. Böyle bir durumda bedelsiz alınabilecek payların bir kısmının, sermaye artırımına katılan mevcut veya yeni pay sahipleriyle paylaşılması mecburiyeti doğacaktır. İlgili hüküm, bu menfaat çatışmasını önlemeyi amaçlamaktadır (Yaralı, 2013).

Konuya örnek teşkil etmesi bakımından sermaye azaltımında öncelikle sermaye ve kar yedeklerinin kullanılması hususunun muhasebe kayıtlarına intikali aşağıdaki yevmiye kayıtları ile gösterilebilir:⁶

_____ / _____		
570 Geçmiş Yıllar Kârları	540.000	
549 Özel Fonlar	160.000	
500 Sermaye		700.000

Geçmiş yıl kârları ile özel fonların sermayeye eklenmesi

_____ / _____		
500 Sermaye	1.000.000	
580 Geçmiş Yıllar Zararları		1.000.000

Sermaye azaltımı

_____ / _____		
---------------	--	--

Burada şu hususa da değinmek gerekir ki; bölünme sebebiyle “sermaye azaltımı ile birlikte eş zamanlı artırım” yapılması durumunda sermaye artışına dair her türlü evrakın da ayrıca ilgili Ticaret Sicili Müdürlüğüne ibrazı gerekmektedir.⁷ Bölünen

⁶ Kayseri Vergi Dairesi Başkanlığı'nın 21/02/2012 tarihli ve B.07.1.GİB.4.38.15.01-KV-20-195-28 sayılı Özelgesi. (<https://www.verginet.net/dtt/5/Gecmis-Yil-Zararlari-Sermaye-Azaltimi.aspx>, Erişim: 15 Ocak 2018)

⁷ (<http://www.gto.org.tr/KISMI-BOLUNME-goticaret-91.html>, Erişim: 13 Şubat 2018).

şirketin bölünme öncesi sermaye tutarının, aynı sermaye olarak devredilecek malvarlığının net defter değeri ile kuruluş için gerekli olan asgari sermaye tutarının toplamına eşit veya bu tutarın üzerinde olmasına dikkat edilmelidir. Zira asgari sermaye tutarının altında olması halinde doğrudan sermayenin azaltılması yoluna başvurulamayacak ve sermaye azaltımı ancak sermaye enflasyon düzeltme farklarının ve olağan üstü yedeklerin kullanılması ile mümkün olabilecektir. Sermaye azaltımının söz konusu diğer sermaye fonlarından karşılanması işletmeden çekiş olarak değerlendirilebileceğinden, vergilendirilmesi gündeme gelebilecektir. Bölünmeden beklenen faydanın sağlanabilmesi bakımından bölünmeden önce bölünen ortaklığın sermaye azaltımı ihtiyacını karşılayacak ve asgari sermaye miktarını muhafaza edecek nispette sermayesinde bir artırıma gidilmesi uygun olacaktır (Arı, 2013, s. 32,38).

TTK'nın 163/1 maddesinde, devralan şirketin sermayesini, “devreden şirketin ortaklarının haklarını koruyacak miktarda” artıracığı belirtilmektedir. Aynı maddenin üçüncü fıkrasında, bölünmede, aynı sermaye konulmasına ilişkin hükümlerin uygulanmayacağı hükmü yer almaktadır. Devamında ise; kayıtlı sermaye sistemini kabul etmiş bulunan ortaklıklarda, tavan sermaye miktarı müsait olmasa bile, tavanı yeniden belirlemeye gerek kalmaksızın bölünme sebebiyle sermayenin artırılacağı ifade edilmektedir. Burada kanun koyucu, bölünme sürecinde koruyucu nitelik taşımayan engelleri kaldırmayı amaçlamıştır. Bölünme işlemi ile birlikte malvarlığı unsurlarının devralana geçmesi ve devredilecek unsurlara istinaden bölünen ortaklığın ortaklarının devralanların paylarını edinmesi, TTK madde 163/1'e göre devralan ortaklık sermayelerinin artırılması ile mümkündür. Söz konusu sermaye artırımına, Ticaret Sicili Yönetmeliği'nin 128/1-b-5'de ve 128/2-b-5 maddelerinde yer verilmiş

olup, gerek kısmi gerekse de tam bölünmelerde devralan olarak bölünmeye katılan şirketlerin sermaye artırımına ilişkin belgeleri, bölünme başvurusunda aranan belgeler arasında sayılmıştır. TTK 163/1 maddesi ayrıca devralan ortaklıktaki sermaye artışının, devreden ortaklığın ortaklarının haklarını koruyacak miktarda gerçekleşeceğini belirtmek suretiyle bu artışın ölçüsünü belirleme yoluna gitmiştir. Aynı sermaye konulmasına ilişkin TTK'da yer alan hükümler, TTK 163/2'ye istinaden bölünmelerde uygulanmayacaktır. Öyle ki, TTK'nın 166 ila 169'uncu maddelerinde benzer koruyucu tedbirlere yer verilmektedir. Ayrıca TTK 164'e göre, bölünme sebebiyle yeni kurulan bir sermaye ortaklığına kuruluş düzenlemeleri uygulanmakla birlikte, asgari kurucu sayısı ile aynı sermayeye ilişkin düzenlemeler uygulanamaz. Bahse konu hüküm birleşmeye ilişkin TTK m. 143'e de paralellik arz etmektedir (Şener, O. H., 2017, s. 141).

Her ne kadar anonim ve limited şirketler TTK hükümlerine göre tek ortaklı olarak kurulabilmekteyse de, bölünmelerde asgari kurucu sayısına ilişkin hükmün yer aldığı TTK'nın 164'üncü maddesi; halka açık anonim şirketler ve kooperatifler ile özel yasaları gereği belirli bir asgari kurucu sayısına ihtiyaç duyulan sermayesi paylara bölünmüş komandit, limited ve anonim şirketler yönüyle uygulama alanı bulmaktadır (Eriş, 2014, s. 1733).

Dolayısıyla yukarıda sayılı türden şirketler açısından asgari ortak sayısı ve aynı sermaye şartlarına bölünme sürecinde bakılmayacaktır.

TTK'nın 165'inci maddesi gereğince; bölünme akdinin imzalandığı yahut bölünme planının tanzim edildiği tarih ile bilanço tarihi arasında, altı ayı aşan bir sürenin bulunması veyahut son bilançonun çıkarılmasının ardından, bölünmeye dahil

olan ortaklıkların malvarlığında önemli kabul edilebilecek mahiyette değişikliklerin yaşanması halinde bir ara bilanço çıkarılmalıdır.

Yıllık mali durum tablosuna (bilançoya) ait hükümler ile standartların ara bilançoya da tatbik edileceği düzenlenmekle birlikte, ara bilançonun hazırlanmasında fizikî envanterin çıkarılmasına ihtiyaç olmadığı, bunun yerine son bilanço için benimsenen değerlemelerde, ticari defterlerdeki hareketler nispetinde değişikliğe gidileceği ifade edilmektedir. Öte yandan amortisman kaydı, değer düzeltme, karşılık ayırma ve ticari defterlerdeki kayıtlardan görülememekle birlikte işletmenin önemli mahiyetteki değer değişikliklerinin de göz önünde bulundurulacağı açıkça belirtilmektedir.

Bölünmenin dışında kalan malvarlığı konusu TTK'nın 168'inci maddesinde düzenlenmektedir. Anılan madde hükmüne göre; tam bölünmelerde, bölünme sözleşmesi yahut bölünme planı içeriğinde tahsisine ilişkin bir düzenlemede bulunulmayan mal varlığı unsurları üzerinde; bölünme sözleşmesi/planıyla kendilerine intikal eden net aktif mal varlıkları oranınca devralan tüm şirketler paylı mülkiyet hakkı elde eder. Dolayısıyla her bir paydaş, elinde bulundurduğu pay nispetinde malik sıfatının gerektirdiği hak ve yükümlülükler sahip olur. Bununla beraber diğer paydaşların haklarıyla bağdaştığı ölçüde paylı maldan istifade edilebilir. Buna karşın aksi kararlaştırılmadıkça paylı mülkiyetten kaynaklanan yahut söz konusu malvarlığını ilgilendiren vergi, yönetim gideri ve benzeri yükümler, tüm paydaşlarca payları nispetinde karşılanır. Kısmi bölünme hallerinde ise bahse konu malvarlığı, devreden ortaklıkta kalır. Aynı yaklaşım alacaklar ve maddi olmayan malvarlığı hakları için de geçerlidir.

Konu tam bölünmede, bölünme sözleşmesinde/planında herhangi bir devralana tahsis edilmeyen borçlar yönüyle ele alındığında ise, bölünmeye katılan şirketlerin söz konusu borçlardan müteselsilen sorumlu tutuldukları görülmektedir. İfade bulunan şirket, bölünmeye katılan diğer şirketlere rücuda bulunabilecektir. Rücunun nasıl yapılacağı TTK 168'de belirtilmese de, maddenin ilk fıkrasının kıyasen uygulanması mümkündür. Bu durumda bölünen şirketin net aktif malvarlığının devralan şirketlerdeki dağılımına bağlı olarak rücu işlemi gerçekleştirilebilecektir (Coştan, 2009, s. 250). Hal böyle iken, kısmi bölünmede herhangi bir ortaklığa tahsis edilmeyen bir borç kaleminin ortaya çıkması hali TTK 168'de düzenlenmemiştir. Bu durumda açıkça bir ortaklığa tahsis edilmeyen pasiflerin, devreden ortaklıkta kalacağı düşünülmektedir. Bu çıkarım ise kısmi bölünmede tahsisi yapılmayan malvarlığı konularının devreden ortaklıkta kalacağı hükmünü içeren TTK'nın 168'inci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinin karşı yönünü teşkil eder. Fakat bu tür bir yaklaşımın bölünen ortaklığın alacaklılarının çıkarına bir sonuç olmadığı açıktır (Şener, 2017, s. 147).

TTK'nın tam bölünmede herhangi bir şirkete tahsis edilmeyen borçların durumunun düzenlendiği 168/3'üncü maddesi ile bölünmenin ilanından önce doğan yükümlülüklerin durumunun düzenlendiği 176'ncı maddesi kıyasen incelendiğinde, her iki maddenin farklı konuları ele aldığı anlaşılmaktadır. Zira bölünme planı/sözleşmesiyle borçların tahsisinde kendisine borç yüklenen ortaklık birinci dereceden sorumlu iken, diğerlerinin borcu feri borç niteliğindedir. Öte yandan bölünme planı veya sözleşmesinde herhangi birine tahsisi yapılmayan borçlardan ötürü bölünmeye katılan ortaklıkların tamamı müteselsilen sorumludurlar (Coştan, 2009, s. 251).

Aktif ve pasif kalemlerin ayrıştırılmasında ve bölünme işlemleri için yeniden sınıflandırılmasında bilanço dengesinin de gözetilmesi gerekmektedir birlikte tamamen denk belirlenmesi şartı aranmamaktadır (Tekinalp, 2015, s. 727).

e) Bölünmeye Katılan Şirketlerde Çalışanların Durumu

Bölünme işlemlerinde devreden iş ilişkilerinin devralana geçmesi hususu TTK m. 178'de düzenlenmektedir. Madde metninde; işçinin bölünmeye itiraz etmemesi halinde, hizmet sözleşmesinin, belirtilen sözleşmeden doğan tüm hak ve yükümlülüklerle beraber devir gününe kadar devralan ortaklığa geçeceği; itiraz halinde ise, hizmet sözleşmesinin kanunda belirtilen işten çıkarma süresinin bitiminde son bulacağı ifade olunmaktadır. Maddenin devamında ise işçinin bölünme öncesinde muaccel hale gelmiş alacakları ile hizmet aktinin normal süresinde yahut işçi tarafından gelen itiraz sonucu sona ereceği tarihe dek geçecek olan süre zarfında muaccel hale gelecek alacaklarından dolayı eski işverenin devralanla beraber müteselsilen sorumlu olacakları; işçinin muaccel olan ve hizmet sözleşmesinden doğan muaccel hale gelecek alacağının teminata bağlanmasını isteyebileceği belirtilmektedir. Ayrıca, devreden şirket ortaklarının (bölünme öncesi borçlardan sorumlu bulunan ortakların), hizmet akdinden doğan ve intikaline değin muaccel hale gelen borçlar ile akdi normal olarak son bulmuş olsaydı muaccel hale gelecek olan veya işçinin itirazı sebebiyle hizmet aktinin son bulacağı ana dek doğacak olan borçlardaki müteselsil sorumluluk halerinin devam edeceği amir hükümleri yer almaktadır. Görüldüğü üzere işçiye itiraz hakkı tanınmakla beraber, bu itiraz bölünme kararının geçerliliğine etki etmemekte, bununla birlikte iş sözleşmesinin sona ermesi sonucunu doğurmaktadır.

İş ilişkilerinin düzenlendiği İş Kanunu'nun 6'ncı maddesi ile TTK'nın 178'inci maddesi karşılaştırmalı olarak ele alındığında ise, TTK'da bölünmeye ilişkin yer alan

hükümün İş Kanunu'na göre özel nitelikte olduğu ve TTK'daki hükümün, getirdiği müteselsil sorumluluktan ötürü işçinin lehine bir sonuç doğurduğu anlaşılmaktadır (Eriş, 2014, s. 1747). Zira T.B.M.M. Adalet Komisyonu'nun TTK'nın 178'inci maddesiyle ilgili raporu, her iki hükümde yer alan ve çelişki yaratan konularda hangi hükümün uygulanacağını açıkça ortaya koymaktadır. Rapora göre, TTK. m. 178, hukuk normları gereğince öncelikle uygulanacaktır. TTK'nın 178'inci maddesinde yer almayan konular ile ticaret şirketlerinin yeniden yapılandırılması dışındaki işyeri devrine dair her türlü konuda ise İş Kanunu'nun 6'ncı maddesine başvurulabilecektir (Albayrak Zincirlioğlu, 2014, s. 25).

Sonuç olarak, İş Kanunu'nun 6'ncı maddesi ile TTK'nın 178'inci maddesi hükümleri birlikte ele alınarak, işçilerden gelmesi muhtemel itirazlar doğrultusunda iş akitlerinin ve iş ilişkilerinden kaynaklı işçi alacaklarının yeniden gözden geçirilmesi ve bölünmeye ilişkin işlemlerde bu hususlara uygun hareket edilmesi gerekecektir.

İşçilerden gelmesi muhtemel teminat talepleri karşısında, muaccel olan ve hizmet sözleşmesinden doğan muaccel olacak alacaklar için teminat verilmesi gerekecektir.

Bölünme sebebiyle işçiler, muaccel olan alacakları ile hizmet sözleşmesinden kaynaklanan müaccel alacaklarının teminat altına alınmasını isteme hakkına sahiptir.

Henüz muaccel hale gelmemiş işçi alacakları, henüz tahakkuk etmediğinden, yapılacak işlem iş ahdinin sona ereceği tarihe kadar olan her nevi işçi alacağının hesaplanarak, belirlenecek tutar giderleştirilmeksizin, bu tutarı karşılayabilecek bir teminat verilmesi olacaktır. Henüz tahakkuk etmemiş, ancak iş ahdinden kaynaklı olarak şirketin gelecekte yükümlü olması muhtemel söz konusu ödemelere ilişkin teminat verilmesine dair muhasebe kaydı aşağıdaki gibi yapılacaktır:

_____ / _____

339 Diğer Çeşitli Borçlar 1.000.000

339.01 Nakdi Teminatlar 200.000

339.02 Teminat Mektubu 800.000

100 Kasa 200.000

102 Bankalar 800.000

Muhtemel işçi alacaklarının teminata bağlanması

_____ / _____

900 Nazım Hesaplar 800.000

900.01 Verilen Teminat Mektupları 800.000

900.01.01 İşçi Alacakları için Verilen Teminat Mektupları

901 Nazım Hesaplar 800.000

901.01 Teminat Mektupları 800.000

901.01.01.....Bankası Teminat Mektupları 800.000

Muhtemel işçi alacakları nedeniyle verilen teminat mektupları nazım hesap
kaydı

_____ / _____

İşçilerin iş sözleşmelerine dayanan ve muaccel olan alacakları için bölünmeye
giden şirketin vereceği teminata dair muhasebe kaydı ise şu şekilde yapılacaktır:

_____ / _____

335 Personele Borçlar 300.000

339 Diğer Çeşitli Borçlar 300.000

İşçi alacaklarına teminat talep edilmesi

_____ / _____

339 Diğer Çeşitli Borçlar 300.000

339.02 Teminat Mektubu 300.000

102 Bankalar 300.000

İşçi alacaklarının teminata bağlanması

_____ / _____

900 Nazım Hesaplar 300.000

900.01 Verilen Teminat Mektupları 800.000

900.01.01 İşçi Alacakları için Verilen Teminat Mektupları

901 Nazım Hesaplar 300.000

901.01 Teminat Mektupları 300.000

901.01.01.....Bankası Teminat Mektupları 300.000

İşçi alacakları nedeniyle verilen teminat mektupları nazım hesap kaydı

_____ / _____

Bununla beraber, TTK 169/2-g maddesine istinaden; bölünmenin işçiler nezdinde yol açtığı etkiler ile mevcudiyeti halinde bu maksatla yapılmış sosyal planın içeriği bölünme raporunda hukuki ve ekonomik yönleri ile gerekçeli olarak ayrıca açıklanacaktır.

f) Bölünmeye Katılan Şirketlerin Borçları Nedeniyle Alacaklıların Teminat İsteme Hakkı ile Bu Talebe Karşı Defi ve İtiraz Halleri

Bölünmeye katılan şirketlerin bölünme sözleşmesiyle/planıyla kendisine tahsis edilen borçlardan sorumluluğu TTK'nın 176'ncı maddesinde düzenlenmektedir. Bu şekilde bölünme sözleşmesiyle/planıyla borcun tahsis edildiği şirketler, bu borçlardan ötürü birinci derecede sorumlu olurlar. Bununla birlikte, şirket alacaklılarının alacağına kavuşamaması durumunda, bölünmeye katılan diğer şirketler, ikinci derecede ve müteselsilen sorumludurlar.

Bu kapsamda alacaklının teminat talebinde bulunabileceği şartların da defi ve itiraz yönüyle irdelenmesinde fayda vardır. Öyle ki; borçluya mühlet tanındığı hallerde, ifa talep hakkı ertelendiğinden ve böylelikle borç henüz muaccel hale dönüşmediğinden teminat talep edilmesi mümkündür. Öte yandan zamanaşımı, haksız zenginleşme, yürütmenin durdurulması gibi savunma imkanlarının varlığı halinde, şirketin teminat yükümlülüğünün olmaması gerekir. Çekişmeli alacaklarda konu tartışmalı olmakla beraber tarafımızca teminat istenmesine engel olmadığı görüşü daha fazla kabul görmektedir. Şirketin müteselsil borçlu olarak katıldığı hukuki ilişkilerden doğan alacaklarda, müteselsil borçlu üçüncü kişiye karşı borcun muaccel hale gelmesinin ilgili madde kapsamındaki teminat isteme hakkını ortadan kaldıracağı yönündeki görüşe karşın, ifanın diğer müteselsil borçlulardan talep edilebilmesi sebebiyle bölünmeye katılan şirketten de talep edilebileceği yönünde görüşler de mevcuttur. TTK'nın 176'ncı

maddesinin bölünmeye katılan şirket ile alacaklı arasındaki karşılıklı ilişkiyi düzenlediğinin de dikkate alınması sonucunda, ifanın diğer müteselsil borçlulardan da talep edilmesinin kabulü gerekmektedir. Bölünmeye katılan şirketlerden birinin borcundan dolayı bölünme öncesinde düzenlenmiş kefalet sözleşmesi için teminat göstermenin gerekli olup olmadığı hususunda, öncelikle asıl borçluya başvuruda bulunması gerektiği yönünde alacaklıya karşı itirazda bulunma anlamını taşıyan tartışma defini ileri sürme hakkının varlığı koşuluyla, borç henüz muaccel olmadığından teminat talebinin mümkün olduğu anlaşılmaktadır. Zira şirket mali yapısının bölünmeden olumsuz etkilenme ihtimali, alacaklının korunması ihtiyacını doğurmaktadır (Coştan, 2009, s. 153-156).

g) Ayrılma Akçesi

Ayrılma hakkı kavramını, önemli nitelikte kabul edilen kararlardan bazılarında muhalefet eden pay sahiplerinin paylarını uygun bir fiyat üzerinden ortaklığa satma hakkı olarak tanımlamak mümkündür. Bununla beraber her önemli nitelikteki kararın ayrılma hakkını ihtiva ettiği düşünülmemelidir. Ancak ayrılma hakkını doğuran her karar önemli nitelikte kabul edilmektedir. Bu tür kararlardan hangilerinin ayrılma kararını barındırdığını ise, ilgili mevzuatında açık olarak bu hakkın varlığından bahsedilmesi ile mümkün olduğu savunulmaktadır (Sönmez, 2008, s. 10, 149, 153). Ayrılma akçesi ise, payların karşılığına ilave olarak alınabilecek bir nevi tazminat ya da denkleştirme niteliğinde olmayıp, Kanun'la veya şirket sözleşmesi ile tanınmış olması koşuluyla, ayrılma hakkını kullanan pay sahibinin alacağı payının gerçek karşılığını ifade etmektedir. Ayrılma akçesinin, payların esas değerine eşdeğer olması gerekliliği Kanun'da açıkça belirtilmiştir. Belirtilen gerçek değer hesabında yaşayan bir şirketin esas alınması "ratio legis" (yasama organının bir yasayı koyarken güttüğü amaç) gereğidir.

Ayrılma hakkı TTK'nın 141'inci maddesinde düzenlenmektedir. İlgili maddenin birinci fıkrası seçimlik ayrılma akçesinin, ikinci fıkrası ise zorunlu ayrılma akçesinin uygulanmasına ilişkindir. Konunun bölünme işlemlerinde uygulama alanı bulup bulamayacağı ve koşulları doktrinde tartışma konusu olmaya devam etmektedir. Tartışmaların kaynağı temelde ayrılma hakkı düzenlemesinin birleşme müessesesi kapsamında yer alması ve ilgili düzenlemeye bölünmeye dair maddelerde atıfta bulunulmamasıdır. Buna karşın her iki görüşün de savunma alanı bulduğu görülmektedir.

Ayrılmanın anonim ortaklıklarda istisnai olarak başvuru alan bir müessese olduğu düşünüldüğünde, bölünme sürecinin ortaklıktan ayrılma olanağı sağladığını savunanlar tarafından konunun ilgi çekici olduğu ifade edilmektedir.⁸ (Eriş, 2014, s. 1729).

TTK 159 ve 161/1'de yer alan pay sahipliğinin devamlılığı ilkesi gereğince, bölünenin ortakları devralan şirketlerin tamamında yahut bazılarında ortak olabilir veya bölünen şirkette paylarını artırabilir, hatta bu yönde bir anlaşma varsa bölünen şirketten ayrılabilirler. Buna karşın bölünen şirket ortaklarının ortaklıktan ihraçları mümkün değildir. Birleşme işlemlerindeki gibi bölünmede de şirketten ayrılma, bu yönde bölünme sözleşmesinde açıkça bu hususa yer verilmesine bağlıdır (Durgut, 2012, s. 13). Diğer bir ifadeyle, bölünmenin belirleyici özelliklerinden biri de pay sahipliğinin devamlılığıdır. Bölünen ortaklığın pay sahiplerinin pay sahipliği hakları devralan ortaklıklarda devam etmektedir. Öyle ki, TTK'nın 161'inci maddesinde aynı Kanunun 140'inci maddesine gönderme yapmak suretiyle bölünme işlemlerinde ortaklık payları ve hakları koruma altına alınmıştır. Böylelikle bölünenin ortakları, bu ortaklıktaki

⁸ TTK m. 161/1'in gerekçesi. (<http://www.ticaretkanunu.net/ttk-madde-161/>, Erişim: 23 Ağustos 2018)

paylarına eşdeğer nitelikte devralan ortaklık payları ve hakları üzerinde istemde bulunabilir, hatta anlaşmada hüküm varsa ortaklar bölünen ortaklıktan ayrılabilirler. Ancak ortaklar bölünmeye bağlı olarak ihraç edilemezler (Şener, 2017, s. 138). Hal böyle iken ortağın ayrılma hakkını inceleyen bazı yazarlar konuyu kapsam yönüyle eleştirmektedir. TTK'nın 161'inci maddesinde aynı Kanunun 140'inci maddesine atıfta bulunmak suretiyle, birleşmeyle ilgili pay sahipliğinin devamlılığı ilkesinin bölünme işlemleri için de açıkça düzenlendiğinden söz etmiştik. Oysa ayrılma akçesiyle ilgili TTK'nın 141'inci maddesine atıfta bulunulmaması, bu hususun bölünme işlemlerinde uygulanıp uygulanmayacağı konusunda tartışmalara sebep olmuştur. Öyle ki; Tekinalp, mefhumun muhalifinden yola çıkarak ayrılma akçesinin birleşmeye özgü olarak düzenlendiğini belirtmek suretiyle bölünme işlemlerinde TTK'nın 141'inci maddesinin kıyasen uygulama alanı bulamayacağını ve ortada “olumsuz nitelik taşımayan bir kanun boşluğu” olduğunu ifade etmektedir. Öte yandan bu durumda dahi yazar, maddenin birinci fıkrasının bir seçimlik hak olarak bölünmeye dair bazı istisnai hallerde uygulama alanı bulabileceğini, ancak TTK 141/2 maddesinin her hâlükârda bölünme işlemlerinde uygulanmasının doğru olmayacağını savunmaktadır (Durgut, 2012, s. 13-14; Tekinalp, 2012, s. 23-24). Bu hususa ilave olarak yeni kuruluş yoluyla bölünme işlemlerinde, somut olayın özellikleri TTK 141/2 maddesinin uygulanmasını haklı göstermediği sürece, ayrılma hakkı kullanılmayacakken, seçimlik olarak TTK 141/1 maddesine göre bölünme sözleşmesinde ayrılma hakkı öngörülebilecektir (Develi, 2013, s. 445; Tekinalp, 2012, s. 23-24).

TTK'nın 141/2'nci maddesinde ifade edilen zorunlu ayrılma akçesinin uygulanması, bölünme işleminin niteliğine ters düşmektedir. Bununla birlikte seçimlik olarak bölünme sözleşmesinde ayrılma hakkının öngörülebileceği görüşü yaygın olarak savunulmaktadır. Seçimlik ayrılma akçesinin öngörülmesi, bilhassa oranların

korunmadığı bölünme işlemine razı olmayan ortaklar için getirilebilir. Zira bu hususta TTK m.167/1-c'de, "Payların değişim oranını ve gereğinde ödenecek denkleştirme tutarını ve devreden şirketin ortaklarının, devralan şirketteki ortaklık haklarına ilişkin açıklamaları" ve m.167/1-e bendinde "Şirket paylarının değişim tarzlarını" şeklinde öngörülen bu hususların bölünme sözleşmesi ve bölünme planında yer almasının ifade edilmesi, seçimlik olarak ayrılma akçesinin öngörülebileceği biçiminde yorumlanabilir. Bu sebeple gerekçe ile Kanun'un lafzının çelişmediğini; ancak bilhassa anonim ve limited şirketlerde yer alan emredici hükümler ilkesinin kabulü karşısında seçimlik olarak ayrılma akçesinin sözleşmede öngörülmesine kimi zaman uygulamacılar ve yazarlarca sıcak bakılmayabileceğine de temas etmekte fayda vardır. Öyle ki; TTK'nın 340'ıncı maddesinde, esas sözleşmenin anonim ortaklıklara özgü Kanun hükümlerinden sapabilmesinin, yalnızca Kanun'da buna açıkça izin verildiği hallerde mümkün olabileceği açıkça ifade edilmektedir. Ancak başka kanunlarda cevaz verilen tamamlayıcı mahiyetteki esas sözleşme hükümleri, madde gerekçesinden anlaşılacağı üzere o kanuna özgülenmiş olmak kaydıyla hüküm doğuracaktır. Böylelikle Sermaye Piyasası Kanunu ve Bankalar Kanunu gibi kanunlara kendi konuları çerçevesinde serbesti tanınmak suretiyle yorum güçlüklerinin bertaraf edilmesi amaçlanmıştır. Buna karşılık, Kanun gerekçesi, kanun koyucunun hükmü tesis ederken taşıdığı amacı gösterdiğinden, lafızla gerekçe arasında açık bir çelişki de söz konusu olmadığından, emredici hükümler ilkesinin dahi bu tespite engel teşkil etmeyeceği; kanun koyucunun hükmü öngörürken açıkça ayrılma akçesinin sözleşmede kararlaştırılmasını yasaklama amacı taşımadığı savunulabilecektir. Tüm bunlara karşın; Susuz, bölünen şirket ortaklarına ve mevcut durumlarında kötüleşme riski barındıran devralan şirketlerin ortaklarına da ayrılma akçesi verilmesi imkanı tanınmasının daha uygun olacağını, fakat yürürlükteki yasanın bu tasarrufa izin vermediğini savunmaktadır. (Durgut, 2012, s. 16;

Susuz, 2011, s. 1292-1295). Benzer şekilde Coştan, ayrılma akçesine yalnızca birleşmede izin verildiğini, TTK'nın 141'inci maddesine atıfta bulunulmaması nedeniyle bölünmede ayrılma akçesinin geçerli olmadığını belirtmiştir (Coştan, 2009, s. 174). Helvacı'ya göre ise, birleşmeden farklı olarak bölünmede daralan bir malvarlığı yapısının bulunması sebebiyle, bölünmelerde ortağa ayrılma hakkı tanınmasının daralan yapıyı daha da güçsüz hâle getirebileceğinden, bölünme işlemlerinde ortağa bu yönde bir hak tanınmaması gereklidir (Sönmez, 2008, s. 125). Tüm bunların yanı sıra TTK'nın 146/1/f maddesinde ayrılma akçesinden bahsedilmek suretiyle, gerektiğinde birleşme sözleşmesinin içeriğinde olması gerektiği belirtilmesine karşın, hükmün bölünme hükümlerindeki karşılığına 167'nci maddede yer verilmediği görülmektedir. Bu bağlamda, ayrılma hakkının doğumuna yol açmayan nitelikteki haklı sebep kabul edilebilecek hâller, olumsuz düzenleme boşluğu olarak değerlendirilmelidir. Öyle ki, ayrılma hakkının tanınabileceği hâllerin kapsamı, bu hususa ilişkin düzenlemelerle çizildiğinden, kıyas yoluyla genişletilmesi mümkün görülmemektedir (Sönmez, 2008, s. 149). Haliyle ayrılma hakkının kullanımına dair açık bir hükme Türk Ticaret Kanunu'nda rastlanmaması dolayısıyla, anılan Kanun kapsamındaki bölünmelerde ayrılma hakkından söz edilmesinin bu hakkın düzenleniş amacı ve tarzına uygun olmayacaktır. Hal böyle iken, ilerleyen bölümlerde de ifade edileceği üzere, sermaye piyasası mevzuatı bölünme işlemlerinde ayrılma hakkı hususuna farklı yaklaşmak ve bu alanı düzenlemek suretiyle söz konusu mevzuat kapsamında gerçekleştirilecek bölünmelerde bahsedilen ayrılma hakkına cevaz vermektedir.

Netice itibariyle; her ne kadar TTK'nın 161'inci maddesinin gerekçesinde ve TTK'nın denkleştirme akçesine dair 191'inci maddesinde ayrılmaya ilişkin hususlar yer almakta ise de, ortaklıktan ayrılmanın ve ayrılma akçesinin ilgili Kanun maddesinde yer bulmaması gerekse de birleşme sözleşmesinin içeriğine ilişkin TTK'nın 146/1-f

maddesinde geçen “gereğinde 141’inci madde uyarınca ayrılma akçesi” ifadesinin karşılığının, bölünme sözleşmesinin ve bölünme planının içeriğinin düzenlendiği 167’nci maddede yer bulmaması birlikte dikkate alındığında bölünmelerde ayrılma hakkının olduğunun savunulması yerinde görülmemekle birlikte konu doktrinde tartışmaya devam etmektedir. Ancak TTK’ya göre özel nitelikte bulunan sermaye piyasası mevzuatında ayrılma hakkına açıkça yer verilmesi suretiyle, anılan mevzuat kapsamındaki işlemlerle sınırlı olmak kaydıyla konuya izin verildiğinin de kabulü gerekmektedir. Dolayısıyla; TTK’nın 161’inci maddesinin gerekçesi incelendiğinde, her ne kadar Kanunlaşan madde metninde ayrılmadan bahsedilmese de, bölünmeye tabi tutulan ortaklığın ortaklarının, devralan ortaklıkların tamamında yahut bazılarında ortak olabileceklerini veyahut bölünen ortaklıkta paylarını artıracabileceklerini ifade etmenin yanı sıra, mutabakat halinde bölünen ortaklıktan ayrılacaklarını de belirtmektedir. Anılan gerekçe metninde ortağın hiçbir suretle ihraç edilemeyeceği yönünde yer alan açık ve tartışmasız ifadeye karşın, ayrılma hakkının olduğunu savunmak tarafımızca yerinde görülmemektedir.

h) Denkleştirme Tutarı

Bölünme sonucunda ortağın paylarının ve ortaklığa dair hakların gerektiği gibi korunmaması yahut ayrılma akçesinin uygun belirlenmemesi durumunda ortağın takip edeceği yol TTK’nın 191’inci maddesinde düzenlenmektedir. Belirtildiği şekillerde hak mahrumiyeti yaşadığını öne süren her bir ortak, bölünmeye dair kararın Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi’ndeki (TTSG) ilanını takip eden 2 ay içerisinde, bölünmeye katılan ortaklıklardan herhangi birinin merkezine bağlı bulunduğu sicil çevresindeki asliye ticaret mahkemesine başvurarak, uygun bir denkleştirme akçesi belirlenmesini talep etme hakkında sahiptir. Ancak mahkemece denkleştirme ödemesinin saptanmasında, TTK’nın 140/2 maddesinde yer alan sınırlama dikkate alınmaz.

Denkleştirme tutarlarının belirlenmesinde toplam tutarın “üzerinde serbestçe tasarruf edilebilir özkaynağı” aşmaması ve alacaklılara haksızlık yapılmasına sebep olmayacak bir tutarın belirlenmesi gerekmektedir. Ancak denkleştirmenin, sermayenin korunmasına ilişkin hükümlere dayanılarak üzerinde serbestçe tasarruf edilebilir özkaynak ile sınırlandırılmasının kanuni dayanaktan yoksun olduğunu savunanlar da bulunmaktadır. Bölünmede ortaklık paylarının ve ortaklık haklarının gereğince korunmadığını iddia eden her bir ortak denkleştirme talep edebilmekte ise de, dava süresindeki belirsizlik ve verilecek kararın aynı durumdaki tüm pay sahipleri için de sonuç doğuracak olması, üstelik ortaklık haklarının devamlılığı ilkesinin istisnası niteliğinde olan ve % 10 ile sınırlandırılmamış olan muhtemel ödemelerin devralan şirketin sermayesini ve ödeme gücünü azaltacak olması nedenlerinden ötürü, şirket aleyhine sonuçlanma ihtimali esas alınarak teminat verilmesi gündeme gelecektir (Coştan, 2009, s. 180-185).

Denkleştirme talebinden doğan alacağın bölünme kararından sonra ortaya çıkacağı dikkate alındığında, denkleştirme davasında davacılar teminat isteme hakkına sahip değildirler (Coştan, 2007, s. 143).

Denkleştirme tutarına ilişkin uyuşmazlıklarda, ortaklık paylarının veya ortaklık haklarının korunmasını inceleme davasını açmak mümkün olsa da, daha önce ortağa verilen paya ilave yeni bir pay verilmesi söz konusu olmayacaktır (Nazalı, 2015, s. 60).

2.2. Vergi Mevzuatı Hükümlerine Göre Şirket Bölünmeleri

Şirket bölünmelerine ilişkin düzenlemeler hukuk sistemimize ilk olarak 5422 sayılı Mülga Kurumlar Vergisi Kanunu’nda 2001 yılında yapılan değişiklik ile kazandırılmıştır. (Eriş, 2014, s. 1726).

Zamanla vergi hukukuna dahil diğer alanlarda yeni düzenlemeler getirilerek, bölünme düzenlenmek ve hatta kolaylaştırılmak istenmiştir. Bu kapsamda vergi mevzuatına baktığımızda bölünme hususunun detaylı olarak düzenlendiği Kurumlar Vergisi Kanunu'nun yanı sıra, “Katma Değer Vergisi Kanunu”, “Damga Vergisi Kanunu”, “Harçlar Kanunu” ve “Gider Vergileri Kanunu” nda da istisna hükümleri ile yer bulduğu belirlenmiştir.

Bilhassa bölünmenin vergi avantajı sağlama işlevinin gerçekleşebilmesi için vergi mevzuatında aranan şartların dikkate alınması gerektiği muhakkaktır. Aksi halde bölünmeden arzu edilen faydanın sağlanamama riski bulunmaktadır. Diğer bir ifadeyle, her ne kadar geçerli bir bölünmeden söz edilse bile, vergi mevzuatının öngördüğü koşulları haiz olmayan işlemler neticesinde vergi istisnalarından yararlanılamayacağı gibi, verginin ertelenmesi de sağlanamayacaktır. İlgili düzenlemelerin konuya bakışı aşağıda başlıklar halinde açıklanmaya çalışılmıştır.

a) Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 19 ve 20'nci Maddeleri

i. Tam ve Dar Mükellef Tanımı

Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 3'üncü maddesinde "tam mükellefiyet" ve "dar mükellefiyet" konusu düzenlenmektedir. Buna göre; sermaye şirketleri ve kooperatiflerin de aralarında bulunduğu 1'inci maddede sayılı kurumlar içerisinde kanunî merkezi ya da iş merkezi Türkiye'de olanlar “tam mükellef” kabul edilmektedir. Bu kapsamda olan mükelleflerin gelirlerini nerede elde ettiklerinin vergilendirilmelerinde bir önemi yoktur. Bunlar ister Türkiye içinde isterse de Türkiye dışında kazançların elde etsinler, tamamı üzerinden vergilendirmeye tabi tutulurlar. Tanımda yer alan “kanunî merkez” kavramı, vergiye tâbi kurumların kuruluş kanunları, tüzükleri, ana statüleri ya da sözleşmelerinde belirtilen merkezleri anlamına gelmekte

iken; işleri yönüyle işlemlerinin fiiliyatta bir araya getirildiği ve idare edildiği merkeze ise “iş merkezi” denilmiştir. Dar mükellefiyette ise, KVK madde 1’de yer alan kurumlardan hem kanunî merkezi hem de iş merkezinin Türkiye’de bulunmaması şartı aranmakta ve bu kapsamdaki mükellefler yalnızca Türkiye’deki kazançlarından vergilendirilmektedir.

Bölünme esas itibariyle bir vergi erteleme mekanizmasıdır, dolayısıyla vergi istisnası olarak algılamamak gerekir. Devre konu malvarlığı mukayyet değerle devralınacağından, bu kıymetlerin elden çıkarılması aşamasında gizli yedekler açığa çıkacaktır (Nazalı, 2015, s. 151).

Gizli yedek akçe, bilanço üzerinde görünmeyen yedek akçeler olup, malvarlığının gerçek değeri ile bilanço değeri arasındaki veya öz kaynakların bilanço değeri ile işletme ekonomisi bakımından haiz olduğu gerçek değeri arasındaki fark olarak ifade edilebilir. İradi nitelikli yedek akçeler yeniden değerlemeye tabi tutulması veya gizli yedek oluşturan söz konusu aktif varlığın satılması neticesinde ortaya çıkabilmektedir (Çağırğan Tuncer, 2017, s. 1982-1984).

Dar mükelleflerin yalnızca Türkiye’deki kazançlarından vergiye tabi olmaları dolayısıyla, bu kapsamdaki şirketler gizli yedekleri açığa çıkarmama riskini barındırmaktadırlar. Bu sebepten ötürü devralan şirketlerin tamamının tam mükellef olması gerekmektedir. Bölünme tarihine kadar oluşacak gelirin vergiye tabi tutulabilmesi yönüyle de bölünen şirketin tam mükellefiyeti aranmaktadır. Dolayısıyla bölünmeye katılan tüm şirketlerin tam mükellef olma halleri, vergi kaybının yaşanmaması için bir gereklilik olarak görülmüş ve kabul edilmiştir (Nazalı, 2015, s. 151).

Dar mükellef şirketler, sadece yurt içinde sağladıkları gelirlerden vergiye tabi tutulmadıklarından ve böyle bir durumda gizli yedeklerin açığa çıkmama ihtimali söz konusu olduğundan, kurumlar vergisi boyutuyla tam bölünmelerde bölünmeye katılan şirketlerin tamamında tam mükellef olma şartı aranmaktadır. Tam bölünen şirketin veya tam bölünmeye tabi tutulan şirketi devralan şirketlerden herhangi birinin dar mükellef olması, bölünme işlemlerinden beklenen vergi avantajlarından mahrum kalınmasına sebep olacaktır (Yegin, 2018, s. 96,97).

ii. Geçici Vergi Kavramı ve Uygulaması

“Geçici vergi uygulaması”, gerçek usule tabi serbest meslek erbabı ile kurumlar vergisi mükelleflerinin, içinde buldukları vergi dönemine ait gelir ve kurumlar vergisinden mahsubu yapılmak suretiyle, belirli dönem aralıkları itibariyle kazançlarından hesaplanan ve ödenen bir nevi peşin vergi uygulamasıdır. Geçici verginin uygulanacağı dönem aralıkları ise 2000/1514 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile üçer ay şeklinde belirlenmiştir. Buna göre mükelleflerce, ilk etapta hesap döneminin 3, 6, 9 ve 12 aylık mali tablolarının esas alınması suretiyle geçici vergi döneminin kazancı belirlenecektir. Bu döneme ait kazancın belirlenmesinde muhasebenin dönemsellik ilkesi ile Vergi Usul Kanunu’nda yer alan değerlendirme hükümlerine uygun hareket edilmesi gerekmektedir (Özdemir, 2010).

Geçici vergi uygulaması, beyanname verme süreci boyutuyla bölünme işlemlerinde önem arz etmektedir. Tam bölünme işlemleri nedeniyle geçici vergi beyannamesinin verilme zamanından önce, aynı döneme ilişkin kurumlar vergisi beyannamesinin ibrazı durumunda, belirtilen döneme ait geçici vergi beyannamesinin düzenlenmesine ihtiyaç kalmayacaktır.

iii. KVK’ya Göre İştirak Hisselerinin Durumu

KVK'ya göre, devredilen malvarlığı unsurları karşılığında devralan şirket hisseleri bölünen şirket veya onun ortakları tarafından alınabilmektedir. Ancak ikinci yolun tercih edilmesi halinde, bu hisselerin öncelikle bölünen şirket tarafından edinilmesi ve daha sonra bölünen şirketin ortaklarına intikal ettirilmesi gerekmektedir. Diğer bir ifadeyle iştirak hisselerinin ortaklar tarafından edinilmesinde “ikili işlem” görüşü benimsenmiştir. Hal böyle iken, hisselerin bir kısmının şirket aktifinde bırakılması anlamına gelen karma bir yöntemin benimsenmesinde mevzuat açısından herhangi bir engel bulunmamaktadır (Nazalı, 2015, s. 191-192).

Bölünme ile birlikte, iştirak hisselerinin ortaklar tarafından edinilmesinde bölünmeye giden şirketin yevmiye kaydı aşağıdaki gibi gerçekleştirilecektir:

_____ / _____

XXX A İşletmesi (Pasif) 1.000.000

242 İştirakler 1.000.000

XXX A İşletmesi (Aktif) 2.000.000

Devredilen işletme unsurları karşılığında iştirak hisselerinin edinimi

_____ / _____

500 Sermaye 1.000.000

331 Ortaklara Borçlar 1.000.000

Devredilen işletme unsurları karşılığında sermayenin azaltılması

_____ / _____

_____ / _____

331 Ortaklara Borçlar 1.000.000

242 İştirakler 1.000.000

Yeni sermayenin ortaklara intikali

_____ / _____

Yukarıda bahsedilen ikili işlem yaklaşımı TTK'da yer almamakla birlikte, KVK hükmü gereğince iştirak hisselerinin ortaklar tarafından edinilmesinde dikkate alınmalıdır.

iv. Kısmi Bölünmelerde Faaliyetlerin Devam Ettirilebilmesine İlişkin Bölünme Şartı

Kurumlar Vergisi Kanunu madde 19/3-b'de kısmi bölünmeye dair esaslara yer verilmektedir. İlgili madde metninde üretim ve hizmet işletmeleri bilinçli olarak sayılmak suretiyle, ticaret işletmeleri kısmi bölünmenin kapsamı dışında tutulmuştur. Belirtilen işletme türlerinin kısmi bölünme kapsamında devrinde, işletme bütünlüğünün korunması ve faaliyetlerinin devamı açısından zaruri kabul edilebilecek aktif ve pasif tüm unsurların devredilmesi zorunlu tutulmuştur.

Birbirinden ayrı olarak mevcudiyet meydana getirebilen ve bu şekliyle faaliyetlerini sürdürebilecek mahiyetteki varlıkların oluşturduğu işletmelerin bu tür varlık unsurları kısmi bölünmeye tabi tutulabilir. Öte yandan bu kapsamda üretim veya hizmet işletmelerine ait ortak gayrimenkullerin, kısmi bölünme ile birlikte bölünüp devredilmeleri gerekmemektedir. Diğer bir ifadeyle bir fabrika binasının uhdesinde yer alan en az iki işletmenin bölünmeye konu edilmeleri halinde, fabrika binasının da hem

hukuki hem de fiziki olarak bölünmesi ve 2 ayrı fiziki ortam yaratılması aranmayacaktır. Bu konu Gelir İdaresi Başkanlığı'nın muhtelif muktezalarında da açıkça yer almaktadır⁹ (Nazalı, 2015, s. 186;

Hatta tek bir faaliyet konusu olan ortaklıklarda dahi, işletme unsurlarının kısmi bölünmeye konu edilmesi, ticari faaliyeti bağımsız olarak sürdürebilme koşulunu sağlamaları kaydıyla mümkün kılınmıştır. Ancak bu durumda dahi, tek faaliyet konusunun bir bütün olarak, tüm aktif ve pasifleriyle birlikte kısmi bölünmeye tabi tutulması mümkün olmayacaktır. Zira kısmi bölünmenin bağımsız olarak ticari faaliyetleri yürütebilme koşuluna ilave olarak, bölünen ortaklığın tüzel kişiliğinin devamı koşulu da vardır ki, bu şart kısmi bölünmeyi tam bölünmeden ve devirden ayırmaktadır (Nazalı, 2015, s. 194).

Gelir İdaresi Başkanlığı'nın özelgeleri doğrultusunda; inşaat taahhüt işleri veya gayrimenkul geliştirme faaliyetleri ile uğraşan şirketler, her bir işletmesinin kendi içinde bütünlüğünü korumak ve faaliyetlerinin bağımsız olarak sürdürülebilmesi için ihtiyaç duyulacak aktif ve pasif unsurların tümünü devretmek koşuluyla işletmelerini kısmi bölünmeye tabi tutabileceklerdir. Buna karşın üretim işletmesinin sahip olduğu maden ruhsatı ve izinlerinin işletmeden ayrı ve tek başına kısmi bölünmeye konu edilmesi uygun kabul edilmemiştir. Her ne kadar gayri maddi hakların, taşıtların, hammaddelelerin, malların ve demirbaşların başlı başına bölünmeye konu edilemeyecekleri belirtilmekteyse de, devam etmekte olan yıllara sâri inşaat taahhüt işlerinde, söz konusu işlerden her birinin ayrı olarak devamı için gerekli her türlü tesis, makine ve teçhizat, taşıt, alet, edevat, gayri maddi haklar gibi aktif kıymetler ile bu

⁹ Gelir İdaresi Başkanlığı'na verilen 30/05/2012 tarihli ve B.07.1.GİB.4.99.16.02-KVK 19-3-123 sayılı Özelgesi. <https://www.gib.gov.tr/node/91776>, Erişim: 28 Ağustos 2018).

kıymetlerle ilişkili tüm pasif kıymetlerin birlikte devredilmesi Kurumlar Vergisi Kanunu kapsamında gerçekleşmiş bir kısmi bölünme olarak değerlendirilecektir. Benzer bir şekilde; inşaatı devam eden üretim veya hizmet işletmelerine karşın tek bir işletmenin faaliyete geçmesi halinde, diğerlerinin henüz faaliyete geçmemesi sebebiyle, tek faaliyette olan işletmenin kısmi bölünmeye konu edilmesi mümkün olmayacaktır. Ancak bu durumda dahi, yatırım aşamasındaki üretim faaliyetine ilişkin gerekli olan makine, ekipman, taşıtlar ve bu faaliyetle ilgili gayri maddi haklar ve stokların işletme bütünlüğü oluşturacak şekilde kısmi bölünme yolu ile vergilendirilmeksizin devri uygun kabul edilmektedir. Emtia niteliğindeki gayrimenkullerin kısmi bölünmeye konu edilemeyeceği; enerji santrali binası, çimento fabrikası, çöp imha tesisi, arıtma tesisi binalarında olduğu gibi üretim işletmesi ile teknik veya fiziki bütünlük arz eden gayrimenkullerin üretim işletmesi haricinde kısmi bölünmeye konu edilemeyeceği; buna karşın depolama ve terminal olarak kullanılan gayrimenkullerin, taşımacılık ve lojistik faaliyetlerinin sona erdirilmemesi koşuluyla kısmi bölünmeye konu edilebileceği örneklerinde olduğu gibi gayrimenkullere dair özellikli durumları ihtiva eden özelgelere de yer verilmiştir. Son olarak aktifte bulunan tek bir şirkete ait iştirak hisselerinin bölünme ile kurulacak yeni şirketlere aynı sermaye olarak konulmak istendiği durumlarda, söz konusu iştirak hisselerinin bir bütün halinde kısmi bölünme işlemine tabi tutulması gerektiği, diğer bir ifadeyle aynı iştirake ait hisselerin parça parça kısmi bölünme işlemine tabi tutulamayacağı, özelgeler ile belirtilmiştir (Arı, 2013, s. 22-26).

Özetle; bir kısmi bölünmenin KVK kapsamında geçerli bir bölünme olarak kabul edilebilmesi için bölünmeye tabi tutulan işletmenin üretim veya hizmet işletmesi olması, devredilecek unsurlarda işletme bütünlüğünün korunması ve bölünme sonrasında her bir işletmenin faaliyetlerini devam ettirebiliyor olması gerekmektedir.

Bu kapsamda aynı fabrikada yer alan işletmelerin kısmi bölünmesinde, fabrika binasının bölünmesi gerekmemektedir. Şayet bölünecek şirket tek bir faaliyet konusunu ifa ediyorsa, kısmi bölünme her bir işletmenin ticari faaliyetini bağımsız olarak sürdürmesine mani olmadığı ve bölünenin tüzel kişiliğini sona erdirmediği müddetçe geçerli bir bölünme olarak kabul edilmektedir.

v. Taahhütname ve Teminat Verilmesi Hususu

Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 20/2-b maddesi, aynı Kanun'un 19/3-a maddesinde tanımı yapılan tam bölünmelerle ilgili olup, bölünenin bölünme tarihine kadar tahakkuk etmiş ve edecek vergi borçlarından devralanların müteselsilen sorumlu oldukları ve diğer ödevleri yerine getirecekleri ifade edilmektedir. Bu sorumluluğun üstlenildiği devralanlarca bir taahhütname ile taahhüt edilir ve bölünme nedeniyle verilecek olan kurumlar vergisi beyannamesine eklenir. Bölünen ile bu unsurları devralanlardan teminat istenmesi de mümkündür. Teminat isteme konusunda mahallin en büyük mal memuru yetkili kılınmıştır.

KVK'nın 19/3-a maddesi kapsamındaki tam bölünmelerde, birtakım şartlara uyulması kaydıyla, bölünme sonrası münfesi hale gelen şirketin sadece bölünme tarihine kadarki kazançları vergilendirilecektir. Bu bağlamda; bölünmeden doğan kârlar hesaplanmaz ve vergilendirilmez.

Bölünen kuruma ait kurumlar vergisi beyannamesi bölünme tarihi esas alınarak hazırlanır, bölünen ve devralan kurumlarca müşterek imzalanır. Bölünme tarihi ise, şirketin yetkili kurulunda alınan bölünme kararının ticaret sicili müdürlüğünde tescil olduğu tarih olarak kabul edilir. Bölünme işleminin, hesap döneminin kapanacağı ay ile kurumlar vergisi beyannamesinin verileceği ayın son günü arasında yapılması durumunda, bölünen şirketin önceki hesap dönemine ait beyanname yine müştereken

imzalanır ve bölünme işleminin Türkiye Ticaret Sicili Gazetesindeki ilanını takip eden otuz gün içerisinde bölünenin bağlı bulunduğu vergi dairesine sunulur. Devralan kurumlar, bahsedilen bölünen kuruma ait kurumlar vergisi beyannamesine bir taahhütname eklerler. Bu suretle, bölünen kurumun vergi borçları gereğince müteselsil sorumluluğu kabul ederler ve diğer ödevleri yerine getirecekleri hususunu taahhüt ederler.

Öte yandan KVK'nın 20/3 maddesinde, aynı Kanun'un 19/3-b maddesinde tanımı yapılan kısmi bölünmelerde, bu işlemlerden meydana gelen kârların hesaplanmayacağı ve vergilendirilmeyeceğinin belirtilmesine karşın, bölünenin bölünmeye kadarki tahakkuk etmiş ve edecek vergi borçlarından bölünenin malvarlığını devralanların müteselsilen sorumlu olacakları, ancak sorumluluğun devralınan varlıkların emsal bedeli ile sınırlı olacağı belirtilmiştir.

vi. Bölünmeden Doğan Kârlar

Bölünmeye tabi tutulan malvarlığı unsurlarının defter değeri ile cari değeri arasındaki fark, işlemin bir kar ortaya çıkarmış gibi görünmesine yol açmaktadır.

Bununla beraber bölünme tarihine kadar bölünen ortaklık bünyesinde oluşan faaliyet kârları ile yeniden değerlendirme işlemleri sonucu belirlenen değer artışlarının da dikkate alınması gerekecektir ki, bunu bölünme öncesine nispeten bölünmede esas alınan servet değerinde oluşan pozitif fark şeklinde tanımlamak mümkündür.

Özetle bölünme kârı; bölünenin faaliyetlerine devam etmesi sonucunda bölünenin tamamlanacağı tarihe kadar gerçekleşen işlemlerinden, bölünenin muhasebe kayıtlarında görülmediği halde sonradan bir iktisadi değer taşıdığı anlaşılan şerhiyesinin realize edilmesinden ve bölünen şirketin aktif kıymetlerinin içerdiği gizli

yedeklerin bölünme ile birlikte realize edilmesinden elde edilen kârlardan meydana gelebilmektedir (Nazalı, 2015, s. 110).

Ancak burada belirtmek gerekir ki, birleşme kârından farklı olarak, bölünmeden doğan kârlar, kurumlar vergisi matrahının oluşturulmasında dikkate alınmaz.

Esasen bölünme işlemi bir vergi istisnası değil, vergi ertelemesidir. Söz konusu malvarlığının devralan tarafından elden çıkarılması aşamasında, defter değerinden daha yüksek bir değere tabi tutulması durumunda aradaki fark kar olarak muhasebe kayıtlarına intikal ettirilecektir. Bu sebeple bölünme esnasında görünen farklılık, bölünme tarihi itibarıyla verginin doğmasına yol açmayacaktır. Öyle ki; KVK'nın 20'nci maddesinin ikinci ve üçüncü fıkraları gereğince, 19'uncu maddesinin üçüncü fıkrasında tanımlanan tam ve kısmi bölünmelerde bölünme işleminden doğan kârların hesaplanmayacağı ve vergilendirilmeyeceği açıkça ifade edilmiştir.

vii. Bölünen Kurumun Vergi Borcu

Tam bölünmelerde, bölünen ortaklık tüm malvarlığını ve tüzel kişiliğini yitirmek suretiyle münfesi hale geleceğinden, hesap döneminin başlangıcından, bölünme tarihine kadar geçen süreye ait kıst dönem vergileri, bölünme ile malvarlığını devralanlar tarafından beyannamesi düzenlenerek ödenecektir. Bölünme tarihi esas alınarak hazırlanacak olan mevzu bahis beyanname, bölünen şirket ile devre konu unsurları devralan şirketler tarafından müştereken imzalanacaktır. Bu kapsamda ilgili döneme ilişkin beyanname, bölünmeye dair tescil işleminin gerçekleştiği tarihi izleyen 30 gün içerisinde tam bölünen münfesi ortaklığın bağlı bulunduğu vergi dairesine verilecek olup, ilgili hesap dönemini takip eden Nisan ayının son gününe kadar ödenmesi icap etmektedir. Hal böyle iken bölünme işlemi şayet hesap dönemi başı ile kurumlar vergisi beyannamesinin verildiği ayın sonu arasında bir tarihte gerçekleşecek

olursa, münfesi ortaklığın bir önceki döneme ait kurumlar vergisi beyannamesi henüz düzenlenmemiş olabileceğinden, her iki beyannamenin devralan ortaklıklarca yine bölünme işlemini takip eden 30 gün içinde verilmesi gerekecektir. Bu durumda dahi söz konusu tahakkuk eden vergilerin ödeme süresi Nisan ayının sonuna kadar olacaktır. Ancak 1 Ocak'tan başlayan mali yıl yerine, kendileri için özel hesap dönemi belirlenmiş ortaklıklarda, beyanname verecekleri ayın son gününe kadar, verginin ödenmesi yoluna gidilecektir.¹⁰

viii. Bölünmelerde Aktif ve Pasif Düzenleyici Hesapların Durumu

Asli hesaplar ile ilişkili olmakla beraber, hem ilgili asli hesabıyla bir arada dikkate alma hem de ayrı bir hesapta izleme ihtiyacının bir sonucu olarak ortaya çıkarılan hesaplara düzenleyici hesaplar denilmektedir (Cemalcılar ve diğerleri, 2008, s. 59).

KVK m. 19'a göre; bölünme işlemlerinde düzenleyici hesapların, ilgili oldukları hesapla birlikte devrolunmaları esastır. Bu durumda örneğin 129 no.lu Şüpheli Ticari Alacaklar Karşılığı hesabı, kendisinden önce gelen 128 no.lu Şüpheli Ticari Alacakların düzenleyici hesabı olduğundan, bölünme ile devredilecek şüpheli ticari alacaklarla ilişkili karşılıkların da devri zorunlu olacaktır.

b) Vergi Usul Kanunu'nun Mükerrer 298'inci Maddesinde Yer Alan Enflasyon Düzeltmesi Hükümlerinin Bölünme Sürecine Etkisi

¹⁰ Kurumlar Vergisi Genel Tebliği m. 21.3: Devir ve tam bölünme işlemlerinde verginin ödenmesi. (https://www.gib.gov.tr/fileadmin/user_upload/Tebliğler/5520/21.html, Erişim: 5 Mayıs 2018).

Enflasyon düzeltilmesine ilişkin düzenlemeler, VUK'un Mükerrer 298'inci maddesinde yer almaktadır. Anılan maddede yer aldığı şekliyle enflasyon düzeltilmesi, ulusal para değerindeki değişimlerden satın alma gücü etkilenmeyen kıymetler anlamına gelen "parasal olmayan kıymetlerin" enflasyon düzeltilmesinde dikkate alınacak tutarlarının, düzeltme katsayısı oranında, düzeltmeye esas tarih itibariyle satın alma gücü cinsinden karşılığıdır. "Enflasyon düzeltme hesabı", düzeltme sonucu oluşan farkların kaydedilmesinde kullanılan hesap iken; bu hesap ile ters çalışan "enflasyon fark hesapları" ise, bahse konu parasal olmayan kıymetlerin düzeltme işlemi sonrası ve öncesi değeri arasındaki farkların kaydedilmesinde kullanılan hesaplardır. Parasal olmayan aktif kıymetlerin enflasyon düzeltilmesine tâbi tutulması sonucu oluşan farklar enflasyon düzeltme hesabının alacağına, parasal olmayan pasif kıymetlerin enflasyon düzeltilmesine tâbi tutulması sonucu oluşan farklar borcuna kaydedilir ve hesabın bakiyesi gelir tablosuna aktarılacak suretiyle kapatılır.

Burada dikkat edilmesi gereken husus, pasif kalemlere ait enflasyon fark hesaplarının herhangi bir suretle başka bir hesaba nakledilmesi veya işletmeden çekilmesi halidir ki, bu belirtilen durumlarda, bu işlemlerin yapıldığı dönemlerin kazancı ile ilişkilendirilmeksizin, yani ilgili dönemde sonucun kâr veya zarar olup olmadığına bakılmaksızın ve zarar mahsubu yapılmaksızın, aynı dönemde vergiye tâbi tutulur. Hal böyle iken öz sermaye kalemlerine ait enflasyon farkları, düzeltme sonucu oluşan geçmiş yıl zararlarına mahsup edilebilir veya kurumlar vergisi mükelleflerince sermayeye ilave edilebilir ve bu işlemler kâr dağıtımı olarak kabul edilmezler. Bu kapsamda enflasyon fark hesaplarındaki tutarların, örneğin ortaklar cari hesabına veya dönem karına aktarılmasında olduğu gibi başka pasif hesaplara nakli yahut satış ve kar dağıtımı gibi işletmeden çekilmesi hallerinde ilgili tutarların ilk etapta kurumlar vergisine tabi tutulması, ardından vergi sonrası dağıtılan kazancın ise kâr dağıtımı

nedeniyle stopaja tabi tutulması gerekmektedir. Bununla beraber düzeltme neticesinde ortaya çıkan geçmiş yıl zararlarına mahsup edilmesinde ve enflasyon farkı tutarlarının sermayeye dahil edilmesinde olduğu gibi istisnai hallerde ise öz sermaye kalemlerine ait enflasyon farkları kâr dağıtımını gibi değerlendirilmezler. Öyle ki; söz konusu enflasyon farklarının işletme dışına aktarılması, işletmenin reel kaynaklarının vergi hesaplanmaksızın çekilmesine, başka bir hesaba nakledilmesi ise takibini zorlaştırmak suretiyle hesabın asıl maksadının dışında kullanılmasına yol açabilecektir. Tüm bu ihtimalleri göz önünde bulunduran kanun koyucu, pasif kalemlerin enflasyon düzeltmesine tabi tutulması neticesinde meydana gelen düzeltme farklarının işletmeden çekilmesini yahut diğer bir hesaba aktarılmasını, ancak vergi hesaplanması şartına bağlamak suretiyle uygun bulmuştur (Öztürk, 2012, s. 165-167).

Parasal olmayan pasif kalemlere ilişkin enflasyon farkı tutarlarının direkt işletmeden çekilmesi ile sermayeye ilavesinin ardından sermayenin azaltılması arasında vergilendirme anlamında bir fark bulunmamaktadır, her iki halde de işletmeden çekildiği hesap dönemi itibariyle vergiye tabi tutulmalıdır.

Kısmi bölünme ile enflasyon farkı şu şekilde ilişkilendirilebilir: Kısmi bölünmeye tabi tutulan ortaklığın unsurların mukayyet değeri kadar sermayede artışa gitmekle eşzamanlı olarak aynı tutarda sermaye azaltılmaktadır (Nazalı, 2015, s. 218-230).

Kısmi bölünme işlemlerinde enflasyon farkları aşağıdaki gibi muhasebeleştirilir:

_____ / _____

502 Enflasyon düzeltmesi olumlu farkları XXX

500 Sermaye XXX

_____ / _____

500 Sermaye XXX

XXX Devre konu malvarlığı XXX

_____ / _____

Yevmiye kayıtlarından görüldüğü üzere, kısmi bölünme işlemlerinde enflasyon farklarının muhasebeleştirilmesi sonucunda sermaye tutarı aynı kalmaktadır.

Ortaklıkların sermaye azaltımı yoluna gitmesi veya tasfiye edilmesi sebebiyle sermayeye eklenmiş pasif kalemlere ilişkin enflasyon farklarının hissedarlara dağıtımı durumunda, ilgili meblağın evvela kurumlar vergisine tabi tutulması, ardından ise Gelir Vergisi Kanunu (GVK) 'nun 94'üncü maddesi ile Kurumlar Vergisi Kanunu (KVK) 'nun 15 ve 30'uncu maddelerinde yer alan esaslar dahilinde vergi sonrası dağıtılan kazancın kâr dağıtımı kapsamında vergi kesintisine tabi tutulması gerektiği yönünde Maliye İdaresince verilmiş muktezalar bulunmaktadır¹¹ (Öztürk, 2012, s. 168-169).

¹¹ Denizli Vergi Dairesi Başkanlığının 15.09.2010 tarih ve B.07.1.GİB.4.20.15.01-31-MUK-2010-44-79 sayılı; Adana Vergi Dairesi Başkanlığının 29.04.2010 tarih ve B.07.1.GİB.4.01.16.01-2010-611-KV-7 sayılı, İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığının 03.05.2011 gün ve B.07.1.GİB.4.34.19.02-019.01-420 sayılı, İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığının 31.01.2012 gün ve B.07.1.GİB.4.34.16.01-GVK 94-388 sayılı ve Antalya Vergi Dairesi Başkanlığının 25.05.2011 gün ve B.07.1.GİB.4.07.16.01-KVK.2010.41-122 sayılı özelgeleri.

KVK'nın 19 ve 20'nci maddelerine uygun olarak bölünmeye giden şirketlerin devredilen unsurları arasında sermaye düzeltmesi olumlu farklarının bulunması ve bu bilanço değerlerinin iştirak oluşturma şeklinde bölünme işlemine katılan diğer şirketlerin bilançolarına devri işletmeden çekiş olarak değerlendirilmeyecektir. Öte yandan bahse konu enflasyon farklarının, devralan ortaklık tarafından diğer bir hesaba nakledilmesi yahut işletmeden çekilmesi veyahut sermayenin azaltımı yoluna başvurulması durumunda, Vergi Usul Kanunu (VUK)'nun Mükerrer 298'inci maddesi çerçevesinde, işlemin gerçekleştiği tarih itibariyle işletmeden çekiş olarak değerlendirilerek, işlemin gerçekleştiği dönemde, dönem kazancıyla ilişkilendirilmeden vergiye tabi tutulması gerekecektir. Öte yandan bölünme sonucu elde edilen ortaklık paylarının şirket ortaklarına verilmesi durumu doktrinde tartışma konusu olmaya devam etmektedir. Konu hakkında fikir birliğine ulaşılamaması, bölünme sonrası devralan şirket paylarının bölünen şirket ortaklarına verilmesi suretiyle sermayenin azaltılması yoluna gidilmesi halinde, sermaye azaltımının işletmeden çekiş olarak değerlendirilip değerlendirilmemesi ile ilgilidir (Öztürk, 2012, s. 182).

Kısmi bölünen ortaklığın devre konu varlıklarının aktif değerleri pasif değerlerinden fazla, yani devredilen malvarlığı pozitif ise sermayenin azaltılması gündeme gelirken, bu değerler sıfır veya negatif olduğu durumlarda sermaye azaltımı ihtiyacı doğmayacaktır. Bununla beraber sermayenin azaltılması ihtiyacının doğduğu hallerde, sermaye azaltımı ile eş zamanlı olarak nakden yahut serbestçe tasarruf edilebilir sermaye ve kar yedeklerinin kullanılması yoluyla ödenmesi de tercih edilebilir (Bayram, 2016, s. 250).

Her ne şekilde olursa olsun sermaye azaltımı yoluna gidilmesinin, enflasyon düzeltmesine tabi tutulan bilançolarda yer alan sermaye hesaplarına ait enflasyon düzeltme farklarının işletmeden çekilmesi anlamını taşıdığı yönündeki özgelgeler dikkate

alındığında, bu işlemin gerçekleştiği tarihte işletmeden çekiş olarak değerlendirilerek vergilendirilmesi gerektiği savunulmaktadır¹² (Öztürk, 2012, s. 183).

Konunun vergiye tabi olduğunu savunanlar arasında geliştirilen alternatif bir diğer görüşe göre ise, enflasyon düzeltme farklarının ortaklara dağıtımı yalnızca kurumlar vergisini doğuracak, kar dağıtımına dayalı bir stopaj yapılmayacaktır. Bu yaklaşımı savunanlar, enflasyon düzeltme farkının kar olarak görülemeyeceğini ve bu farkların ortaklara dağıtımının stopaja tabi olacağına dair mevzuatta açık bir hükmün olmadığını ifade etmektedirler (Bayram, 2016, s. 252).

c) Bölünmede Zararın Mahsubu ve Mahsup Edilemeyen Zarar Tutarları

Kurumların ticari faaliyetlerden doğan zararlarının, sonraki dönemlerde doğan kazançlarından hangi koşullarda indirilebileceğine ilişkin açıklamalar, 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu (KVK)'nun “zarar mahsubu” başlığını taşıyan 9’uncu maddesinde ve Kurumlar Vergisi Genel Tebliği (Seri No: 1)’nin ilgili başlıklarında yer almaktadır.

Bahsi geçen açıklamalar kapsamında; tam bölünmelerde, malvarlığı unsurlarını devralanlar, bölünenin özsermayesinin devralınan tutarını aşmayan ve devraldıkları kıymetlerle orantılı olan zararlarını kazançlarından mahsup imkanına sahiptirler. Burada geçen zarar ifadesini, ilgili mevzuat hükmünde geçen “geçmiş yılların beyannamelerinde gösterilen zararlar” söyleminden yola çıkarak mâli zarar olarak anlamak gerekmektedir (İzci, 2015).

¹² İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı’nın 24.05.2010 tarihli ve B.0.7.1.GİB.4.34.19.02-019.01-132 sayılı ile 03.05.2011 tarihli ve B.0.7.1.GİB.4.34.19.02-019.01-420 sayılı özelgeleri.

Geçmiş yıl zararından kastedilen “mali zarar”, vergi mevzuatı gereğince indirimi kabul edilmeyen bazı giderlerin vergi matrahına yeniden eklenmesi ve bazı gelirlerin istisna olarak vergi matrahına dahil edilmemesi ile hesaplanacak olan zarar tutarıdır. Bu sebeple mahsuba konu edilebilir zarar tutarı olarak, beyanname üzerinde belirtilen “Gelecek Yıllara Devreden Cari Yıl Zararı”nın dikkate alınması gerekmektedir (Çağlar, 2017, s. 198).

Mülga 5422 sayılı Kanun zarar mahsubunun sınırını devralınan kurumun aktif toplamı olarak belirtmekte iken bu sınır yürürlükteki 5520 sayılı Kanun’da devralınan kurumun öz sermaye tutarı olarak düzenlenmiştir (Yegin, 2018, s. 103).

Öz sermaye, VUK’un 192’nci maddesi gereğince hesap edilecek olup, aktif toplam ile borçlar arasındaki fark kadardır. Ancak bölünen kurumun zararlarının mahsup edilebilmesi için öz sermaye değerinin pozitif olması şarttır.

Bölünmelerde zararın mahsup edilebilmesi için aşağıdaki koşulların sağlanması gerekmektedir:

- Bölünenlerin son 5 yıla ait kurumlar vergisi beyannamelerinin yasal süresi içinde verilmiş olmalıdır.
- Bölünmenin akabinde zararı mahsup edecek ortaklığın, bölünmenin gerçekleştiği hesap döneminden başlayarak asgari 5 yıl boyunca, aynı faaliyet konusu üzerinde çalışmayı sürdürmelidir.

KVK’nın 9’uncu maddesinde, bölünmede zararın mahsup edilebilmesi “aynı faaliyete devam” şartına bağlanmıştır. Bahsedilen sınırlandırma, kapsam yönüyle 5422 sayılı Mülga KVK’nın Mükerrer 14’üncü maddesinde geçen “aynı sektörde faaliyet gösterme” koşuluna nispeten daha dar bir anlam taşımaktadır. Kapsamının bahsedildiği

şekilde daraltılması neticesinde, devralanların, devredenlerle aynı sektörde çalışmalar yürütmesi yeterli görülmeyecek ve bölünenlerin faaliyetlerine aynen devam etmeleri beklenecektir.

Vergiden kaçınma güdüsüyle yeniden işlevsellik kazandırılma ihtimali bulunmayan işletmelerin bölünmeyle devralınması yahut belirtilen zaman zarfından önce bölünenlerin faaliyetlerinin devralanlarca arızı hale getirilmek suretiyle kısmen veya tamamen sonlandırılması gibi iktisadi olmayan gerekçelerle bölünmenin gerçekleştirilmesi durumunda zararın mahsup edilme imkanı bulunmayacaktır.

Koşulların ihlal edilmesi durumunda zararın mahsup edilme imkanı ortadan kalkacaktır. Bu durumda ihtiyaç duyulan düzeltme kayıtları yapılmalıdır. Yersiz mahsup işlemi sebebiyle, döneminde tahakkuk etmemiş vergilerden ötürü, vergi zıyanının ortaya çıktığı kabul edilecektir.

Beyannamelerde geçmiş yıllara ait indirim konu edilebilecek zararların bulunmasına karşın mükellef tarafından ilgili hesap dönemi için kâr beyanında bulunmak suretiyle geçmiş yıllara ilişkin zararların indirim konusu yapılmamasının tercih edilmesi durumunda, takip eden yıllarda, indirim konu etme imkanı bulunduğu halde kâr beyan ederek yararlanılmayan bahse konu geçmiş yıl zararları, mahsup kabiliyetini kaybetmektedir. Bu hususa ilaveten, kâr beyan edilmiş dönemler için düzeltme yoluna başvurma olanağı da bulunmayacaktır (İzci, 2015).

İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı'nca verilen bir muktezada aynen: "...mükelleflerce kurumlar vergisi beyannamelerinde indirim konusu yapabilecekleri geçmiş yıl zararları bulunmasına rağmen ilgili hesap dönemi için kâr beyan ederek geçmiş yıl zararlarının indirim konusu yapılmaması durumunda, bu dönemi izleyen yıllarda indirim konusu yapma hakkı bulunduğu halde kâr beyan edilmesi nedeniyle

kullanılmayan geçmiş yıl zararlarının mahsup edilmesi mümkün bulunmamaktadır. Ayrıca, ilgili dönemde söz konusu kâr beyanı nedeniyle indirim konusu yapılabilecek geçmiş yıl zararları haklarından vazgeçtiklerinin kabul edilerek, kâr beyan edilen dönemin düzeltilmesi de söz konusu olmayacaktır. ...”, ifadelerine yer verilmektedir.¹³

Özetle, vergi idarelerince, beyannamede gösterilmeyen geçmiş yıllara ilişkin zararların mahsubunun yapılamayacağına değerlendirildiği anlaşılmaktadır.

Hal böyle iken, belirtilen zaman zarfında zararın indirim konusu yapılabilmesinin mükelleflere tanınmış kanuni bir hak olduğunun kabulü gerekmektedir. Dolayısıyla oluşan zararların bir sonraki dönemde beyan edilmemesi ve kâr beyanında bulunulan yılı takip eden hesap dönemlerinde oluşan kazançlardan indirilemeyeceği yönünde bir düzenleme mevcut olmadığından, böylesi bir yorum mükellefin, kendisine kanun ile tanınan bir haktan faydalanmasının engellenmesine sebep olacaktır. KVK m. 9’da yer alan koşulların sağlanması halinde geçmiş dönem zararlarının, zararın ortaya çıktığı dönemi müteakip 5 yıl içerisinde oluşacak herhangi bir yıla ilişkin kurum kazancından indirilebileceği yönünde vergi mahkemesince verilen bir kararın Danıştay tarafından onandığı¹⁴ hususu da dikkate alındığında, konunun artık netlik kazandığı görülmektedir (Kavak, 2017).

Devralınan zararlar, söz konusu şartların sağlanması halinde bölünen ortaklıkta ortaya çıktığı dönemi takip eden 5 yıl içinde mahsup edilebilecek ve hangi hesap dönemine ait zararların mahsup konusu yapılacağı ise mükelleflerce

¹³ Gelir İdaresi Başkanlığı’nın 09/06/2011 tarihli ve B.07.1.GİB.4.34.16.01-KVK 9-679 sayılı özeldesesi. (<http://www.gib.gov.tr/node/99781>, Erişim: 30 Ağustos 2018).

¹⁴ Hatay 1’inci Vergi Mahkemesi tarafından verilen 10/08/2011 tarihli ve E.2011/7, K.2011/1028 sayılı kararı, Danıştay 3’üncü Dairesi’nin 17/03/2015 tarihli ve E.2011/4940, K.2015/1312 sayılı kararı ile onanmıştır.

kararlaştırılabilecektir. şu kadar ki, devralan kurumlar mahsup edecekleri devralınan kurum zararlarını beyannameleri ekinde ayrıca bildirilmelidir. Zira “Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri” çerçevesinde, özkaynaklara özgü olarak sayılan ilkeler arasında “özkaynağın net olarak gösterilmesi ilkesi” yer almaktadır ve işletmenin sürekliliğı kavramına dayanmakta olan bahse konu ilke gereğince, özkaynakların bilançoda net olarak gösterilmesi için geçmiş yıllar zararları ile dönem zararına öz kaynaklar grubunda indirim kalemleri olarak yer verilmelidir.

Burada dikkatlerden kaçmaması gereken husus, bölünme ile devralınan geçmiş yıl zararlarının mahsubunda beş yıllık sürenin bölünme ile başlamadığıdır. Bölünme işlemi sonucunda devralan ortaklık, zararın bölünen ortaklıkta doğduğu tarihten başlatmak üzere bu süre zarfında mahsubu yoluna gidebilecektir.

Dikkat edilmesi gereken hususlardan biri de, 580 no.lu Geçmiş Yıl Zararları hesabının doğrudan indirim konusu yapılamayacağı, zira KVK'nın 9'uncu maddesinde ticari kardan değil, mali kardan bahsedildiğidir. Dolayısıyla Kanunen Kabul Edilmeyen Giderlerin de dikkate alınması ve indirim konusu yapılabilecek tutarın belirlenmesi gerekecektir (İzci, 2015).

Ayrıca dikkat edilmesi gereken bir başka husus ise, bölünen kurumun devralınan kıymetle orantılı olan zararlarının kazançlardan mahsup edilmesi, devralınan öz sermaye tutarı ile sınırlandırıldığından, devralınan öz sermaye tutarının zarar tutarının altında kaldığı hallerde aradaki fark iptal edilecektir.

Kereste imalatı, satışı ve mobilya üretimi üzerine faaliyetlerini yürütmekte olan 1.200.000.-TL esas sermayeli Ustabaşoğulları Mobilyacılık Kereste İmalatı Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi'nin 2015 yılında tam bölünmeye gitmesi ile birlikte eşit

sermayeye sahip Ustabaşoğulları Kereste Sanayi Anonim Şirketi ile Ustabaşoğulları Mobilyacılık Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi şeklinde iki yeni şirket kurulmuştur.¹⁵

Bölünme sonrası Ustabaşoğulları Kereste Sanayi Anonim Şirketi'nin finansal durum raporunda özkaynak yapısı aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

Ustabaşoğulları Kereste Sanayi Anonim Şirketi'nin 13/02/2015 tarihli Mizanı

500 Sermaye:	600.000
540 Yasal Yedekler:	300.000
I. Tertip Yasal Yedek:	200.000
II. Tertip Yasal Yedek:	100.000
542 Olağanüstü Yedekler:	100.000
2009 Yılı Karı:	40.000
2010 Yılı Karı:	50.000
2011 Yılı Karı:	10.000
570 Geçmiş Yıllar Karları:	90.000
2012 Yılı Karı:	90.000
580 Geçmiş Yıllar Zararları (-):	120.000

¹⁵ Bu örnek, Serkan BAŞAR'ın "Kar Dağıtımında Geçmiş Yıllar Zararları Geçmiş Yıllar Karlarına Hangi Sıra ile Mahsup Edilmeli ve G.V.K. Geç. Md.62 Açısından Özellik Arz Eden Bir Durum" başlıklı makalesinde yer verilen örnekten geliştirilmeye çalışılmıştır. (<http://www.dengeakademi.com/Files/Article/Serka2007KarDagiti.pdf>, Erişim: 23 Nisan 2018).

2008 Yılı Zararı: 40.000

2013 Yılı Zararı: 30.000

2014 Yılı Zararı: 50.000

Ticari karın mali kâra eşit olduğu varsayımı altında, mahsup yapılmış ve yapılmamış bilanço hallerine aşağıda yer verilmektedir. Dikkat edilecek olursa, her iki durumda da toplam özkaynak tutarı aynı kalmaktadır. Mahsup işlemi esnasında, 2008 yılı zararı Yasa'nın izin verdiği 5 yıllık sürenin dışında kalması sebebiyle indirim konusu yapılamamıştır. Bununla birlikte indirime tabi tutulan zarar tutarı, devralınan öz sermaye tutarının altında olduğundan 5 yıllık süre sınırlaması dahilindeki geçmiş yıl zararlarının tamamı mahsup edilebilmiştir.

Ustabaşoğulları Kereste Sanayi Anonim Şirketi'nin 13/02/2015 tarihli Ara Bilançosu

(Mahsup Yapılmamış)

V-ÖZKAYNAKLAR 970.000

A-ÖDENMİŞ SERMAYE 600.000

1-Sermaye 600.000

C-KAR YEDEKLERİ 400.000

1-Yasal Yedekler 300.000

2-Olağanüstü Yedekler 100.000

D-GEÇMİŞ YIL KARLARI 120.000

E-GEÇMİŞ YIL ZARARLARI(-) 120.000

Ustabaşoğulları Kereste Sanayi Anonim Şirketi'nin 13/02/2015 tarihli Ara Bilançosu

(Mahsup Yapılmış)

V-ÖZKAYNAKLAR 970.000

A-ÖDENMİŞ SERMAYE 600.000

1-Sermaye 600.000

C-KAR YEDEKLERİ 320.000

1-Yasal Yedekler 300.000

2-Olağanüstü Yedekler 20.000

D-GEÇMİŞ YIL KARLARI 120.000

E-GEÇMİŞ YIL ZARARLARI(-) 40.000

Şayet temsili olarak vermiş olduğumuz örnekte, indirim tabi tutulan zarar tutarı, devralınan öz sermaye tutarını aşmış olsaydı, aşan kısmın iptal edilmesi gerekecekti. Tam bölünme sonrası Ustabaşoğulları Mobilyacılık Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi ticaret unvanı ile kurulan diğer şirketin indirilebilecek geçmiş yıl zararları toplamının 650.000.-TL olması halinde, şirket sermayesi olan 600.000.-TL'nin üzerinde olduğundan, ancak 600.000.-TL'si kazançlardan mahsup edilebilecek, sermaye tutarının üzerinde kalan 50.000.-TL'nin ise indirim konusu yapılmama imkanı kalmayacaktır.

Bilanço'ya göre belirlenen yıllık kârdan net dönem kârı hesaplanacak ve kanun ile esas sözleşme hükümlerine göre net dönem kârı ve serbest yedek akçeler üzerinden pay sahiplerine dağıtılacak kâr payı belirlenecektir. Geçmiş yıl zararlarını mahsup etmeden yedek akçe ayrılması şirketin gerçek karlılığının belirlenmesine imkan tanımayacağından, şirketin geçmiş yıllara ait zararlarının, dağıtılacak karın hesaplanmasında öncelikle bu zararların mahsup edilmesi ve kalan net kısmın dağıtılabilir kâr olarak belirlenmesi yoluna gidilmelidir. Dolayısıyla 570 no.lu "Geçmiş Yıl Karları" ve 580 no.lu "Geçmiş Yıl Zararları" hesaplarının mahsup kaydının kar dağıtım ve yedek ayrılması aşamasında yapılması uygun olacaktır (İzci, 2015).

Bahse konu mahsup işleminin kaydı aşağıdaki gibi gösterilebilir:

_____ / _____

570 Geçmiş Yıl Karları

331 Ortaklara Borçlar

540 Yasal Yedekler

580 Geçmiş Yıl Zararları (-)

Geçmiş yıllara ait kar ve zararların mahsubu ve kar dağıtım

_____ / _____

d) Kısmi ve Tam Bölünme Hallerinde Vergilendirme

Bölünme sürecinde bölünme ile irtibatlı olarak üstlenilen giderler Kurumlar Vergisi Kanunu'nda bölünen ve devralınan kurumlar yönüyle farklı değerlendirilmektedir. Öyle ki, bölünen kurum açısından bu tür giderler KVK'nın 8/1-c

maddesinde yer verilen giderlerden olup, gider yazılabilmekte ve kazançtan indirilebilmektedir. Hal böyle iken, devralan kurumlar açısından üstlenilen bölünmeye ilişkin giderler “kuruluş ve örgütlenme giderleri” kapsamında ele alınarak adı geçen Kanunun 8/1-b, Vergi Usul Kanunu’nun 282’nci ve Türk Ticaret Kanunu’nun 74/1 maddelerine istinaden kurum kazancından doğrudan gider yazılarak indirilmesi yoluna gidilecektir. Anılan mevzuat hükümlerinden VUK madde 282’de ilk tesis ve taazzuv giderlerinin aktifleştirilmesinin ihtiyari olduğu belirtilmek suretiyle doğrudan gider yazılarak kazançtan indirilmesi yolunun seçilmesine alternatif olarak, aktifleştirilerek amortismanına tabi tutulmasının da mümkün kılınmasına karşın; TTK madde 74’te “Türkiye Muhasebe Standartlarında aksi öngörülmemişse, işletmenin kuruluşu ve özkaynak sağlanması amacıyla yapılan harcamalar için bilançoya aktif kalem konulamayacağı” amir hükmü karşısında, VUK madde 282’deki seçme hakkının kullanılmaması ve bu kapsamda yapılan harcamaların doğrudan giderleştirilmesi daha uygun olacaktır. Sonuç itibariyle gerek bölünen gerekse devralan ortaklıklarca gerçekleştirilen bölünmeye dair ilan-posta giderleri, toplantının yapıldığı salonun kirası ve benzeri giderler doğrudan gider yazmak suretiyle muhasebe kayıtlarına intikal ettirilebilecektir.¹⁶ (Uluslan ve Koçsoy, 2013, s. 277)

Ayrıca tam bölünme halinde münfesih şirketin bir önceki mali yıla ait kurumlar vergisi beyannamesi ile bölünmenin gerçekleştiği tarihe kadar elde edilmiş kazançla ilişkin kıst dönem beyannamesinin devralan şirketlerce verilmesi ve tahakkuk eden verginin ödenmesi gerekmektedir (Yegin, 2018, s. 101).

¹⁶ TTK m. 74/1’in gerekçesi. https://www.verginet.net/dtt/4/YeniKurumlarVergisiKanunundaIndirilecekGiderler_8472.aspx, Erişim: 21 Aralık 2018; <http://www.ticaretkanunu.net/ttk-madde-74/>, Erişim: 23 Ağustos 2018).

e) KDV'ye Göre KDV'nin Durumu

3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 17/4-c maddesinde, KVK kapsamında gerçekleştirilen bölünme işlemlerinin katma değer vergisinden istisna tutulduğu belirtilmektedir.

Bu sayede devralan şirketlere intikal edecek mal ve haklar karşılığında düzenlenen faturalarda KDV hesaplanmayacaktır. Ancak bölünmenin KVK kapsamı dışında yapılması halinde düzenlenecek faturalarda; devredilen unsurların bedeli biliniyorsa öncelikle bu bedel üzerinden, bedel bilinmiyor yahut bulunamıyor veyahut emseline göre düşük tespit edilmişse KDV Kanunu'nun 27'nci maddesi uyarınca VUK'a göre belirlenecek emsal bedel ve ücretler dikkate alınarak genel hükümler kapsamında KDV'nin hesaplanması gerekmektedir.¹⁷

Belirtildiği üzere, adı geçen Kanunun 27'nci maddesinde, emsal bedel ve ücretlerin VUK hükümlerine göre tespit olunacağı ifade edilmektedir. Ayrıca KDV'nin tatbiki yönüyle emsal bedelin tespitinde genel yönetim giderleri ve genel giderlerden mamule düşecek olan payın hesaplanarak bedele eklenmesi gerektiği belirtilmektedir. Serbest meslek faaliyetleri için kendi meslek kuruluşlarınca bir tarifenin belirlenmiş olması halinde, hizmet bedeli, tarifelerinde belirtilen ücretin altında belirlenemeyecektir. Arsa karşılığı inşaat işlerinde yüklenicinin arsa sahibine bıraktığı konut veya işyerinin bedel tespiti ise, VUK'un 267/2 maddesindeki ikinci esas doğrultusunda tayin olunacaktır. İlgili hükümde geçen esas ise "maliyet bedeli" esasıdır. Buna göre, söz konusu konut veya işyerinin maliyet bedeli biliniyorsa veya çıkarılması

¹⁷ Katma Değer Vergisi Genel Uygulama Tebliği madde 4.3. (<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.aspx?MevzuatKod=9.5.19631&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=Katma%20De%C4%9Fer%20Vergisi>, Erişim: 3 Mayıs 2018).

mümkün ise mükellef bu maliyet bedeline, toptan satışlar için % 5, perakende satışlar için % 10 ilave etmek suretiyle emsal bedelini belirleyecektir.

Bölünen ortaklık tarafından yüklenilen ve indirilemeyen vergiler, bölünme işlemi ile birlikte bu unsurları devralan mükelleflerce, mükerrer indirim sebepleri olmayacak şekilde indirim konusu yapılır¹⁸ (Nazal, 2015, s. 240).

Devredilen gayrimenkulün birikmiş amortisman bakiyesi 100.000.-TL ve defter değeri 500.000.-TL olan bir bina olduğu, 100.000.-TL'lik banka kredisi bakiyesinin ise tamamen bina ile ilgili olduğu bir kısmi bölünme örneğinde, bölünen şirket aktifinde yer alan Devreden KDV'nin devredilen malvarlığı unsurlarına isabet eden bölümü için bölünen şirketteki kayıtları şu şekildedir¹⁹ (Arı, 2013, s. 28-29):

_____ / _____	
500 Sermaye	330.000
300 Banka Kredileri	100.000
257 Birikmiş Amortismanlar	100.000
252 Binalar	500.000
191 Devreden KDV	30.000

Bölünme ile devredilen bina karşılığında sermayenin azaltılması

_____ / _____

¹⁸ Katma Değer Vergisi Genel Uygulama Tebliği madde 4.3. (<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Asp?MevzuatKod=9.5.19631&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=Katma%20De%C4%9Fer%20Vergisi>, Erişim: 3 Mayıs 2018;

¹⁹ Hakan Hasan ARI'nın "Vergi Kanunları Yönünden Devir-Birleşme, Tür Değişimi ve Bölünme İşlemleri" başlıklı sunumu.

İndirilecek sermaye tutarının hesabı ayrıca aşağıdaki gibi gösterilebilir:

Binalar : 500.000

Birikmiş Amortismanlar : (100.000)

Devreden KDV : 30.000

Borçlar : (100.000)

Gayrimenkulün net defter değeri : 330.000 (Sermaye hesabına borç kaydı yapılacak tutar)

Bölünen şirket sermayesinin, bölünme öncesinde gayrimenkulün net defter değeri olan 330.000.-TL ile kuruluş için gerekli olan asgari sermaye tutarının toplamına eşit veya bu tutarın üzerinde olduğu varsayılmaktadır. Aksi halde aradaki farkın diğer sermaye fonlarından karşılanması gerekeceğinden vergilendirilmesi gündeme gelecektir (Arı, 2013, s. 32).

Bölünen şirketin Devreden KDV'sinin bulunması durumunda, bunun tam bölünme halinde nasıl dağıtılacağına dair bir mevzuat hükmü bulunmamaktadır. Bununla birlikte Devredilen KDV'nin paylaşımında bölünme ile devredilecek net aktif değerlerin esas alınması, vergisel düzenlemelerin bölünmeye bakışı ile uyumlu ve ruhuna uygun bir yöntem olarak değerlendirilebilir. Ancak bu genel çözüm yolu kâfi görünmemektedir. Zira mümkün merteye fiili duruma özgü, mantığa uygun ve ekonomik gerekçelere dayandırılan bir dağılım anahtarının kurgulanması gerekecektir. Bu kapsamda öncelikle Devredilen KDV'nin konusuna göre bir paylaşımına gidilebilir. Ancak bu aşamada böyle bir ilişki kurulamayan varlık kalemlerine Devredilen KDV yüklenmemelidir. Yürütülen çalışmalara rağmen, kaynağı tespit edilemeyen kısmın

dağılımı için benimsenecek yöntemin ise gerekçelendirilerek raporlanması ve gerektiğinde vergi idaresine sunulmak üzere saklanması fayda olduğu düşünülmektedir. Kısmi bölünmedeki yaklaşım da, tam bölümdeki gibi olsa da, bölünen ortaklığın sona ermemesinin doğal bir sonucu olarak, devralana geçecek malvarlığı ile doğrudan irtibatlandırılabilen kısmıyla sınırlı kalmaktadır. Açık bir illiyet bağının ortaya konulamayan kısmının ise bölünen ortaklıkta kalması uygun olacaktır. Bu durumda ikincil bir dağıtıma gidilmesine ihtiyaç duyulmayacaktır (Nazalı, 2015, s. 240-244).

Bölünen şirketin aktif hesapları arasında Devreden KDV'nin bulunması halinde kısmi bölünmede anılan hesap şu esaslara göre taksim edilecektir: Devreden KDV'nin devre konu varlıklara karşılık gelen kısmı devralana devredilecek ve devralan ortaklıkça indirim konusu yapılabilecektir. Eldeki bilgilerden bahsedilen ilişkilendirmenin yapılamaması durumunda ise, devrolunan malvarlığı ile bölünende kalan malvarlığı unsurlarının birbirine oranının dikkate alınması suretiyle hesaplanacak olan indirilemeyen KDV tutarının devralana devri mümkündür (Uluslan ve Koçsoy, 2013, s. 277).

Taksime gidilmesi halinde esas alınması gereken değerlerin, her bir aktif unsurun durumuna göre amortisman veya değer düşüklüğü karşılığının düşülmesi sonucu elde edilecek olan net varlık değerleri olması, ancak bu varlıkların ediniminde katlanılan ve devre konu yapılan borçların ise dikkate alınmaması kanaatimizce uygun ve yerinde olacaktır.

Dolayısıyla, kısmi bölünmelerde bölünen şirket aktifleri içerisinde devreden KDV'nin mevcudiyeti halinde, öncelikle devrolunan varlıklarla ilişkilendirilebilen kısım devralan ortaklığa devredilecek, fakat devrolunan malvarlığı ile ilişki

kurulamayan devreden KDV ise devrolunan ve devredende kalan malvarlığı unsurlarının net değerlerinin oranı dikkate alınarak indirilemeyen KDV tutarının taksimi yapılacaktır.

f) Damga Vergisi Kanunu'nda Yer Alan Bölünmeye İlişkin Hükümler

KVK'ya göre yapılan bölünmelerle sınırlı olarak, bölünmeye istinaden düzenlenecek olan kâğıtlar, Damga Vergisi Kanunu'na ekli 2 sayılı tablonun "IV-Ticari ve medeni işlerle ilgili kâğıtlar" başlığı altında yer alan 17'nci maddede sayılmak suretiyle, mezkûr Kanunun 9'uncu maddesi gereğince damga vergisinden istisna edilmiştir. Bu durumda kooperatiflerin de katıldığı bölünme örneklerinde olduğu gibi, KVK kapsamında değerlendirilemeyecek bir bölünme işleminde, söz konusu istisna hükmü uygulanamayacaktır.

Hükmün lafından da anlaşılacağı üzere, söz konusu istisna, doğrudan bölünme işlemlerinin gerçekleştirilmesinde kullanılan belgeler için geçerlidir. Bu kapsamda hisse değişimi sözleşmesinin istisna kapsamında olup olmadığı bir muktezaya²⁰ konu olmuş, hisse değişiminin bölünmeden ari olarak tanımlandığından bahisle özel bir nitelik taşıdığı ve ilgili istisna hükmü kapsamında değerlendirilemeyeceği belirtilmiştir (Nazalı, 2015, s. 244).

Bu kapsamda; bölünme sözleşmeleri, ipotekli devir muvafakatnamesi ve bölünmeye özgü benzeri kâğıtlarda damga vergisi hesaplanmayacaktır.

g) Harçlar Kanunu'nda Yer Alan Bölünmeye İlişkin Hükümler

²⁰ GİB'nin 13/01/2010 tarihli ve B.07.1.GİB.0.02.62/6202-3211-3281 sayılı özelgesi.

Harçlar Kanunu'nun 123'üncü maddesinin ek fıkrası gereğince, sermaye şirketleri ile kooperatiflerin bölünme sebebiyle yapacakları işlemler anılan Kanunda yazılı harçlardan (yargı harçları, noter harçları, vergi yargısı harçları, tapu ve kadastro harçları, konsolosluk harçları, pasaport, ikamet tezkeresi, çalışma izni, çalışma izni muafiyeti, vize ve Dışişleri Bakanlığı tasdik harçları, gemi ve liman harçları, imtiyazname, ruhsatname ve diploma harçları, trafik harçları) müstesnadır.

İlgili maddede KVK'ya atıfta bulunulmaması ve doğrudan kooperatiflerin sayılması sayesinde, KVK kapsamında bölünme olarak değerlendirilmeyen, fakat TTK anlamında geçerli bir bölünme olarak kooperatif ortaklıklarının da dahil olduğu bölünmelerde Harçlar Kanunu'ndaki istisnadan yararlanılması mümkün olacaktır.

h) Gider Vergileri Kanunu'nda Yer Alan Bölünmeye İlişkin Hükümler

6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu'nun Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisine ilişkin hükümleri dışında kalan diğer hükümleri 25/10/1984 tarihli ve 3065 sayılı Kanunun 61'inci maddesi ile yürürlükten kaldırılmıştır. Yürürlükteki istisna hükümleri banka ve sigorta muameleleri vergisine ilişkin olup, anılan Kanunun 29/1-s maddesi gereğince, KVK kapsamına dahil bölünmelerde meydana gelen kazançlar banka ve sigorta muameleleri vergisinden müstesnadır.

i) Bölünme İşlemlerinde Özel Tüketim Vergisinin Durumu

4760 sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanunu'nun "istisnalar" başlığını taşıyan 5'inci maddesinde sayılan hususlar arasında bölünme işlemlerine yer verilmemesi dolayısıyla ÖTV'nin konusuna giren hususlarda bölünme dolayısıyla bir vergi avantajı tesis edilemeyecektir.

Bu kapsamda Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 19'uncu maddesi kapsamındaki bölünme işlemlerinin ÖTV hariç her türlü vergi ve harçtan istisna olduğu ifade edilebilir (Ulusan ve Koçsoy, 2013, s. 261).

j) Devrolunan Varlık Kaleminin Net Değerinin Sıfır veya Negatif Olması Durumu

Kısmi bölünmelerde devredilen malvarlığı unsurlarından bazılarının net cari değerinin pozitif olmasına karşın, bunlarla bağlantılı borçların da devredilmesi sonucu devrolunan net değer sıfır veya negatif çıkması mümkündür. Öyle ki, kredi ile alınan bir taşıtın satın alınması örneğinde, edinime ilişkin katlanılan finansman gideri ile taşıta özgü birikmiş amortisman tutarının aracın edinim değerinin üzerinde olabilmektedir.

Devre konu malvarlığı unsurunun, bir şirketin faaliyeti devam etmekte olan bir tekstil imalat işletmesi olduğunu varsayalım. Söz konusu işletme ile bağlantılı borçlara örnek olarak; işçilikten doğan personele borçlar, alınan siparişler nedeniyle kabzedilen avanslar, işletme faaliyetlerinde kullanılan banka kredileri, hammadde temininden dolayı tedarikçilere olan borçlar, ödenecek vergi borçları verilebilir.

Devredilen varlıkların devrolunan net değerinin sıfır yahut negatif hesaplanması halinde, 1 seri no.lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği'nde yer alan hükme uygun olarak varlık ve borçlar kayıtlı değerleriyle devredilecek, buna karşın bölünen şirketin bilançosunda devralınan net değer karşılığında edinilen iştirak hisseleri iz bedeliyle takip edilecektir. Oluşacak negatif fark ise, devralan ortaklığın bilançosunun aktifinde ve bölünen ortaklığın bilançosunun pasifinde yer alacak geçici bir hesapta izlenecektir (Ulusan ve Koçsoy, 2013, s. 276).

Bu hususu bir örnek olayla açıklamak gerekirse; tekstil sektöründe faaliyet gösteren bir üretim işletmesi ile üretilen mamullerin dağıtım ve pazarlanmasının

gerçekleştirildiği bir de hizmet işletmesi bulunan Zambak Tekstil Pazarlama Anonim Şirketi kısmi bölünme suretiyle üretim işletmesini aynı sektörde faaliyetlerini yürütmekte olan Anemon Tekstil Sanayi Anonim Şirketi'ne devretmektedir.

Kısmi bölünmeden önce şirketlerin bilançoları aşağıdaki gibidir:

Zambak Tekstil Pazarlama Anonim Şirketi Bilançosu

Üretim Tesisi	800.000	Yabancı Kaynaklar	1.000.000
İşletme unsurları	1.200.000	Üretim Tesisi	900.000
Birikmiş		Hizmet Tesisi	100.000
Amortisman	400.000		
Hizmet Tesisi	400.000	Sermaye	200.000
	1.200.000		1.200.000

Anemon Tekstil Sanayi Anonim Şirketi Bilançosu

Kasa	30.000	Yabancı Kaynaklar	1.000.000
Bankalar	1.270.000		
Makine Te. ve Cih.	1.000.000	Sermaye	1.300.000
	2.300.000		2.300.000

Üretim İşletmesi unsurları içerisinde hazır değerler, makineler, demirbaşlar ve hammaddeler gibi unsurlar varken, bu işletme ile bağlantılı borçlar içerisinde üretim hatlarının temini için kullanılan krediler, kumaş ve boya satın alımından kaynaklı borçlar, henüz ödemesi yapılmayan işçi ücretleri gibi gider kalemleri olabilir. Zambak Tekstil Pazarlama Anonim Şirketi'nin bilançosuna göre üretim işletmesinin net değeri (-) 100.000.-TL'dir.

Kısmi bölünme sonrası Anemon A.Ş.'ye devredilecek olan Zambak A.Ş.'ye ait üretim işletmesinin cari değeri 1.500.000.-TL olarak hesaplanmıştır.

Kısmi bölünme sonrası şirketlerin bilançoları şu şekilde oluşmaktadır.²¹

Zambak Tekstil Pazarlama Anonim Şirketi Bilançosu

İştirakler	1	Yabancı Kaynaklar	100.000
Hizmet Tesisi	400.000	Geçici Hesap	100.001
		Sermaye	200.000
	400.001		400.001

²¹ Bölünme sonrası bilanço yapıları, 1 No.lu KVK Genel Tebliği'nde yer alan örnekten esinlenerek alınmıştır. (https://www.gib.gov.tr/fileadmin/user_upload/Tebliğler/5520/21.html, Erişim: 5 Mayıs 2018):

Anemon Tekstil Sanayi Anonim Şirketi Bilançosu

1 no.lu Üretim Tesisi	2.300.000	Yabancı Kaynaklar	1.900.000
		1 no.lu Üretim Tesisi	1.000.000
		2 no.lu Üretim Tesisi	900.000
2 no.lu Üretim Tesisi	800.000		
İşletme unsurları	1.200.000		
Birikmiş			
Amortisman	400.000		
Geçici Hesap	100.000	Sermaye	1.300.000
	3.200.000		3.200.000

Bölünenin iz bedeliyle takip ettiği bahse konu iştirak hisselerinin elden çıkarılması halinde ortaya çıkacak defter karı “menkul kıymet satış karları” hesabı kullanılarak vergilendirilecek bir kâr olarak muhasebeleştirilecektir.

Devrolunan varlıkların net değerinin negatif olduğu temsili kısmi bölünme örneğimizde, bölünen şirket tüzel kişiliği, kısmi bölünme sonucu devrettiği işletme varlığı karşılığında devralanın hisse senetlerini bizzat edinmiş ve iştirakler hesabında aktifleştirmişti. Şayet söz konusu hisseler, bölünen şirketin kendisi yerine ortakları tarafından edinilmiş olsaydı, pasifte oluşan geçici hesabın vergilendirilecek karlar

hesabına aktarılması ve kapatılması gerekecekti ki; söz konusu işleme dair yevmiye kaydı aşağıdaki gibidir:

_____ / _____	
296 Geçici Hesap	100.001
242 İştirakler	1
690 Dönem karı/zararı	100.000
_____ / _____	

Kısmi bölünmeye ilişkin genel kurul kararının hüküm ifade etmeye başlayacağı tarih, Ticaret Sicili Müdürlüğü'nde tescil edildiği tarihtir. GİB'in 24/02/2012 tarihli ve 743 sayılı Özelgesine göre, tescile kadar geçen sürede devre konu malvarlığına ait vadesi gelmiş kredi borçlarının ödenmesine istinaden taşınmazların mukayyet değerlerinde meydana gelen artışların da dikkate alınarak devrin gerçekleştirilmesi mümkündür. Bu ve benzeri haller sebebiyle, bölünen şirkette ilgili malvarlığı unsurunun bölünmeye esas alınan bilançodaki mukayyet değeri ile bölünmenin tescil edildiği tarihteki mukayyet değeri arasında bir farkın oluşma ihtimali bulunmaktadır. Bahsedilen fark bir artış şeklinde yaşanmış ise fark tutarı devralan şirket tarafından sermaye hesabı altında "bölünme olumlu farkı" adıyla sermaye yedeği olarak, şayet bir azalış şeklinde yaşanmış ise bu durumda "bölünme olumsuz farkı" adıyla sermaye düzenleyici hesap olarak kaydedilecektir. Meğerki ortaklar bu düzeltme hesabını şirkete nakit koymak suretiyle kapatmasınlar (Arı, 2013, s. 37).

- k) Devrolunan Varlık Kaleminin Cari Değerinin Kayıtlı Değerinden Düşük Olması Durumu

Bölünme dönemi itibariyle devre konu varlıkların cari değeri kayıtlı değerinden daha az olabilir.

Kısmi bölünmelerde devredilen malvarlığı unsurlarından cari değeri, kayıtlı değerinin altında kalanların olduğunun belirlenmesi halinde, varlıklardaki değer düşüklüğünün hesaplanması yoluna gidilmelidir. Değer düşüklüğüne konu hesaba bağlı olarak “stok değer düşüklüğü karşılığı” veya “şüpheli alacak karşılığı” kabilinde düzenleyici bir hesaba aktarılacak suretiyle, sermayenin kayıtlı değerinin altında kalması önlenmelidir (Ulusan ve Koçsoy, 2013, s. 277).

Bu sebeple, kısmi bölünmeye gidildiği hallerde, malvarlığı unsurlarının mukayyet ve cari değerlerinin toplulaştırılmadan listelenmesi, değer düşüklüğü hesaplanmasını gerektirecek varlıkların belirlenebilmesi açısından önem arz etmektedir.

1) Kısmi Bölünmede Amortismanın Taksimi

Bölünme işlemlerinde amortisman uygulamalarına KVGT Seri No: 1’de açıklama getirilmiştir. Buna göre, bölünme sonucu devralınacak olan varlıklar, amortisman uygulamaları yönüyle ilk iktisap şeklinde ele alınmamalıdır.

Adı geçen Tebliğ’e istinaden; bölünme kapsamında devralınan amortisman tabii varlıklar için bakiye değerleri üzerinden kalan amortisman süreleri dikkate alınarak amortisman ayırmaya devam edilecektir. Bununla birlikte, bölünmenin yaşandığı yıla özgü olması ve amortismanın yıllık ayrılma özelliğini koruması kaydıyla, bu varlıklar için amortismanın bölünen ve devralan ortaklıklarca kıst esasına göre ayrılması gerekir. Diğer bir deyişle, bölünme işleminin ticaret sicili müdürlüğüne tescil edileceği tarihe kadarki kıst dönem amortisman bedeli bölünenin kayıtlarında, yılın kalan dönemine

ilişkin bakiye tutar ise devralanların kayıtlarında giderleştirilmelidir (Uluslan ve Koçsoy, 2013, s. 277).

Bölünmeye katılan şirketlerin uyguladıkları amortisman politikaları farklılık arz edebilir. Bölünen ve devralan şirketlerin amortismanı farklı usullerde ayırmaları halinde, devralan şirketlerin devralacakları malvarlığının kalan süreler için ayıracakları amortismanlarda, benimsenen usulde değişikliğe gidilmemesi gerekmektedir (Yücesoy, 2014, s.121; Uysal ve Eroğlu, 2008, s. 831)

2.3. Sermaye Piyasası Düzenlemelerine Göre Şirket Bölünmeleri

Sermaye piyasası mevzuatına tabi şirketler açısından bölünme işlemi, 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu ile Sermaye Piyasası Kurulu tarafından çıkarılan II/23.2 sayılı Birleşme ve Bölünme Tebliği'nde düzenlenmektedir. Bir bölünme işleminin sermaye piyasası mevzuatı kapsamında değerlendirilebilmesi için işleme taraf şirketlerden en az birinin bu mevzuata tabi şirketlerden biri olması yeterli görülmektedir.

SPKn'da bölünme konusunu doğrudan düzenleyen bir hüküm olmamakla birlikte anılan Kanunun 23'üncü maddesinde yer alan önemli işlemler arasında sayılmaktadır. Dolayısıyla önemli nitelikte bir işlem olan bölünmeye ilişkin karara olumsuz oy verip de bu durumu tutanağa geçirten bir hissedar, ortaklıktan ayrılma hakkını kullanabilir (Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, 2014, s. 146).

SPKn'nun 23'üncü maddesine göre bölünme işlemi, halka açık ortaklıkların "önemli nitelikteki işlemleri" nden sayılmıştır. Sermaye Piyasası Kurulu (SPK), önemli niteliğe haiz işlemleri, önemlilik ölçüsü başta olmak üzere bu mahiyetteki işlemlerin gerçekleştirilebilmesi yahut bu konularda karar alınabilmesi hususlarında uyulacak usul

ve esasları tayin etmeye yetkili kılınmıştır. SPK ayrıca, söz konusu zorunluluklara riayet edilmeden yapılan işlemlerin ortadan kaldırılmasına yönelik işlemler gerçekleştirmeye yetkili kılınmıştır. Bu yetki kapsamında anılan Kurul, aykırılığın düzeltilerek işlem öncesi duruma dönülmesini temin etmek maksadıyla alacağı kararı ilgisine tebliğ eder. Tebellüğünden başlayarak 30 gün içinde işlemden önceki duruma dönülmemesi durumunda ilgisine idari para cezası uygulayabilir. Bunun yanı sıra işlemlerin iptalini sağlamak amacıyla TTK'nın genel kurul kararlarının iptaliyle ilgili hükümleri kapsamında dava açmaya yetkilidir.

SPKn'na göre ihraççı, finansal tablo ve raporları, şekli ve içeriği itibariyle "Türkiye Muhasebe Standartları" (TMS) kapsamında SPK tarafından tayin edilen düzenlemeler ile uyumlu bir şekilde hazırlamakla ve ibrazını gerçekleştirmekle yükümlüdür. Bölünme işlemlerine esas alınacak finansal tablolar, SPK'nın muhasebe standartları şartlarına uygun olarak düzenlenmelidir. SPKn'nun 15/3 maddesi gereğince ihraççıların, TMS çerçevesinde SPK tarafından belirlenen finansal tablo ve raporları bir bağımsız denetim kuruluşuna incelemek suretiyle bağımsız denetim raporu alması gerekmektedir. Bahsedilen yükümlülüğün kapsamı SPKn'nun 15/4 maddesi genişletilerek sadece SPKn'na tabi şirketlerle sınırlı kalmaması sağlanmıştır. Anılan hükme göre; SPK'nın önemli nitelikte işlemlerde işleme taraf diğer ortaklıklardan da aynı madde kapsamında bağımsız denetim raporu hazırlanmasını talep etmeye yetkili olduğu belirtilmektedir.

Bölünme işlemlerinde hangi finansal tabloların esas alınacağı Birleşme ve Bölünme Tebliği'nin 6'ncı maddesinde düzenlenmektedir. Buna göre, bölünmenin onaylanmasının görüşüleceği genel kurulun toplantı tarihi, şayet hesap döneminin bitimini takip eden dördüncü ayın başı ilâ sekizinci ayın sonu arasına tekabül ederse son yıllık bilânçonun baz alınması gerekecektir. Toplantı tarihinin belirtilen dönem

aralığının dışına denk gelmesi halinde ise dikkate alınacak olan ara bilançonun en az altı aylık faaliyet dönemini kapsamaması ve toplantı tarihi ile arasında en çok altı aylık bir sürenin bulunması şartı aranmaktadır (Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, 2014, s. 141-142).

1 Ocak-31 Aralık dönemini hesap dönemi olarak kabul eden bir şirket için bölünmeye dair işlemin onaylanacağı genel kurul toplantısının 1 Nisan-31 Ağustos tarihleri arasında yapılması halinde, bölünme işlemlerinde bir önceki yıla ait finansal durum raporu kullanılacaktır. 1 Eylül-31 Mart tarih aralığı içerisinde söz konusu toplantının düzenlenecek olması durumunda ise bir ara dönem finansal tablo düzenlenecektir. Ancak finansal tablonun asgari altı aylık bir dönemi kapsamamasının yanı sıra genel kurul toplantısı ile arasındaki dönem aralığının altı ayı aşmaması şarttır. Bu durumda bölünmeye ilişkin genel kurul toplantısının 15 Ekim tarihinde yapılması öngörüldüğü bir örnekte ara bilançonun 30 Haziran veya sonrasına ait olması gerekmektedir. Bununla birlikte 31 Mart'a kadarki bir tarihte düzenlenecek olan genel kurulda bir önceki yıla ait yılsonu bilançosu kullanılabileceği gibi, mali tabloların yetismeme ihtimali göz önünde bulundurularak, toplantı tarihinden 6 ay öncesine kadar gidilerek çıkarılabilecek bir ara bilançonun da kullanılması mümkün kılınmıştır.

Birleşme ve Bölünme Tebliğinde belirtildiği üzere finansal tabloların “özel bağımsız denetim”den geçirilmesi şarttır. Burada “özel” vurgusu yapılarak belirtilmek istenen bağımsız denetimin Türk Ticaret Kanunu'nda geçen ve Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumunun gözetimine tabi denetim olduğuna şüphe yoktur. Ancak tabloların SPK denetiminden geçmiş olması durumunda ayrıca “özel” bağımsız denetime ihtiyaç yoktur. Bağımsız denetimden geçmekle birlikte bu denetimlerde olumsuz görüş verilmesi veya görüş vermekten kaçınılması hallerinde ise

bölünme işlemlerinde söz konusu tablolar esas alınamaz.²² (Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, 2014, s. 142) .

Tebliğe göre bölünme tam veya kısmi bölünme şeklinde gerçekleşebilir. Kısmi bölünme ise, iştirak ya da ortaklara pay devri şeklinde iki ayrı yöntemle yapılabilmektedir. Bunlardan “iştirak modeliyle kısmi bölünme”, bölünenin bölünme kapsamındaki mal varlığını başka bir ortaklığa aynı sermaye olarak koyduğu ve bölünenin bu devir mukabilinde devralan ortaklığın hissedarına dönüştüğü kısmi bölünmeyi ifade etmektedir. “Ortaklara pay devri modeliyle kısmi bölünme” ise, bir ortaklığa ait malvarlığı unsurlarının bir bölümünün mevcut ya da yeni kurulacak en az bir ortaklığa devredilmekte olduğu, bölünenin sona ermediği, bölünenin ortaklarının devre konu mal varlığı mukabilinde devralan ortaklığın/ortaklıkların hissedarı haline geldiği kısmi bölünmeyi tanımlamakta kullanılmaktadır. Her iki kısmi bölünme türünün tanımından yola çıkarak, bölünen şirketten devredilen malvarlığı karşılığında devralan şirketlerde oluşturulacak payların sahibi, ortaklara pay devri modeliyle kısmi bölünmede bölünen şirket ortakları olurken, iştirak modeliyle kısmi bölünmede bizatihi bölünen şirketin kendisi olduğu söylenebilir. Dolayısıyla kavramlar arasındaki temel farklılığın yeni pay sahiplerinden kaynaklandığı açıktır. Bunun haricinde kısmi bölünmenin tabiatı gereğince her iki modelde de bölünen şirket sona ermemekte, kendisinde kalan malvarlığı unsurları ile faaliyetlerine devam etmektedir. Ancak her hâlükârda bölünme işlemi, bir işletme ya da üretim tesisinin kısımlar halinde elden çıkarılması suretiyle, ortaklığın üretim ve hizmet ifasından alıkonulmasına sebep olacak mahiyette yapılamaz.

²² II-23.2 sayılı Birleşme ve Bölünme Tebliği m. 6, f.2. (<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=9.5.19190&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=Birle%C5%9Fme%20ve%20B%C3%B6l%C3%BCnme%20Tebli%C4%9Fi>, Erişim: 3 Eylül 2017

Tebliğ’de tam bölünmenin tanımı ise bölünenin malvarlığı unsurlarının tamamının mevcut ya da yeni kurulacak asgari iki ortaklığa geçtiği, bölünenin tüzel kişiliğinin son bulduğu ve bölünenin ortaklarının bölünme ile birlikte devralan ortaklıkta sermaye payı kazandığı bölünme türü olarak yapılmaktadır.

Tebliğ’in 14/1 maddesine göre; halka açık ortaklıkların bölünen sıfatıyla tam bölünmeye yahut ortaklara pay devri modeliyle kısmi bölünmeye katılmaları durumunda, bunların malvarlığını devralan ortaklıklar da 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu kapsamına dahil olur. Bölünen olarak iştirak modeliyle kısmi bölünmeye katılan “payları borsada işlem görmeyen halka açık ortaklığın” finansal tabloları, payları borsada işlem gören halka açık ortaklıkların tabi olduğu finansal raporlama standartlarına uygun olarak hazırlanır ve kamuya açıklanır. Bahsedilen finansal raporların Tebliğin 4/1-f maddesinde “finansal tablolar”, “faaliyet raporları” ve “sorumluluk beyanlarından oluşan raporlar” olduğu, burada ifade edilen finansal tabloların ise 4/1-g maddesine göre “dipnotlarıyla birlikte finansal durum tablosu” (bilanço), “kapsamlı gelir tablosu”, “nakit akış tablosu” ve “özkaynak değişim tablosundan” meydana geldiği belirtilmektedir. Haliyle bölünenin payları borsada işlem görmeyen halka açık bir şirket olduğu ve iştirak modelinin benimsendiği bir kısmi bölünme işleminde, bölünen şirketin yukarıda sayılı unsurlardan oluşan finansal raporları halka açık şirketlerce uygulanmakta olan finansal raporlama standartları esas alınarak hazırlanmalı ve söz konusu raporlar en az 5 yıl süreyle SPK ve varsa ilgili ortaklıkların internet sitelerinde yer verilmek suretiyle kamuya açıklanmalıdır.²³

²³ II-23.2 sayılı Birleşme ve Bölünme Tebliği m. 4, 8, 14/1. (<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=9.5.19190&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=Birle%C5%9Fme%20ve%20B%C3%B6l%C3%BCnme%20Tebli%C4%9Fi>, Erişim: 3 Eylül 2017)

Sermaye piyasası mevzuatı kapsamında yer alan halka açık anonim şirketlerin yanı sıra bölünmenin tarafları arasında kooperatifler ve diğer ticaret ortaklıklarının da olduğu hallerde adı geçen Tebliğ bu ortaklıklar açısından da kıyasen uygulanır. Hal böyle iken, söz konusu diğer ortaklıkların finansal tabloları hakkında Tebliğ’de açıklık bulunmamasıyla birlikte, Türk Ticaret Kanunu’nun 68’inci maddesinin uygulanması mümkündür ki, belirtilen tarafların ilgili madde kapsamında asgari olarak dipnotlarıyla birlikte finansal durum tablosu, kapsamlı gelir tablosu, nakit akış tablosu ve öz kaynak değişim tablosunu düzenlemeleri aranmalıdır.²⁴ (Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, 2014, s. 142).

Kurul’un muhasebe standartlarına ilişkin düzenlemelerinin II-14.1 no.lu “Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği” nde yer aldığı görülmektedir. Anılan Tebliğ’e göre; kitle fonlaması platformları aracılığıyla para toplayanlar hariç olmak üzere, sermaye piyasası araçlarını ihraç eden, ihraç etmek üzere Kurul’a başvuruda bulunan veya sermaye piyasası araçları halka arz edilen tüzel kişiler ve SPKn’na tabi yatırım fonlarından (ihraççılardan) yatırım fonları ile konut finansmanı ve varlık finansmanı fonları dışında kalanlar ile SPKn’nun 35’inci maddesinde sayılan sermaye piyasası kurumları finansal tablolarının hazırlanmasında Kamu Gözetimi Kurumu (KGK) tarafından yürürlüğe konulmuş olan TMS ile TFRS’yi esas alırlar. Belirtilen kapsamın dışında kalmakla birlikte önemli nitelikteki işlemlerden biri olan bölünmeye katılan diğer ortaklıkların tabi olacağı muhasebe standardına ilişkin herhangi bir düzenleme, 03/02/2017 tarihinde yapılan değişikliğe kadar adı geçen Tebliğ’de yer almamakta idi.

24

<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=9.5.19190&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=Birle%C5%9Fme%20ve%20B%C3%B6lme%20Tebli%C4%9Fi>. Erişim: 3 Eylül 2017;

Tebliğ’de değişikliğe gidilmesi ile bu alanın düzenlendiği tarihten önceki bölünme işlemlerinde; anonim şirketlerin finansal tablolarının TMS’ye göre çıkarılacağına dair TTK’nın 515’inci maddesi ile anonim şirketlere ilişkin finansal tablolara ilişkin hükümlerin limited şirketlere de uygulanacağına dair 610’uncu maddesine uygun olarak, anonim ve limited şirketlerin finansal tablolarının düzenlenmesinde Türkiye Muhasebe Standartları dikkate alınmalı iken sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerin ve kooperatiflerin mali tablolarına ilişkin esaslarda açıklık bulunduğu; ancak her hâlükârda, iştirak modeliyle kısmi bölünmenin tarafı olan her türden ortaklığa ait bilanço ve dipnotları ile kapsamlı gelir tabloları, nakit akış tabloları ve özkaynak değişim tablolarının, payları borsada işlem gören halka açık ortaklıkların tabi olduğu finansal raporlama standartlarına uygun olarak hazırlanmaları ve özel bağımsız denetime tabi tutulmaları gerektiği açıktır.

II-14.1.a no.lu “Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği’nde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ”in yürürlüğe girmesiyle birlikte; payları borsada işlem görmeyen ve finansal tablolarını KGK’nın düzenlemelerine istinaden TMS ve TFRS’ye uygun bir şekilde düzenleme zorunluluğu bulunmayan halka açık ortaklıkların, finansal tablolarını hazırlamalarında riayet edecekleri standartlarda değişikliğe gidilmiştir. Bu minvalde, bahse konu ortaklıkların payları borsada işlem görene yahut SPKn. kapsamında çıkana değin geçen zaman zarfında, finansal tablolarının hazırlanmasında TTK’nın 88 ile Geçici 1’inci maddeleri kapsamında KGK’ca belirlenecek esaslar esas alınacaktır.²⁵

²⁵ Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği (II-14.1)’nde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ Hakkında Basın Duyurusu. (<http://www.spk.gov.tr/duyuru/goster/20170203/0>, Erişim: 4 Nisan 2019).

Haliyle, belirtilen kapsamın dışında kalmakla birlikte önemli nitelikteki işlemlerden biri olan bölünmeye katılan diğer ortaklıkların da, KGK tarafından belirlenen esaslar çerçevesinde finansal tablolarını düzenlemeleri gerekmektedir.

Birleşme ve Bölünme Tebliği'nin 18'inci maddesinde pay sahiplerinin korunması hususu düzenlenmektedir. Buna göre, bölünende ortakların, mevcut ortaklığın pay ve haklarını karşılayacak ölçüde, devralanın pay ve hakları nezdinde talep hakkı mevcuttur. "Tam bölünme" veya "ortaklara pay devri yoluyla kısmi bölünme" işlemlerinde bölünenin hissedarlarına; bölünmeye dahil olan ortaklıkların tamamında, bölünendeki payları nispetinde yahut bu ortaklıkların bazıları veya tümünde, bölünendeki paylarına nispetle farklı oranlarda pay tahsisi yapılabilir. Bahse konu maddede geçen, bölünmelerde hissedarların korunması hususunda adı geçen Tebliğ'in 11'inci maddesinin kıyas yoluyla uygulanacağı hükmü doğrultusunda; bölünen şirket ortaklarının istem hakları kapsamında yapılacak hesaplamalarda; devralanın bölünende yahut bölünenin devralanda hissedar olması, bölünmeye katılan ortaklıkların karşılıklı iştirak ilişkisi içinde bulunması, bölünen ya da devralan ortaklığın kendi hisselerine sahip olması gibi hususlar dikkate alınmalıdır. Belirtilen Tebliğ maddesinin devamında, şirket paylarının değişim oranlarının belirlenmesinde öngörülmesi muhtemel denkleştirme ödemesi, TTK'nın 140/2'nci maddesindeki sınırlandırmaya paralel olarak, bölünende ortak olanlara tahsisi gerçekleştirilecek olan payların bölünme işleminde dikkate alınacak değerlerinin onda biri ile sınırlandırılmıştır.

Bölünen şirkette mevcut bulunan imtiyazlı paylar karşılığında, devralan şirkette eş değerde haklar veya uzman kuruluş görüşü dikkate alınarak belirlenen bir karşılık verilir. Mevcut olandan farklı bir imtiyazın öngörülmesi yahut farklı bir imtiyaz öngörülmesi ile aynı anda karşılık ödenmesi de mümkündür. Bu kapsamda eş değer bir hak temin edilebildiği sürece mevcut imtiyaz yerine; kar payında, tasfiye payında, oy

hakkında, temsilde veya belirli payların sahiplerine bırakılmış rüçhan hakkında belirlenecek imtiyazlardan herhangi yeni biriyle ve hatta bu hakka ilave olarak belirlenen bir karşılığın ödenmesi de caizdir; yeter ki hak dengesi sağlanabilmiş olsun. Bununla beraber Kurulun ayrılma hakkına ilişkin diğer düzenlemelerinin, devralan halka açık ortaklıklarda dikkate alınması gerekmektedir. Tüm bunlarla birlikte, bölünen şirketin intifa senedi sahiplerine eş değerli haklar tanıma veya intifa senetlerini, uzman kuruluş görüşü dikkate alınarak belirlenen değeriyle satın alma konusunda devralan şirkete yükümlülük getirilmiştir.

a) Halka Açık Ortaklıkların Önemli Nitelikteki İşlemlerinde Pay Sahibinin Ayrılma Hakkı

Ayrılma hakkı, Türk Ticaret Kanunu (TTK) ve Sermaye Piyasası Kanunu (SPKn)'nda birbirinden oldukça farklı düzenlenmektedir. TTK'da ayrılma hakkının birleşme hükümleri kapsamında düzenlenmesine karşın, bölünme hükümlerinde ilgili maddeye atıfta bulunulmadığından bahsetmiştik. Öyle ki; TTK yönüyle ayrılma hakkı, birleşme işlemine muhalif kalan pay sahibine ortaklıktan ayrılma imkanının tanınmasının ötesinde, hatta bundan bağımsız olarak, birleşmede devralınan ortaklık pay sahiplerine, devralan ortaklık paylarının verilmesinin, başka bir deyişle pay sahipliğinin devamı ilkesinin bir istisnası olarak düzenlenmiştir. Buna göre, söz konusu pay sahiplerine, birleşmede devralan ortaklık paylarının yerine nakit ya da başka bir aynî değer verilmesi, ayrılma hakkı vasıtasıyla ile sağlanmaktadır. İkinci olarak, bu sistemde ayrılma hakkı, payın ortaklık tarafından iktisap edilmesi suretiyle değil, devralınan ortaklık pay sahiplerine birleşmede almaları gereken devralan ortaklık payının gerçek değeri kadar nakit veya başka bir değer verilmesi suretiyle gerçekleştirilmektedir. Buna göre, ayrılma hakkının pay sahibince kullanılmaması halinde, devrolunan şirket ortakları, devralan şirketin paylarını birleşme oranına göre pay edinecektir. Buna

karşılık, ayrılma hakkının tercih edilmesi halinde ise, devrolunan şirket payının birleşme öncesi gerçek değerini almaya hak kazanacaktır. Başka bir deyişle, burada, esas itibariyle, devrolan şirket ortağına farklı tutarlarda pay edinme veya nakit elde etme arasında tercih sunulmaktadır. O halde tekrar etmek gerekirse, TTK’da düzenlenen birleşme işlemine özgü ayrılma hakkı, anılan sistemde, birleşme işleminde devralınan ortaklık pay sahiplerine devralan ortaklık payı yerine nakit veya başka bir değer verilmesini temin etmeye yöneliktir. Dolayısıyla, devralan ortaklık bakımından payın itfasına, devralınan ortaklıktan kendisine intikal eden sermayede bir azalmaya yol açmamaktadır. Aksine, birleşme işleminde devralınan ortaklık pay sahiplerine verilen ayrılma bedelinin toplam tutarı kadar daha az sermaye artırımı yapılmakta ve bu tutar devralan ortaklığın yedeklerinden karşılanmaktadır. Bu nedenle de bu sistemde birleşme dışında bir konuda ayrılma hakkı tanınması mümkün değildir. Aynı şekilde bu sistemin yapısı gereği, ayrılma hakkı yalnızca devralınan ortaklık pay sahiplerince kullanılabilir. Tüm bunların yanı sıra, ayrılma hakkının kullanılacağı koşullar da her iki sistemde farklılıklar içermekte olup, bu hususlara da aşağıda yer verilecektir.

Bölünme işlemi, 6362 sayılı SPKn’nun 23’üncü maddesinde önemli nitelikteki işlemler arasında sayılmaktadır. Pay sahibinin ortaklıktan ayrılma hakkına dair ayrıntılı hususlara ise Kanununun 24’üncü maddesi ile anılan Kanununun 23, 24 ve 25’inci maddeleri ile Geçici 1’inci maddesine dayanılarak hazırlanan 23/1 no.lu “Önemli Nitelikteki İşlemlere İlişkin Ortak Esaslar ve Ayrılma Hakkı Tebliği” nde yer verilmektedir.

Diğer önemli nitelikteki işlemlerde olduğu gibi bölünmede de, genel kurulda hazır bulunarak oylamada ilgili gündem maddesinin oylamasında ret oyu veren ve muhalefetini tutanağa şerh ettiren hissedarların, sahip oldukları payları halka açık ortaklığa satmak suretiyle ortaklıktan ayrılma hakları bulunmaktadır. Şu kadar ki “pay sahibinin bölünme kararının alındığı genel kurul toplantısına katılmasına haksız bir

biçimde engel olunması”, “genel kurul toplantısına usulüne uygun davet yapılmaması” veya “gündemin usulüne uygun bir biçimde ilan edilmemesi” durumlarından herhangi birinin mevcudiyeti halinde, ayrılma hakkının kullanılabilmesi için genel kurul kararlarına muhalif kalma ve muhalefet şerhini tutanağa kaydettirme şartları aranmaz.²⁶

Ayrılma hakkını kullanan ortağın sahip olduğu payların, pay sahibinin talebi üzerine, halka açık ortaklık tarafından satın alınması zorunludur. Hatta şirketin kendi paylarını geri almasındaki %10'luk sınırlama ayrılma hakkının kullanılmasında geçerli değildir. Hesaplanacak bedel, ayrılma hakkını kullanan ortağa tam ve nakden ödenir. Ortaklıkça alınacak payların değeri, bölünmenin kamuya açıklandığı tarihten önceki otuz gün içinde (açıklanan tarih hariç) borsada oluşan ağırlıklı ortalama fiyatların ortalaması alınarak belirlenmelidir. Bununla birlikte ayrılma hakkı kullanım fiyatının tespitinde; kamuya yapılacak açıklamalarda usulüne aykırı hareket edildiği veya belirtilen açıklamanın hiç yapılmadığı hallerde bölünme kararının alındığı yönetim kurulu kararının kamuya açıklanması gereken tarih veya herhalde ortaklık yetkililerince yönetim kurulu kararından daha önce açıklama yapıldığı hallerde bu tarih, işlemin ilk defa kamuya açıklandığı tarih olarak kabul edilecek ve söz konusu payların değeri tespit edilecektir.²⁷

²⁶ Sermaye Piyasası Kanunu m. 24/1,2. (<http://mevzuat.spk.gov.tr/>, Erişim: 19 Mayıs 2017).

²⁷ Türk Ticaret Kanunu m. 379/1,5; Sermaye Piyasası Kanunu m. 24/1; Birleşme ve Bölünme Tebliği m. 10/3,7,8. (<http://mevzuat.spk.gov.tr/>, Erişim: 19 Mayıs 2017; <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=9.5.19190&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=Birle%C5%9Fme%20ve%20B%C3%B6l%C3%BCnme%20Tebli%C4%9Fi>, Erişim: 3 Eylül 2017; <https://www.mevzuat.gov.tr/Metin1.Aspx?MevzuatKod=1.5.6102&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=6102&Tur=1&Tertip=5&No=6102>, Erişim: 19 Mayıs 2017).

Dolayısıyla ayrılma hakkının fiyatının tespiti de SPKn'nun 24/1'inci ve II-23.1 sayılı Tebliğin 10'uncu madde hükümlerinde, TTK'dan farklı bir biçimde belirlenmiştir.

Aynı genel kurulda görüşülerek karara bağlanacak olan birden fazla konudaki önemli nitelikteki işlemde her birinin ayrı ayrı gündem maddelerinde görüşülmesi ve her biri için belirlenecek ayrılma hakkı kullanım fiyatının gündemde ayrıca gösterilmesi gerekmektedir. Gündemin bu şekilde oluştuğu bir toplantıda birden fazla önemli nitelikteki işlem için olumsuz oy kullanan ve muhalefet şerhlerini toplantı tutanağına işleyen pay sahiplerinin bulunması halinde, bu kişilere ödenecek ayrılma hakkı kullanım fiyatı belirlenirken, ilgili ortağın olumsuz oy kullandığı tüm önemli nitelikteki işlemlere ilişkin ayrılma hakkı kullanım fiyatlarının en yükseği dikkate alınacaktır.²⁸

Burada şu hususa da yer vermekte fayda vardır; ayrılma hakkının kullanılmasında, bu hakkı kullanacak olan her bir pay sahibinin elindeki payların tamamı için kullanması şarttır. Bu payların bir kısmının farklı gruplarda bulunmasının bu hakkın kullanımını açısından bir önemi yoktur. Zira ayrılma hakkının, grup ayrımına bakılmaksızın sahip olunan tüm paylar için kullanılması gerekmektedir.²⁹ Oysa TTK'da kısmi ayrılma hakkı kullanımını engelleyen açık bir hüküm bulunmamaktadır.

Bölünmeye dair genel kurul gündem maddesinin müzakeresine katılarak ret oyu kullanan ve bu şerhi tutanağa işleyenlerin ayrılma hakkının kullandırılmasının görüşüleceği genel kurul toplantısının gündeminde, “bu kararlara muhalefet oyu

²⁸ II-23.2 sayılı Birleşme ve Bölünme Tebliği m. 10, f.6. (<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Asp?MevzuatKod=9.5.19190&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=Birle%C5%9Fme%20ve%20B%C3%B6l%C3%BCnme%20Tebli%C4%9Fi>, Erişim: 3 Eylül 2017).

²⁹ II-23.2 sayılı Birleşme ve Bölünme Tebliği m. 9, f.9. (<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Asp?MevzuatKod=9.5.19190&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=Birle%C5%9Fme%20ve%20B%C3%B6l%C3%BCnme%20Tebli%C4%9Fi>, Erişim: 3 Eylül 2017).

kullanacak pay sahiplerinin ortaklıktan ayrılma hakkının bulunduğu” hususu ile “bu hakkın kullanılması durumunda payların ortaklık tarafından satın alınacağı bedel” yer almalıdır.(<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Asp?MevzuatKod=9.5.19190&MevzuatIli ski=0&sourceXmlSearch=Birle%C5%9Fme%20ve%20B%C3%B6lme%20Tebli%C4%9Fi>, Erişim: 3 Eylül 2017). Oysa TTK’da ayrılma hakkının kullanılabilmesi için birleşme sözleşmesinin onaylanacağı genel kurul toplantısına katılmak ve olumsuz oy kullanarak muhalefet şerhini toplantı tutanağına işletmek gibi bir koşul öngörülmemiştir.

Tüm bunların yanı sıra, ayrılma hakkının doğmadığı hâller ile bu hakkın kullanımına ve payları borsada işlem görmeyen ortaklıklarda satım fiyatının hesaplanmasına ilişkin usul ve esaslar ise SPK tarafından “Önemli Nitelikteki İşlemlere İlişkin Ortak Esaslar ve Ayrılma Hakkı Tebliği” nde düzenlenmiştir. Buna göre; payları borsada işlem gören ortaklıkların paylarında “ayrılma hakkı kullanım fiyatı”, borsada oluşan düzeltilmiş ağırlıklı ortalama fiyatların aritmetik ortalaması göz önünde bulundurularak hesap edilecekken; payları borsada işlem görmediği halde, payları halka arz edilmiş ya da böyle sayılmış anonim ortaklıklarla birlikte bölünme işlemine katılan ortaklıklarda, belirlenecek ayrılma hakkı kullanım fiyatı, hazırlanacak bir değerlendirme raporu ile ortaya konulmalı ve bölünmenin müzakere edileceği genel kurul toplantısının gündemiyle birlikte açıklanmalıdır. Adı geçen Tebliğ’de, payları borsada işlem görmeyen ortaklıklar için ayrılma hakkı bedelinin hesaplanmasına dair doğrudan belirleyici hesaplama yöntemlerinin belirtilmesi yoluna gidilmemiş, fakat SPK düzenlemeleri doğrultusunda bir değerlendirme raporunun tanzim edilmesi şartının getirilmesi suretiyle fiyatın adil ve makul belirlenmesi sağlanmıştır.

Tebliğin 18/04/2018 tarihinde değiştirilen 12’nci maddesinin üçüncü fıkrasında, ayrılma hakkının doğmadığı hallerde, diğer ilgili düzenlemeler uyarınca genel kurul

yapılma zorunluluğu bulunduğu hallerin dışında genel kurulun toplanmasının gerekmediği ve yönetim kurulu kararı alınmasının yeterli olacağı ifade edilmektedir. Ancak başka düzenlemelerde genel kurul yapılma zorunluluğu varsa, bu durumda düzenlenecek olan genel kurula ait gündeme, yönetim kurulunca, ayrılma hakkının doğmadığını ifade eden bir beyan eklenmesi gerekecektir.

Anılan Tebliğ maddesinin birinci fıkrasının (e) bendinde ise, bölünen ortaklığın ortaklık yapısının korunduğu yeni ortaklık kurulması suretiyle bölünme işlemleri ile kolaylaştırılmış usulde birleşme ve bölünme işlemleri için ayrılma hakkının doğmadığı belirtilmektedir. Dolayısıyla belirtilen işlemler için bu “Önemli Nitelikteki İşlemlere İlişkin Ortak Esaslar ve Ayrılma Hakkı Tebliği” hükümleri çerçevesinde ayrılma hakkının doğmadığı kabul edilmektedir.

b) Uzman Kuruluş Görüşü ve Değerleme Yöntemleri

Birleşme ve Bölünme Tebliği, halka açık ortaklıkların (HAO’ların) sermaye şirketleri, devralan şirket olmaları şartıyla şahıs şirketleri ve kooperatifler ile olan birleşme işlemlerini ve halka açık ortaklıkların taraf oldukları bölünme işlemlerini kapsamaktadır ve ilgili Tebliğ hükümleri HAO’yla birleşme/bölünme işleminin tarafı olan şirket ve kooperatifler için de kıyas yoluyla uygulanır.

Birleşme ve Bölünme Tebliği’nin 7’nci maddesi gereğince, anılan Tebliğ kapsamında gerçekleştirilecek bölünme işlemlerine taraf olan ortaklıkların işleme esas alınan bilanço tarihleri itibarıyla, malvarlığı değerleri ve değişim oranları bir uzman kuruluş raporuyla ortaya konulmalıdır. Uzman; malvarlığı unsurlarının değerinde meydana gelen değişikliğin işleme, ortakların ve alacaklıların haklarına etkisi ile değişim oranlarının kanuna uygunluğu hakkında görüş açıklamalıdır. Maddenin üçüncü fıkrası gereğince, taşınmazlara ait rayiç değerlerin uzmanın görüşünde kullanılması

durumunda, bu değerlemelerde de SPK'nın ilgili düzenlemelerine uyulmalıdır (Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, 2014, s. 142).

Adı geçen Tebliğ, finansal tablo kavramını, TTK'nın 514'üncü maddesine uygun olarak, TMS'de öngörülen şekliyle benimsemiştir. Tebliğ'e göre finansal tablo; “dipnotlarıyla finansal durum tablosu” (bilânço), “kapsamlı gelir tablosu”, “nakit akış tablosu” ve “öz kaynak değişim tablosu” dur. Birleşmeye/bölünmeye katılan ortaklıklar arasında halka kapalı anonim ve limited ortaklıklar bulunsa bile, bunlar da aynı gerekliliği yerine getirmelidir.³⁰ (Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, 2014, s. 141).

Uzman kuruluş görüşü hazırlanırken, ortaklıkların nitelikleri göz önünde bulundurularak asgari üç değerlendirme yöntemi benimsenir. Değerleme faaliyetleri SPK'nın bu yöndeki düzenlemeleri doğrultusunda gerçekleştirilir. Bu bağlamda sermaye piyasası mevzuatı uyarınca yapılacak değerlemeler, Türkiye Değerleme Uzmanları Birliği ve Türkiye Sermaye Piyasaları Birliği tarafından yayımlanan Uluslararası Değerleme Standartlarına göre gerçekleştirilecektir.³¹

Halka açık ortaklıkların taraf oldukları bölünme işlemlerinde, bölünmeye esas bilançolardaki malvarlığı değerlerinin ve dolayısıyla değişim oranlarının tespiti için gerekli olan uzman kuruluş görüşünün hazırlanmasında; bahse konu Uluslararası

³⁰ II-23.2 sayılı Birleşme ve Bölünme Tebliği m. 4/g. (<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Asp?MevzuatKod=9.5.19190&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=Birle%C5%9Fme%20ve%20B%C3%B6l%C3%BCnme%20Tebli%C4%9Fi>, Erişim: 3 Eylül 2017;

³¹ III-62.1 sayılı Sermaye Piyasasında Değerleme Standartları Hakkında Tebliğ m.3, II-23.2 sayılı Birleşme ve Bölünme Tebliği m.7. (<http://www.spk.gov.tr/Duyuru/Goster/20170201/0>, Erişim: 3 Eylül 2017).

Değerleme Standartları'nda yer alan değerlendirme yöntemlerinden en az üçünün esas alınması gerekmektedir.³²

c) Kolaylaştırılmış Usulde Bölünme

Sermaye Piyasası Kurulu tarafından yayımlanan Birleşme ve Bölünme Tebliği'nin 17'nci maddesinde kolaylaştırılmış usulde bölünmeye ilişkin düzenlemelere yer verilmektedir.

İştirak modeliyle kısmi bölünme işlemlerinde; bölünen halka açık ortaklığın, işlem sonucunda devralan tarafın oy hakkı veren paylarının en az % 95'ine sahip olması durumunda kolaylaştırılmış usulde bölünme uygulanabilir. Bu hükme göre malvarlığının mevcut bir ortaklığa devredilmesi halinde; mevcut ortaklığın, bölünme işlemi için Kurula başvuru tarihinden önceki bir yıl içinde kurulmuş ve henüz mal ve hizmet üretiminde bulunmamış olması gerekir.

Kolaylaştırılmış usulde bölünmede bağımsız denetim raporu ve uzman kuruluş görüşü aranmaz.

Kolaylaştırılmış usulde birleşme ve bölünme işlemlerine ilişkin ayrı bir duyuru metni ve içeriği SPK tarafından hazırlanarak ilan edilmiştir. Kurulca yayımlanan söz konusu metnin bölünme işlemlerine özgülenmiş halinde özetle aşağıdaki hususlar asgari unsur olarak belirlenmiştir:

- SPK'nın onay tarihi,
- Bölünmeye tabi tutulan şirketin yeni sermayesi,

³² 01/02/2017 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Uluslararası Değerleme Standartları. (<https://www.tspb.org.tr/wp-content/uploads/2015/06/Ek-UDS.pdf>, Erişim: 21 Aralık 2017)

- Duyuru metninin şirketin internet siteleri ile Kamuyu Aydınlatma Platformu (KAP)'nda (kap.gov.tr) ve/veya Sermaye Piyasası Kurulu'nun www.spk.gov.tr adresli internet sitesinde yayımlandığına dair beyan,
- Duyuru metninde yer verilen yanlış, yanıltıcı veya eksik bilgilerden kaynaklanan zararlardan dolayı bunları imzalayanların yahut adına imzalanan tüzel kişilerin müteselsilen sorumlu olduğuna dair beyan,
- Borsaya yapılmış bir başvurunun olması halinde bu başvuruya ilişkin bilgi,
- Diğer kurumlardan alınan görüş ve onaylar,
- Duyuru metninin sorumluluğunu yüklenen kişiler ve imzaları,
- Bölünmeye taraf şirketlerin ticaret unvanları, hukuki statüsü, sermaye yapısı ve ana faaliyet konuları gibi hususlar hakkında bilgiler,
- Yönetim kurulu üyeleri ile üyelerin üstlendiği görevler ve görev sürelerine ilişkin bilgiler,
- Sermayedeki veya toplam oy hakkı içindeki payları esas alınmak suretiyle doğrudan veya dolaylı olarak ortaklık yapısı içerisindeki payı % 5 ve fazla olan gerçek ve tüzel kişilere ilişkin bilgiler,
- Bölünmeye taraf şirketlerin sermayelerini temsil eden payların, sermaye grupları itibariyle hamiline veya nama yazılı pay senedi toplam değerlerine dair bilgiler ile imtiyaz türleri hakkında bilgiler,
- Bölünme işlemlerine esas teşkil eden karar ve finansal tablo tarihi bilgileri, işlem koşulları, aşamaları, gerekçesi, pay sahiplerinin bilgilendirilmesi ve inceleme hakkının kullanılması ile işlemin taraflara yüklediği borç ve yükümlülükler hakkında bilgiler,
- Bölünme işlemi sonrası açılış bilançosu,
- Bölünme işlemine ilişkin gerek görülebilecek diğer hususlar ve ilgili ek belgeler.

Halka açık ortaklıkların taraf olacakları bölünme işlemlerinde Birleşme ve Bölünme Tebliği'nin 17'nci maddesinde yer alan esasların sağlandığı iştirak modeliyle kısmi bölünme işlemleri kolaylaştırılmış usulde gerçekleştirilebilecek ve bu sayede bağımsız denetim raporunun düzenletirilmesi ve uzman kuruluş görüşü alınması gerekmeyecektir. Ancak işlemler esnasında Kurulca yayımlanan “Kolaylaştırılmış Usulde Birleşme ve Bölünme İşlemlerine İlişkin Duyuru Metni Formatı” başlıklı duyurusunda yer verilen direktiflere aynen uyulması şarttır.

2.4. Bölünmenin Dış Kaynağı

Bölünmeye dair hukuk kaynaklarından Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun 31/12/1982 tarihli ve 82/851 sayılı yönergesi yerini, “Altıncı Yönerge” diye de bilinen Avrupa Topluluğu'nun 16/09/2009 tarihli ve 2009/109/AT sayılı yönergeye bırakmıştır ve anılan düzenleme 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu hükümlerinin doğrudan dış hukuk kaynağını oluşturmaktadır. TTK'de yer alan bölünme hükümlerinin bir diğer mehzası ise İsviçre Birleşme Kanunu'nun 29 ilâ 51'inci maddeleridir. İsviçre'nin anılan hükümleri de önemli ölçüde altıncı yönergeden esinlenerek kaleme alınmıştır. Tüm bunlara ilave olarak, Almanya Yapısal Değişiklik Kanunu (UmwG - Umwandlungsgesetz) da, TTK'nın bölünme maddelerinden bazılarında yol gösterici olmuştur (Tekinalp, 2014, s. 146).

2.5. Şirket Bölünmelerine İlişkin TMS ve TFRS'de Yer Alan Standartlar

Bölünme konusuna ilişkin standartlar, Türkiye Muhasebe Standartları (TMS) veya Türkiye Finansal Raporlama Standartları içerisinde hususi olarak yer almamakla beraber, “İşletme Birleşmeleri” (TFRS 3) standardına uygun düştüğü nispette uygulama alanı bulmaktadır. Bu kapsamda TFRS 3'ün muhteviyatına dahil hususlardan, bölünen şirkete ait malvarlığının bir bölümünü devralan ortaklıklara dair hükümler, bölünme

işlemlerine dair birtakım değerlendirmeler elde etmemize imkân sağlamaktadır. Zira bir şirketin bütün halinde devralınması şeklinde gerçekleştirilebilecek bir birleşme işlemi ile iki veya daha fazla bölüme ayrılmak suretiyle bu bölümlerden bir kısmının bölünme şeklinde devralınması arasında temelde devralan şirket açısından herhangi bir fark bulunmamaktadır. Diğer bir tabirle, bölünen şirketin bütün malvarlığının başka şirketlere devredilmesi halinde bu işlem devralan açısından birleşme işlemine işaret ederken, bölünen şirketin malvarlığı unsurlarının tamamının devredilmeyip, bir veya daha fazla bölümünü devralan şirket açısından bakıldığında, bunun bir bölünme işlemi olduğundan söz etmemiz mümkün olacaktır. Her iki işlemde de ortaklığa ait işletmeler bir bütün yahut bir bütünün bölümleri olarak yeni bünyeye katılmaktadır ve bu sayede TFRS 3'ün yaklaşımı TTK'yla uyumlu değerlendirmelere ulaşılmasına imkân vermektedir (Yavaş, 2013, s. 3-6).

Dolayısıyla, şirket bölünmelerinde, tıpkı şirket birleşmelerinde olduğu gibi, öncelikle durumun gerekli kıldığı ölçüde TFRS 3'te yer alan esasların dikkate alınması gerekmektedir. Bununla birlikte TMS ve TFRS'de yer alan muhtelif standartlarda TFRS 3'le ilişkilendirilmesi (örneğin TFRS 16 Leases (Kiralamalar) standardının 14A maddesinde, yatırım amaçlı gayrimenkul ediniminin; bir varlık veya varlık grubu edinimi mi, yoksa TFRS 3 kapsamında bir işletme birleşmesi mi olduğunun belirlenmesi için muhakemenin hangi çerçevede yapılacağıнын düzenlenmesi gibi) yahut içinde bulunulan durumun doğrudan diğer standartların konusuna girmesi nedeniyle, bu kapsama giren bölünme işlemlerinde ilgili standartlarda yer alan düzenlemeler ışığında işlemlerin gerçekleştirilmesine özen gösterilmelidir.

TFRS 3'ün amacı, işletme birleşmelerinde ve dolayısıyla bölünmelerinde, bu işlemlere katılanların finansal raporlamasına ilişkin esasları belirlemektir. Konuya bölünme açısından yaklaştığımızda, bu standart, devralanın bölünme tarihinde edindiği

tanımlanabilir varlık, yükümlülük ve koşullu yükümlülükleri gerçeğe uygun değerleri üzerinden muhasebeleştirilmesi ile oluşan şerefiyenin yahut pazarlıklı satın alma sonucunda oluşabilecek kazancın ölçülmesini, muhasebeleştirilmesini ve finansal tablolara yansıtılmasını sağlamaktadır³³

Kısmi bölünmelerde, bölünenin pay sahiplerine verilecek pay ve haklara ait muhasebe kayıtları, hem bölünen hem de devralan ortaklıkların işlemlerinin birlikte değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır. Yavru şirket şeklindeki bölünmelerde ise, bölünen ortaklığa verilen payın değeri, devralan ortaklık bakımından değerlendirmeye alınmalıdır. Her iki halde de, gerçekleştirilen değerlendirmelerde “Hasılat” (TMS 18) standardı başta olmak üzere, ilgili düzenlemelerden istifade edilmesi icap etmektedir (Yavaş, 2013, s. 6).

Ancak bu noktada şu hususa dikkat etmek gerekmektedir. Bölünen şirket, TFRS 3 kapsamında sadece devralan tarafından kendisine ödenen bedel ile ilgilenmelidir. Oysa bahse konu bedelin bölünen ortaklık tarafından kayıtlara ne şekilde alınacağı TFRS 3’ün değil, TMS 18’in konusudur. Zira söz konusu bedel, bölünen şirket yahut bölünme türüne göre onun pay sahipleri bakımından bir hasılat olup, “Hasılat” standardı kapsamında ele alınmayı gerektirmektedir. Öte yandan devralan şirket açısından, edindiği bölünen şirket malvarlığı TFRS 3 kapsamında değerlendirilecektir (Yavaş, 2013, s. 8).

TFRS 3.37 gereğince, devralınan işletme karşılığında ödenen bedelin gerçeğe uygun değer üzerinden belirlenerek kayıtlara alınması gerekmektedir. Gerçeğe uygun

³³ TFRS-3 (İşletme Birleşmeleri Standardı) paragraf: 1. (http://kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/T%C3%BCrkiye%20Muhasebe%20Standartlar%C4%B1/TMSTFRS2019Seti/TFRS/TFRS_3.pdf, Erişim: 21 Mart 2019).

değerin esas alınması, TTK'nın 167/1-c maddesi hükmüne istinaden değişim oranının belirlenmesinde ve şayet öngörülmüşse TTK'nın 161/1 maddesi hükmüne göre yapılacak olan denkleştirme ödemesinin gerçekleştirilmesinde, bölünen ve devralan şirketlerin değerlerinin tespit edilebilmesi açısından zorunludur (Yavaş, 2013, s. 20).

TFRS 3.4'te, devralan şirket tarafından elde etme yönteminin uygulanacağı ifade edilmektedir. TFRS 3.5'e istinaden elde etme yönteminin uygulanabilmesi için evvela bölünme tarihinin kesin olarak belirlenmesi ve değerlemelerin bu tarih esas alınarak gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Ancak TTK'nın konuya yaklaşımından farklı olarak TFRS'de, bölünmenin gerçekleştiği tarih, bölünmenin tescilinden farklı bir tarih olabilecektir. Zira TFRS 3.8 ve 3.9'a göre, bölünme tarihi, devralanın devralınan malvarlığı unsurlarının kontrolünü elde ettiği tarihtir. Burada devralınan malvarlığı unsurlarının kontrolünün, bedelin ödenmesinden önce veya sonra gerçekleşmesinin mümkün olabileceği dikkatlerden kaçırılmamalıdır. Bu tarih itibariyle devre konu olacak her bir bağımsız malvarlığı ile borç ve diğer yükümlülüklerin gerçeğe uygun değerlerinin ayrı ayrı tespiti yoluna gidilecektir.

Gerçeğe uygun değer düzenlendiği "Gerçeğe Uygun Değer Ölçümü" (TFRS 13) standardında, bu değer belirlenmesinde elden çıkarma fiyatının esas alınacağı belirtilmektedir. Bu sebeple TFRS 13, satıcı açısından ortaya çıkacak piyasa fiyatını esas almaktadır. Oysa TFRS 3 elde etme yöntemini esas alarak TFRS 13'ten farklı bir yaklaşımı benimsemiştir (Yavaş, 2013, s. 20).

Bölünmelerde devralanın transfer ettiği bedelin hesaplanmasında, TFRS 3.37'e uygun olarak, devralan ortaklıkça transferi gerçekleştirilen varlık unsurlarının bölünme tarihindeki gerçeğe uygun değerlerinin, devralınan işletmenin devirden önceki maliklerine karşı devralan ortaklıkça üstlenilen borçların ve devralan tarafından

çıkarılan öz kaynak paylarının toplamı olarak hesaplanacaktır. Ancak görüldüğü üzere, TFRS hükümleri doğrultusunda devredene borçlanarak bölünme yoluyla işletme devralma yolunun, devralınan malvarlığı karşılığında devralanın çıkardığı payların verilmesini öngören TTK'nın yaklaşımına uygun düşmemektedir (Yavaş, 2013, s. 21).

Devralınan bir malvarlığının devredilene sağladığı gelir ile devralanın yüklendiği maliyet denk gerçekleşmeyebilir. Örnek olarak; satın alınan bir malın, daha sonra malın kullanılacağı yere taşınmasına dair sevk maliyetleri, malın satış fiyatı içerisinde yer almadığı halde, alış maliyeti içerisinde yer alır. Başka bir örnek ise krediyle mal satın alınmasıdır. Katlanılan finansman maliyeti, malın satış fiyatını etkilemezken, malı satın alanın maliyetini artırmaktadır. Bu aşamada alıcının katlandığı maliyet ile satış fiyatı arasında doğacak fark, “Borçlanma Maliyetleri” (TMS 23) standardı kapsamında değerlendirmeye tabi tutulacaktır (Yavaş, 2013, s. 20).

Devralanın edindiği malvarlığı unsurlarının, yukarıda özetle yer verilen esaslar dahilinde, gerçeğe uygun değerlerinin ayrı ayrı tespit edilmesinin ardından, kazanılan bu değerlerin toplam değeri ile bu varlıklar karşılığında devralandan çıkan değerlerin yine gerçeğe uygun değerleri toplamının mukayesesi yapılacaktır. Bu sayede elde etme maliyeti ile malvarlığı değeri arasında olumlu veya olumsuz bir fark ortaya çıkacaktır. Edinilen varlıkların değerine nazaran daha yüksek bir bedel ödenmiş olması durumunda aradaki fark “şerefiye” (TFRS 3.32) olarak, bunun tersi durumunda ise “eksi şerefiye / pazarlık avantajı / alım kazancı” (TFRS 3.34) olarak dikkate alınacaktır.

TFRS 3, şerefiye tutarının belirlenmesinde alış maliyeti esası yerine, işletmenin gerçeğe uygun değerinin esas alınmasını zorunlu kılmaktadır. Buna göre, işletmenin gerçeğe uygun değerinden net belirlenebilir varlık değerlerinin indirilmesi yoluyla şerefiye hesaplanacaktır. Edinilen işletmeye ait pozitif şerefiyenin gelecekte kârlılığı

artıracağını öngören TFRS 3, şerefiyenin varlık olarak kaydedilmesini ve sınırsız faydalı ömre sahip olması dolayısıyla amortismanına tabi tutulmamasını benimsemiştir. Varlıklarda Değer Düşüklüğü (TMS 36) standardında ayrıca şerefiyenin değer düşüklüğü açısından test edilmesi gerektiği öngörülmektedir.³⁴ (Akgün, 2011, s. 58).

Devralma günü itibariyle şerefiyenin devralan tarafından şu şekilde hesaplanması gerekecektir:

(Devralınan işletme karşılığında ödenen bedelin gerçeğe uygun değeri + Devralınan işletmedeki kontrol gücü sağlamayan payların (azınlık paylarının) tutarı) – (Devralınan tanımlanabilir varlıkların ve üstlenilen borçların değerleri) = Şerefiye veya (Negatif Şerefiye) (Yavaş, 2013, s. 31).

TFRS 3'e göre şerefiye; edinen işletmenin ortaklık oranı dikkate alınmaksızın, tüm işletme bazında hesaplanır; "ana ortaklık payı" ve "azınlık payı" şeklinde ayrılarak raporlanır. Böylelikle azınlık payları da işletmenin gerçeğe uygun değeri üzerinden hesaplanmaktadır. Söz konusu yaklaşım, gerçeğe uygun değerle değerlendirme yönünde standartlarda yer alan eğilimin bir göstergesidir. Devralınan işletme, gerçeğe uygun değeri ile değerlendirilmekte ve bu değerle, edinen işletme tarafından raporlanmaktadır. Şerefiyenin dağıtımında; ilk olarak işletmenin gerçeğe uygun değerinden net belirlenebilir varlıklarının indirilmesi suretiyle toplam şerefiyenin hesaplanması, ardından ana ortaklık payının hesaplanması ve nihayetinde toplam şerefiyeden ana ortaklık payı düşülerek azınlık payı hesaplanması olmak üzere üç yol izlenmektedir. Ana ortaklık payına düşen şerefiye; devralanın elde ettiği ortaklık payının gerçeğe uygun

³⁴ TMS 36 (Varlıklarda Değer Düşüklüğü) paragraf:88-90. (<http://kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/T%C3%BCrkiye%20Muhasebe%20Standartlar%C4%B1/TMSTFRS2019Seti/TMS/TMS%2036.pdf>, Erişim: 21 Mart 2019);

değerinden, devre konu işletmenin net belirlenebilir varlıklarından devredene düşen payının çıkarılması suretiyle hesaplanır. Azınlıklara düşen şerefiye payı ise, toplam şerefiye ile ana ortaklığa düşen şerefiye tutarı arasındaki fark kadar olmaktadır (Aktaran: Akgün, 2011, s. 50).

Şerefiyenin hesaplanması bir örnek üzerinden ve tablo şeklinde aşağıdaki gibi gösterilebilir³⁵:

Gerçeğe uygun değeri 800.000.-TL olan A AŞ, B AŞ'ye ait bir işletmeyi kısmi bölünme neticesinde 650.000.-TL olarak belirlenen değer üzerinden devralmıştır. Edinim tarihi itibarıyla B A.Ş.'nin belirlenebilir varlıklarının ve kaynaklarının gerçeğe uygun değerleri sırasıyla 900.000. -TL ve 600.000.-TL iken, bunun %75'inin devre konu işletmeye ait olduğu belirlenmiştir. Buna göre kısmi bölünme neticesinde şerefiye aşağıdaki gibi hesaplanacaktır:

Şerefiyenin Hesaplanması	.-TL
Devralanın Gerçeğe Uygun Değeri	800.000
Net Belirlenebilir Varlıklar (900.000-600.000=300.000.-TL)	(300.000)
Şerefiye Tutarı	500.000
Şerefiyenin Dağıtımı	

³⁵ Örnek Ali İhsan AKGÜN'ün "IFRS-3: İşletme Birleşmeleri Standardı Çerçevesinde Ters İktisap Uygulamaları" başlıklı makalesinde yer verilen örnekten yararlanılarak ve bölünmeye uyarlanarak alıntılanmıştır.

Ana Ortaklık Şerefiye Payı	
Ana Ortaklık Payının Gerçeğe Uygun Değeri	650.000
Net Belirlenebilir Varlıklardan Ana Ortaklığa Düşen Pay (300.000x0,75=225.000.-TL)	(225.000)
Ana Ortaklık Şerefiye Payı	425.000
Azınlık Şerefiye Payı	
Şerefiye Tutarı	500.000
Ana Ortaklık Şerefiye Payı	(425.000)
Azınlık Şerefiye Payı	75.000

Burada geçen şerefiyenin şirket bünyesinde ortaya çıkma yolları sadece konsolidasyon işlemleri ile devralan açısından şirket birleşme ve bölünme işlemleri olup, başka bir yöntemle şerefiyenin oluşturulması mümkün değildir. Bu açıdan bakıldığında, bir şirketin kendi bünyesinde ortaya çıkardığı ve bir değer ihtiva eden markalar, patent hakları ve benzeri unsurların “Maddi Olmayan Duran Varlıklar” (TMS 38) standardında yer alan esaslara göre kayıtlara alınması icap etmektedir (Yavaş, 2013, s. 31).

Söz konusu işlemlerin ardından devralan şirket tarafından bilançoda gerekli konsolidasyon işlemleri yapılarak devralma işlemi tamamlanmış olacaktır. Konsolide işlemleri kapsamında, devralanın bilançosuna, devre konu aktif ve pasif kalemlerin dahil edilmesi; devrin ardından ise devralanın kendi sermayesinde pay sahibi olması

yahut kendisine karşı borçlu/alacaklı olması sonucunu doğuracak işlemlerin mevcudiyeti halinde bilançonun bu gibi durumlardan arındırılması sağlanmaktadır.

Bölünme işlemlerinin gerçekleştiği an itibariyle finansal tablolara etkisi için TMS 10.22 ve TRFS 3.59'a uygun hareket edilebilecektir.

“Raporlama Döneminden Sonraki Olaylar” (TMS 10) standardı, raporlama döneminden (bilanço tarihinden) sonra meydana gelen vakalar sebebiyle ne gibi hallerde finansal tabloların düzeltilmesi gerekeceğini ve bunlarla alakalı finansal tablolarda açıklanması gereken hususları belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda TRFS 3'te yer alan açıklama yükümlülüğüne dair bazı hükümlerin haricinde, bağlı ortaklığın satılması veya önemli bir birleşmenin gerçekleşmesi halleri düzeltme gerektirmeyen olaylara verilen örnekler arasında sayılmaktadır. Dolayısıyla bu kapsamda değerlendirilebilecek işlemler, finansal tablolarda herhangi bir düzeltme gerektirmemektedir ve raporlama döneminden sonra ortaya çıktığına ilişkin kanıtların bulunması halinde dipnotlarla yapılacak açıklama yeterli görülmektedir. Hal böyle iken, raporlama döneminden sonraki düzeltme gerektirmeyen olaylarda dahi, bu olayların önemli olması ve finansal tablo kullanıcılarının ekonomik kararlarına etki etme potansiyeline sahip olması durumunda, dipnotlarda olayın niteliğine ve tahmini finansal etkisine dair açıklamaların yapılması gerekmektedir. Olayın finansal etkisinin tahmin edilemediği hallerde ise dipnotlarda gereken açıklama yapılmalıdır (Cengiz ve Doğan, 2018, s. 128).

TRFS 3.59.b'ye göre, edinen işletme, finansal tablo kullanıcılarının; dönem içinde gerçekleşen veya raporlama tarihinden sonra, ancak finansal tablolar onaylanmadan önce gerçekleşen birleşme işlemlerinin niteliğini ve söz konusu birleşme işlemlerinin finansal etkilerini değerlendirebilmelerini sağlayan bilgileri açıklar.

Bölünme işlemine devralan olarak katılan ortaklıkların bölünme sonrası devralacakları gayrimenkullerin bulunması durumunda TMS-40'ın 14A maddesinin dikkate alınması gerekecektir. Söz konusu standart, yatırım maksatlı bir taşınmazın devralınmasının, bir malvarlığı grubunun elde edilmesi yahut TFRS-3 esaslarında bir birleşme olup olmadığı yönünde bir değerlendirmeyi gerekli kılmaktadır. Bu kapsamda söz konusu taşınmazın sahibince mi kullanıma tabi olduğunun veya yatırım amaçlı mı bulundurulduğunun tespit edilmesinde TMS-40'ın 7 ilâ 14' üncü Paragraflarında yer alan hükümlerden yararlanılmalıdır. Tüm bunlarla birlikte işlemin TFRS-3 kapsamında yer alıp almadığı ile TMS-40 kapsamında yatırım maksatlı bir taşınmazı ihtiva edip etmediği hususunun ortaya konulması, TFRS-3 ve TMS-40'ın ayrı ayrı uygulanmasını gerekli kılmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BÖLÜNMEDE ÖZELLİKLİ DURUMLAR

Bölünmeye katılan ortaklıkların karşılaşılabilecekleri birtakım özellikli durumlar bulunmaktadır. Bunlardan biri kısmi bölünmede ipotekli bir taşınmazın yeni kurulacak şirkete sermaye olarak konulup konulamayacağı sorunudur. Benzer bir şekilde bölünmeye dahil olan şirketler arasında iştirak ilişkisinin bulunması halidir. Bu durumlarda işlemlerin gerçekleştirilmesinde dikkat edilmesi gereken hususlara bu bölümde yer verilmek suretiyle açıklama getirilmeye çalışılacaktır. Ayrıca değerlemeye dair muhasebe standartlarına ve yasal düzenlemelere yer verilerek değerlemenin hangi esaslara göre yapılacağı hususunda değerlendirmelerde bulunulacaktır. Bununla birlikte değişim oranının hesaplanması, devralan şirketlerin sermaye artışı ve bunların muhasebe kayıtlarına intikali gibi konular hakkında da açıklayıcı bilgilere yer verilecektir.

3.1. Devralan Şirketlerde Sermaye Artırımı ile Bölünen Şirketlerde Sermaye Azaltımı Miktarı

Bölünen şirket, bölünen kısımların karşılığı sermaye paylarına sahip olması halinde sermaye miktarını aynen korumakta ve söz konusu payları ortaklık durumuna bağlı olarak “iştirakler” yahut “bağlı ortaklıklar” hesabında izleyecek iken, payların bölünen şirketin ortaklarına verilmesi halinde özkaynaklarda azalmaya gidilecektir. Buna karşılık devralan şirketlerde gerçekleşecek sermaye artırımı miktarının nasıl tespit edileceği sorusu gündeme gelmektedir.

TTK’da şirket pay ve haklarının korunması gerektiği hususuna yer verilmesine rağmen, bu kapsamda artırılacak olan sermaye tutarının nasıl hesaplanacağı düzenlenmemektedir. Bu aşamada artırılacak sermaye tutarının belirlenmesinde karşımıza iki farklı yaklaşım çıkmaktadır. Bunlardan ilki sermaye artırımının devralınan varlıkların net kayıtlı değeri kadar olmasıdır, bir diğeri ise cari değer yöntemine göre belirlenecek değişim oranının gerektirdiği tutarda sermaye artışına gidilmesi gerektiğidir (Ulusan ve Koçsoy, 2013, s. 271). Her iki uygulamaya göre yapılan sermaye artırımının sonuçları arasında hiçbir fark olmadığı görülecektir. Dolayısıyla, sermaye artış miktarının tespitinde iki yoldan herhangi birinin benimsenmesi mümkündür. Zira iki yöntemde de devre konu varlıkların net kayıtlı değeri belirleyici olmakta, cari değerler yevmiye kayıtlarını etkilemekle birlikte, sermaye artışı bağlamında cari değerlerin sonuca etkisi olmamaktadır.

Artırılacak sermaye tutarının hesabında cari değerler yönteminin benimsenmesi halinde, belirlenecek olan değişim oranına istinaden artırılacak sermaye tutarı ile devralınan malvarlığının net değeri arasında bir fark çıkması olasıdır. Keza bir işletmenin unsurları arasında yer alan varlıkların defter değeri ile cari değeri nadiren denk çıkabilmektedir. Bu halde; devralan ortaklığın hisse başına düşen cari değerinin devralınan malvarlığı unsurlarının hisse başı cari değerinden yüksek çıkması durumunda, devralan açısından olumlu bir fark oluşacaktır. Devralan lehine ortaya çıkan söz konusu farkın hisse senedi ihraç primi (emisyon primi) gibi değerlendirilmesi ve devralanın mali durum tablosunun pasif kısmında, sermaye yedekleri arasında “olumlu bölünme primi” şeklinde muhasebeleştirilmesi mümkündür. Ters durumda, ortaya çıkacak olumsuz farkın ise, devralan şirketin bilançosunun net değer esasına göre düzenlenmesi halinde, bilançonun pasif kısmında, sermaye yedekleri arasında, bu yedeklerden indirim şeklinde gösterilebileceği gibi, bilançonun brüt değer esasına göre

düzenlenmesi halinde aktifte “olumsuz bölünme primi” şekilde muhasebeleştirilebilecektir. Konuyu, Kurumlar Vergisi Kanunu yönüyle irdeleyen bazı yazarlar tarafından, farkın bilançonun pasifinde “bölünme primi” olarak veya “düzenleyici hesap” şeklinde yer verilmesi gerektiği ileri sürülmektedir. Olumlu ya da olumsuz olsun, ortaya çıkan bahse konu fark, sadece pay değişim oranının cari değer yöntemine göre belirlenmesinden kaynaklanmakta olup, fark tutarının kar veya zarar olarak değerlendirilmemesi gerekir (Uluslan ve Koçsoy, 2013, s. 273).

Konuyu bir örnekle açıklamak gerekirse; devre konu edilecek gayrimenkulün değerlendirme şirketi tarafından belirlenen değerinin, defter değeri ile aynı olarak 800.000.-TL, devralan şirket sermayesinin 600.000.-TL ve bu şirketin bilançosunun değerlendirilmesi sonucunda düzeltilmiş öz sermayesinin 1.200.000.-TL olması durumunda devralan şirket tarafından yapılması gereken yevmiye kaydı şu şekildedir: (Arı, 2013, s. 28-31)

$$\text{Bölünme Oranı: } 800.000 / (1.200.000 + 800.000) = \% 40$$

Bölünen Şirketin Birleşme Oranı = Aynı Sermaye Değeri / (Bölünen Şirket Devrolunan Net Varlığı + Devir Alan Şirketin Öz Varlığı)

$$\text{Bölünme Oranı: } 800.000 / (1.200.000 + 800.000) = \% 40$$

Örneğimizde gayrimenkul ile ilişkilendirilebilen KDV alacağının 30.000.-TL, birikmiş amortismanlar 100.000.-TL ve binayla doğrudan ilgili bankaya olan borçların 380.000.-TL olduğunu varsayacak olursak, devredilen gayrimenkulün net defter değeri 350.000.-TL (800.000 – 100.000 + 30.000.-TL – 380.000) olacaktır.

Değişim oranının 0,4 çıkması dolayısıyla bölünen şirketin ortakları, devralan şirketteki sermaye artışı neticesinde bu şirketin hisselerinin % 40'ına sahip olacaklardır.

Devralan şirkette gerçekleştirilecek sermaye artış tutarı ise, 320.000.-TL (800.000 x % 40) olacaktır.

Devreden KDV'nin ve sermaye artışının devralan şirketteki kayıtları şu şekildedir:

_____ / _____		
252 Binalar	800.000	
190 Devreden KDV	30.000	
300 Banka Kredileri	380.000	
257 Birikmiş Amortismanlar	100.000	
500 Sermaye		320.000
520 Hisse Senetleri İhraç Primleri		30.000

- Bölünme primi

Devralınan malvarlığı unsurları ve Devreden KDV karşılığında sermaye artışı

_____ / _____

Devralınan net varlık değeri ile sermaye artış tutarı arasındaki fark şeklinde ortaya çıkan "bölünme primi", emisyon primi (acio) mahiyetinde olup sermaye artırımının haricinde kullanılamayacaktır (Arı, 2013, s. 31).

Yavru şirket kurma şeklindeki kısmi bölünmelerde, devredilen malvarlığı unsurları karşılığında bölünen şirket tarafından edinilen yeni paylar gereğince, yavru şirket edinimine ilişkin kayıtlar yapılacaktır. Buna karşın hisselerin mevcut ortaklara

verilmesi şeklinde gerçekleşen kısmi bölünme işlemlerinde, bölünme ile birlikte bölünen şirket özkaynaklarında bir azalma yaşanacağından, sermaye azaltımına dair kayıtların yapılması gerekecektir. Ancak öncelikle serbestçe tasarruf edebilen özkaynağa başvurulacak olup, bunun yeterli olmaması durumunda sermaye azaltımına gidilebilecektir (Uluslan ve Koçsoy, 2013, s. 278).

Bununla birlikte hisselerin mevcut ortaklara verildiği kısmi bölünmelerde, sermaye azaltımı ile birlikte eş zamanlı olarak sermaye artırımına gidilmesi de mümkündür (Toplu, 2016, s. 49).

TTK'nın 163/1 maddesinde devralanın, sermayesini, devredenin ortaklarının haklarını muhafaza edecek kadar artıracığı düzenlenmektedir. Görüleceği üzere burada ölçü, devreden şirket ortaklarının haklarını koruyacak bir nispet olarak belirlenmiş, böylelikle bölünen şirketin hem ortaklarının hem de alacaklılarının korunması amaçlanmıştır (Eriş, 2014, s. 1733).

TTK'nın 163/2 maddesinde ise, bölünme işlemlerinde aynı sermaye konulmasına dair hükümlere uyulmayacağı, ayrıca kayıtlı sermaye sistemini benimsemiş şirketlerin müsait olmasalar bile tavan değişikliğine gitmeden sermaye artırımına gidebilecekleri hükmü yer almaktadır. Zira aynı sermayeye ilişkin koruyucu tedbirlerin temel kaynağı, aynı Kanunun 160, 166 ve 170'inci maddeleri olduğundan, söz konusu hükme yer verilmiştir. Anılan fıkranın ikinci cümlesi gereğince, kayıtlı sermaye tavanına bakılmaksızın sermaye artışına gidilmesi mümkün olmaktadır (Eriş, 2014, s. 1733).

Hal böyle iken sermaye azaltımına hangi koşullarda başvurulacağı veya oranının ne şekilde tespit edileceğine dair kesin kurallara mevzuatta yer verilmemiştir³⁶ (Eriş, 2014, s. 1731).

Tabii olarak tam bölünmede şirket tüzel kişiliği ortadan kalktığından sermaye azaltımı gündeme gelmeyecektir.

3.2. Değişim Oranı

a) Değişim Oranının Hesaplanması ve Bölünme Sürecindeki Fonksiyonu

Bölünme sonucu devredilecek malvarlığı karşılığında bölünen şirketin ortakları, pay sahipliğinin devamlılığı ilkesinin bir sonucu olarak devralan şirkette pay sahibi olacaktır. Ortaklık içerisindeki söz konusu pay sahipliği oranı ise hesaplanacak değişim oranı nispetinde gerçekleştirilmelidir (Develi, 2013, s. 445).

Değişim oranı, bölünen ortaklık ile devralan ortaklığın hisse senetlerinin cari değerleri oranıdır. Dolayısıyla değişim oranının belirlenebilmesi için, gerek bölünen gerekse de devralan ortaklığın mal varlığının cari değerinin bilinmesi gerekmektedir. Cari değerler üzerinden belirlenecek değişim oranının kullanılması suretiyle bilanço değerleri üzerinden sermaye değişimleri hesaplanacaktır (Nazalı, 2015, s. 111).

Bölünme işlemlerinde uygulanacak değerlendirme yönteminin belirlenmesine dair herhangi bir mevzuat hükmü yer almamakla beraber, yöntemin muvazaadan arı ve objektif kriterler gözetilerek seçilmesi gerekmektedir. Bu noktada bölünen ve devralan

³⁶ TTK m. 162/1'in gerekçesi. (<http://www.ticaretkanunu.net/ttpk-madde-74/>, Erişim: 23 Ağustos 2018;

şirketlerin hisse senetlerinin rayiç değerlerinden istifade edilerek oranın tespiti yoluna gidilmesi uygun kabul edilebilir.

Faaliyetlerini aktif bir şekilde yürütmekte olan işletmelerin cari değeri, malvarlığını oluşturan kıymetlerin toplamından yüksek olacağı genel kabulü altında, cari değerın şirket hisse senetlerinin nominal değerinden farklı olması kuvvetle muhtemeldir. Bu ise devreden ve devralan kurumların rayiç değerlerinin, değışim oranı dikkate alınarak sermaye artışına etkilerini ortaya koymayı zorunlu kılmaktadır.

Hal böyle iken, Kamuyu Aydınlatma Platformu (KAP) üzerinden incelenen çok sayıda bölünme işleminde değışim oranının “1” olarak kabul edildiği görülmüştür. Bu tercihin, hesaplamaları sadeleştirmek amacıyla yapıldığı düşünölmekle birlikte, bölünme sonrası oluşacak sermaye tutarının, ideal durumu ortaya koymayacağına ve bölünmenin mevzuatın öngördüğü şekilde yapıldığını savunmanın yerinde olmayacağına inanılmaktadır.

Değışim oranının hesabında, bölünmeye katılan şirketlerin nominal sermaye tutarları ile şirket cari değerlerinin bilinmesi, her bir şirket için 1,00.-TL’lik nominal bedelli hisse başına denk gelen cari değerinin hesaplanması, ortaya çıkan oranlar kullanılarak ise “değıştirme birimlerinin” tespit edilmesi gerekmektedir. Devralan şirketlerin her birinin değıştirme oranının, bölünen şirketin değıştirme oranına bölünmesi sayesinde elde edilecek oranlar kullanılmak suretiyle, bölünen şirketin nominal sermayesinden her bir devralan şirketin sermayesinde gerçekleşecek nominal artış tutarlarına ulaşılacaktır.

Değışim oranının belirlenmesindeki bu tanımı, bir örnek üzerinde açıklamak gerekirse:

Sermaye hesabı tutarı 1.000.000.-TL olan A İnşaat A.Ş., sermaye hesabı tutarları sırasıyla 200.000.-TL, 400.000.-TL ve 750.000.-TL olan B İnşaat A.Ş., C Mimarlık A.Ş. ve D Müteahhitlik A.Ş.'ye tam bölünme ile devrolacaktır. Şirketlerin cari değerleri sırasıyla 2.000.000.-TL, 1.000.000.-TL, 1.600.000.-TL ve 1.500.000.-TL olarak belirlenmiştir. Ayrıca A İnşaat A.Ş.'nin %10'u B İnşaat A.Ş., %40'ı C Mimarlık A.Ş.'ye ve %50'si D Müteahhitlik A.Ş.'ye devredilecektir.

	500-Sermaye	Şirket Cari Değeri	CD/ND (Değişirme Birimi)	Devralan DB / Bölünen DB	Bölünme Oranı	Bölünen Sermaye Payı	Sermaye Artış Miktarı
A	1.000.000.-TL	2.000.000.-TL	2	-	-	-	-
B	200.000.-TL	1.000.000.-TL	5	2,5	%10	100.000.-TL	40.000.-TL
C	400.000.-TL	1.600.000.-TL	4	2	%40	400.000.-TL	200.000.-TL
D	750.000.-TL	1.500.000.-TL	2	1	%50	500.000.-TL	500.000.-TL

Devralan şirket sermaye artış tutarı = Devre konu nominal sermaye payı /

Değişim oranı

A İnşaat A.Ş,'den B İnşaat A.Ş.'ye devredilecek sermaye tutarı aşağıdaki şekilde hesaplanacaktır:

$$\text{Devre konu nominal sermaye payı} = 1.000.000.-\text{TL} \times \%10 = 100.000.-\text{TL}$$

$$\text{ND(a) / D.O.(b)} = 100.000.-\text{TL} / 2,5 = 40.000.-\text{TL}$$

A İnşaat A.Ş,'den C Mimarlık A.Ş.'ye devredilecek sermaye tutarı aşağıdaki şekilde hesaplanacaktır:

$$\text{Devre konu nominal sermaye payı} = 1.000.000.-\text{TL} \times \%40 = 400.000.-\text{TL}$$

$$\text{ND(a) / D.O.(c)} = 400.000.-\text{TL} / 2 = 200.000.-\text{TL}$$

A İnşaat A.Ş,'den D Müteahhitlik A.Ş.'ye devredilecek sermaye tutarı aşağıdaki şekilde hesaplanacaktır:

$$\text{Devre konu nominal sermaye payı} = 1.000.000.-\text{TL} \times \%50 = 500.000.-\text{TL}$$

$$\text{ND(a) / D.O.(d)} = 500.000.-\text{TL} / 1 = 500.000.-\text{TL}$$

Dolayısıyla, bahse konu tam bölünmenin gerçekleşmesiyle birlikte;

B İnşaat A.Ş.'nin sermayesi 200.000.-TL'den 240.000.-TL'ye,

C Mimarlık A.Ş.'nin sermayesi 400.000.-TL'den 600.000.-TL'ye,

D Müteahhitlik A.Ş.'nin sermayesi ise 750.000.-TL'den 1.250.000.-TL'ye

Yükselecek ve A İnşaat A.Ş, infisah olacaktır. Devralan her bir şirketteki artan sermaye, infisah olan A İnşaat A.Ş,'nin ortaklarına verilecektir.

Görüldüğü üzere devralan şirketlerin sermaye tutarlarında gerçekleşecek artış miktarları toplamı, devreden şirketin sermaye hesabı tutarından düşük çıkmıştır. Bölünmeye katılan şirketlerin nominal sermaye tutarları ile rayiç bedellerine bağlı olarak, sermaye artış miktarının bölünen şirketin sermaye tutarından yüksek çıkması da mümkündür.

Bölünme işlemlerinin muhasebeleştirilmesinde, aktif varlıklar mukayyet değerleri üzerinden işleme alınacaklarından, sermaye tutarında ortaya çıkan farklar düzenleyici hesaplarda izlenecek ve mali kar hesabına dahil edilmeyecektir.

Açıklamaya göre, B İnşaat A.Ş.'nin devralmaya ilişkin yevmiye kaydı aşağıdaki gibi yapılacaktır:

_____ / _____		
501 Ödenmemiş Sermaye	40.000	
500 Sermaye		40.000
_____ / _____		
XXX Devredilen Aktif Varlıklar	70.000	
XXX Sermaye Harici Devredilen		
Pasif Varlıklar		20.000
501 Ödenmemiş Sermaye		40.000
503 Sermaye Düzeltmesi Olumlu Farkları		10.000
_____ / _____		

Devralan her üç şirketin yevmiye kayıtlarında yer alacak olan söz konusu sermaye taahhüdü ile düzenleyici hesaplarının toplam tutarının, bölünen şirketin nominal sermaye tutarına eşit olacağı açıktır.

b) İştirak Hisselerinin İtibari Değerin %10'una Kadarlık Kısmının Devredilen Şirketin Ortaklarına Nakit Olarak Verilmesi

Hesaplardaki küçük tutarlı farklılıkların kapatılması maksadıyla, devredilen şirketin ortaklarına verilecek iştirak hisselerinin itibari değerinin azami %10'una kadar hesaplanacak kısmının “denkleştirme tazminatı” olarak nakden ödenmesi caizdir. Bu durumda devralan şirketin sermayesinde gerçekleştirilecek artış, nakit ödenen tutar kadar eksiltilir. Ancak burada dikkatlerden kaçmaması gereken husus, nakit ödemenin hesapların kapatılmasını kolaylaştırmak amacıyla istisnai olarak uygulanabileceğidir. Zira sermayenin korunması ilkesi gereği, %10'luk sınırlar dahilinde dahi keyfi nakit çıkışına cevaz verilmemektedir.

3.3. Vergi Mevzuatında ve Muhasebe Standartlarında Yer Alan Değerleme Hükümleri

Vergi mevzuatımızda değerlemeye, başka vergi kanunlarında da yer verilmeyle birlikte, bu husus en temel olarak 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu'nda ele alınmaktadır. Değerlemeye ilişkin hükümler, anılan Kanunun 258 ilâ 330. maddelerinde yer almaktadır. Kanunun 258'inci maddesinde değerlemenin tanımı, “*vergi matrahlarının hesaplanmasıyla ilgili iktisadi kıymetlerin takdir ve tespiti*dir.” şeklinde yapılmaktadır.

Adı geçen Kanunun 261'inci maddede ise, değerlemenin ölçüleri sıralanmakta ve iktisadi kıymetin nevi ve mahiyetine göre yapılacağı belirtilmektedir. Bu ölçüler şu

şekilde sıralanmaktadır: “maliyet bedeli”, “borsa rayici”, “tasarruf değeri”, “mukayyet değeri”, “itibari değeri”, “rayiç bedel”, “emsal bedeli ve “ücreti” ile “vergi değeri” dir.

TFRS 3’e göre, evvela devre tabi işletmenin devralanın uhdesine geçecek olan varlık kalemlerinden her birinin gerçeğe uygun değerlerinin tespiti gerekmektedir. Başka bir tabirle, bölünme işlemi kapsamında devre konu her bir bağımsız varlığın tek tek gerçeğe uygun değerlerinin tespiti yoluna gidilir. Benzer şekilde borç ve diğer yükümlülükler de bu işlem gerçekleştirilir. Gerçeğe uygun değer kavramı TFRS 13’te belirtildiği şekliyle, işletmeye özgü bir ölçümü ifade etmemekte olup, piyasa baz alınarak yapılan bir ölçümdür. Dolayısıyla bölünme ile devredilen her bir varlık kalemi ayrı ayrı piyasa şartlarına uygun olarak değerlendirmeye tabi tutulacaktır.

Bölünme işlemlerinde devredilen aktif ve pasif unsurlar mukayyet değerleri üzerinden devredilecek olmakla beraber, gerçek piyasa şartlarında oluşması muhtemel değerleri kullanılarak belirlenecek olan değişim oranları vasıtasıyla, devralanın yapması gereken sermaye artış tutarı ile devreden ortaklığın pay sahiplerine tanınacak yeni payların hesabı yapılabilecektir. Gerçeğe uygun değer tespiti çalışmalarında, işletmenin faal haliyle tüm malvarlığı unsurlarının toplu değerlemesini yapmak yerine, her bir varlık kalemi için ayrı ayrı değerlendirmeye tabi tutulması ise TFRS 13’ün bir gereğidir.

İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı’nın birleşme neticesinde, aktifteki bir taşınmazın, kayıtlı değeriyle gerçek değeri arasındaki farkın ilgili hesaba kaydedilmesi suretiyle yeniden değerlemeye tabi tutulması ve vergilendirilmesi konulu özelgesinde³⁷ yer alan açıklamalar da, konuyu izaha yarayan birtakım önemli hususları ihtiva etmektedir. Anılan özelgede; devralanan gayrimenkulün tespit edilen rayiç değeri

³⁷ İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı’nın 23/08/2013 tarihli ve 11395140-105[262-2012/VUK-1-. .]-1295 sayılı özelgesi.

nedeniyle aktifte bulunan gayrimenkulün kaydi değerini önemli miktarda yükselterek özvarlık tutarını artırması sebebiyle, özvarlık tespitine ilişkin değerlemede kayıtlı değer ile gerçek değer arasında ortaya çıkan farkın devir bilançosunda ilgili hesaplara kaydedilerek yeniden değerlemenin mümkün olup olmadığının sorulması üzerine; iktisadi işletmelere dahil gayrimenkullerin maliyet bedelleriyle değerlendirilmesinin esas olması dolayısıyla değerlendirme neticesinde sermayeye ilave edilmesi gereken bir fonun ortaya çıkmayacağı; aktifteki taşınmazın değerinin Mahkemece ya da gayrimenkul değerlendirme şirketlerince yeniden tespiti tabi tutulması durumunda ortaya çıkan farkların sadece bilgi amaçlı olarak bilanço dipnotlarında gösterilmesinin mümkün olduğu; enflasyon düzeltmesi işlemi ile yeniden değerlendirme müessesesinin kaldırılmış olduğu, ancak enflasyon düzeltme uygulamasının yeniden oluşması halinde parasal olmayan kıymetlerden olan bahse konu gayrimenkulün enflasyon düzeltmesine tabi tutulabileceği ifade edilmiştir.

3.4. İştirak İlişkisi Bulunan Şirketlerde Bölünme İşlemi

Kısmi bölünme dolayısıyla, devralan ortaklığın sermayesi, devreden ortaklığın hissedarlarının haklarını koruyacak miktarda artırılır. Söz konusu sermaye artışının tescil edilmesiyle, ihraç edilen payların bölünenin ortaklarına veya bölünene devri kendiliğinden gerçekleşmiş olur. Bununla birlikte, bölünen şirket ile devralan şirketlerden birinin iştirak halinde olması durumunda, sermaye artırımını devralınan işletme varlıklarının değeri kadar olamamaktadır.

Bu sebeple iştirak halindeki şirketler arasında gerçekleştirilecek bölünme işlemlerinde eksik sermaye artırımına gidilmesi gerekecektir. Bu kapsamda öncelikle, iştirak ilişkisi dikkate alınmaksızın tam bir sermaye artırımına gidilecek, ardından ise iştirak hisselerine denk gelen kısım iptal edilecektir. Haliyle de, ortakların elinde

bulunan hisse senetlerinin değeri, iptal edilen hisse senetlerinin değeri kadar artacaktır. Bu işlemin tek seferde yapılmasında da herhangi bir engel bulunmamaktadır. İştirakler hesabının değeri ile bu hisselerin itibari değerinin farklı olması halinde, aradaki farkın şirketin vergiye tabi kazancının tespitiyle ilişkilendirilmeden, geçici hesapta izlenmesi ve hatta belirtilen geçici hesabın vergiye tabi kazancın tespitiyle ilişkilendirilmeden şirket kayıtlarında sona erdirilmesi mümkündür (Nazalı, 2015, s. 128, 211).

Bir kurumun kendisinde iştiraki bulunan veya iştirak ettiği başka bir kurumu kül halinde devralması sebebiyle uygulayacağı sermaye artışının bahse konu iştirak paylarına isabet eden tutarda daha az gerçekleştirilmesi KVK'nın 19/1 maddesinde bahsi geçen koşulların ihlal edildiği manasında değerlendirilemez. 1 no.lu KVK Tebliğ'de iştirak ilişkisi devir konusunun düzenlendiği 19.1 no.lu bölümde ele alınmış, ancak bölünme hükümlerinde iştirak konusu doğrudan yer bulmamıştır. Böyle olmakla birlikte, anılan Tebliğin 19.3.1. no.lu bölümde, uygun bir değişim oranının belirlenmiş olmasına rağmen; devir veya bölünme işlemlerinde, devralan şirketin sermaye paylarını ortaklara vermesinde, ortakların servet değerinde izah edilemeyecek farkların meydana gelmesi “transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımı” yahut “değer artış kazancı” kapsamında değerlendirilebileceği belirtilmiştir. Dolayısıyla devir işlemlerinde olduğu gibi bölünme işlemlerinde de iştirak ilişkisinin varlığı halinde eksik sermaye artışına gidilmesi, düzenlemelerdeki bahsedilen boşluğa rağmen daha uygun olacaktır.

İştirak ilişkisi içinde olan ortaklıklar arasında gerçekleştirilen kısmi bölünmeler kapsamında elde edilen hisse senetlerinin ortaklara dağıtılması halinde, devralan şirket kısmi bölünme işlemi ile birlikte ilk etapta kendi hisse senetlerine sahip olacak ve ardından bu hisse senetlerini iptal etme yoluna gidecektir (Bayram, 2016, s. 274).

_____ / _____

501 Ödenmemiş Sermaye 500.000

500 Sermaye 500.000

Sermayenin Artırılması

_____ / _____

296 Geçici Hesap 150.000

501 Ödenmemiş Sermaye 150.000

İştirak hisselerine denk gelen sermaye artışının iptali

_____ / _____

İki ortaklıktan birinin, diğerine ait paylardan bir kısmına veya tamamına sahip iken, ikinci şirketin de doğrudan veya dolaylı olarak birinci ortaklığın sahip olduğu paylardan bir kısmına veya tamamına sahip olması durumuna karşılıklı iştirak ilişkisi denilmektedir. Burada karşılıklı iştirak sebebiyle meydana gelen köpük sermaye; karşılıklı iştirake konu olan sermaye tutarının iki defa kullanılmasına ve “pay sahihsiz” anonim ortaklıkların oluşumuna yol açmaktadır (Balioğlu, 2000, s. 43).

Dolayısıyla iştirakin sahip olduğu malvarlığı içerisinde yatırım yapan işletmenin kendi hisselerinin de bulunması, işletmenin kendi hisselerini edinmesine benzer bir durumu ortaya çıkarmaktadır.³⁸

³⁸ Karşılıklı İştirak Yatırımlarının Muhasebeleştirilmesi konulu 2013-4 sayılı Türkiye Muhasebe Standartlarının Uygulanmasına Yönelik İlke Kararı.

Böyle bir durumda; bölünmeye katılan ortaklıkların; karşılıklı iştirak ilişkisi içinde bulunmaları halinde, iptal edilecek payların karşılıklı hak sahipliğinin de dikkate alınarak belirlenmesi gündeme gelecektir.

3.5. Uygulamada Karşılaşılan Özellikli Durumlar ve Çözüm Önerileri

3.5.1. Kısmi Bölünmede İpotekli Bir Taşınmazın Yeni Kurulacak Şirkete Sermaye Olarak Konulup Konulamayacağı Sorunu

Uygulamada karşılaşılan özellikli durumlardan biri olarak, ipotekli bir taşınmazın kısmi bölünme ile birlikte devrinin mümkün olup olmadığıdır. Bu hususu temsili değerlerle bir örnek üzerinde anlatmak gerekirse; tapu değeri 3.000.000.-TL olan bir taşınmaz ile doğrudan bağlantılı 2.000.000.-TL'lik mevcut kredi borcu bakiyesine karşın, üzerindeki banka ipotek miktarının 3.500.000.-TL olması halinde, söz konusu taşınmazın kısmi bölünmeye konu edilmesi ve yeni kurulacak olan ortaklığa aynı sermaye olarak devredilmek istenmesi halinde, net varlık değerinin 1.000.000.-TL olarak hesaplanmasına rağmen, 3.500.000.-TL tutarındaki ipotek kaydının bölünmeye etkisini ayrıca irdelemek gerekecektir.

Sermaye şirketinin, aynı sermaye olarak getirilen bir taşınmazın mülkiyetini ne zaman kazanacağı ve şirket tarafından yapılacak tek yanlı talep ile tescilin yapılıp yapılamayacağı hususu 6762 sayılı Mülga Türk Ticaret Kanunu'nun yürürlükte olduğu

(http://kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/Kurul%20Kararlar%C4%B1/%C4%B0Ike%20Kararlar%C4%B1/TMS%20%C4%B0Ike%20Kararlar%C4%B1/Ilke_Karari_4.pdf, Erişim: 23 Ağustos 2018).

dönemde doktrinde tartışma konusu iken 6102 sayılı TTK ile birlikte söz konusu belirsizlikler nispeten giderilmiştir (Akkan, t.y.).

6102 sayılı TTK'nın 342'nci maddesinin birinci fıkrası, anonim şirketlere getirilebilecek aynî sermayenin şartlarını ortaya koymaktadır. İlgili fıkraya göre; üzerlerinde sınırlı aynî bir hak, haciz ve tedbir bulunmayan, nakden değerlendirilebilen ve devrolunabilen, malvarlığı unsurları aynî sermaye olarak konulabilecekken, bu hususlara uymayan durumlar sermayenin korunması ilkesi ile bağdaşmaz bulunmuştur. Mevzu bahis emredici hükme istinaden, aynî hak, haciz, tedbir, ipotek, rehin gibi nevilerde kısıtlama ihtiva ettiğinin tespiti halinde ticaret sicil müdürü tarafından tescil talebinin reddedilmesi gerekecektir.

Hal böyle iken, bölünme suretiyle yeni kurulacak olan bir şirkete devredilecek malvarlığı unsurları arasında ipotekli bir taşınmazın yer alması halinde, konunun 6102 sayılı TTK'nın 342/1'inci maddesinde ifade olunan sınırlandırma kapsamında ele alınıp alınamayacağına bakıldığında; aynı Kanununun 164'üncü maddesi ile bölünme çerçevesinde kurulacak olan yeni bir sermaye şirketinde aynî sermaye konulmasına ilişkin hükümlerin uygulanmayacağı görülmektedir. Bu durumda taşınmaz, net defter değeri ile bölünmeye katılacak, cari değeri ise bölünme oranının tespitinde dikkate alınacak; buna karşın üzerinde yer alan ipotek kaydı bu aşamada bölünme sürecine etkisi bakımından önem arz etmeyecektir. Bölünme işlemi ile birlikte kurulacak şirketin ortaklarınca inceleme hakkının kullanımı esnasında, aynî sermaye olarak devralınacak taşınmazların listesi, diğer devredilecek unsurlar gibi bölümler halinde görülebilecek ve incelemeye tabi tutulabilecektir.

Bu hususa ilave olarak, Kurumlar Vergisi Kanunu kapsamında geçerli kabul edilen bir kısmi bölünme işleminde banka lehine ipotek tesis edilmiş bir gayrimenkulün,

yeni kurulacak bir sermaye Őirketine ayni sermaye olarak konulmasına ilişkin olarak banka tarafından verilecek olan muvafakatname, 492 sayılı Harçlar Kanunu'nun 123'üncü maddesi kapsamında harçtan müstesna tutulacaktır.³⁹

³⁹ 16/01/2009 tarihli ve B.07.1.GİB.0.02.63/6342-1001/4673 sayılı Maliye Bakanlığı özelgesi. (<https://kanberkilinc.com.tr/ipotekli-tasinmazin-kurulacak-sirkete-ayni-sermaye-olarak-konulmasina-iliskin-muvafakatnamenin-harctan-mustesna-tutulmasi.htm>, Erişim: 28 Ocak 2018).

SONUÇ

Bölünme işlemlerini düzenleyen pek çok mevzuat hükmünün mukayeseli incelenmesi bizlere farklı alanların konuya farklı bakış açılarıyla yaklaştığını, temelde benzer olsalar bile, bazı hususların farklı, hatta tezat düzenlemeler içerdiğini göstermektedir. Bu hususa çalışmamızda verilebilecek en temel örnek ise kooperatiflerin bölünmeye katılması durumunda işlemin Kurumlar Vergisi Kanunu kapsamında değerlendirilemeyeceğidir. Türk Ticaret Kanunu, kooperatifleri de, diğer sermaye şirketlerinde olduğu gibi, ister bölünen ister devralan olsun, bölünmeye katılmalarına cevaz vermektedir. Ancak söz konusu işlemin Kurumlar Vergisi Kanunu'nun izin verdiği bir bölünme türü olmaması dolayısıyla işlem geçerli olsa bile, bölünmeden beklenen vergi avantajlarından yararlanılması söz konusu olmayacaktır. Benzer bir örnek ise, ortağın ayrılma hakkına ilişkindir. Esasen Türk Ticaret Kanunu, bölünme işlemlerinde ortaklara ayrılma hakkını tanımamışken, Sermaye Piyasası Kanunu'nda sayılı önemli nitelikteki işlemlerden biri olan bölünme halinin, ortağın ayrılma hakkını da beraberinde getirmektedir. Bu sebeple sermaye piyasası mevzuatı kapsamında gerçekleştirilecek bir bölünme işlemi ortağa ayrılma hakkını da sağlamaktadır.

Bölünmenin planlanması ve sürecin açıkça ortaya konulmasını sağlayan düzenlemeler, işletmenin iç ve dış çevresi ile ilgili durumların nasıl değişeceğini ve iş ilişkilerinde oluşacak yeni durumu ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bölünmeye katılan şirketlerin alacaklılarını, çalışanlarını, ortaklarını ve hatta vergi alacağından dolayı kamuyu koruyucu nitelikte düzenlemeler yer almaktadır. Benzer şekilde işletmelerin faaliyetini devam ettirmelerinin temin edilmesi, atıl kalan unsurların ise ekonomiye yeniden kazandırılması bölünmeden beklenen faydalar arasında sayılmaktadır. Bu

maksatla bölünme işlemi, beraberinde pek çok işlem kolaylığı ve vergi avantajı getirmektedir. Ancak bu sağlanırken, ilişkili tarafların haklarının korunması da aynı düzeyde önemli kabul edilmiştir. Bu maksatla bölünmenin planlanması, bu sürecin duyurulması ve alacaklılara teminat verilmesi yahut süreç içerisindeki işlemlerin net bir şekilde ortaya konulması ihtiyacı hasıl olmuş ve ilgili düzenlemelerde bu unsurlar yer bulmuştur.

Bölünmeye katılan ortaklıklarda pay sahiplerinin bölünme sonrasında elde edecekleri hakların, bölünme öncesindeki mevcut haklarına denk olabilmesi, bölünme oranının doğru hesaplanması ile mümkün olacaktır. Bu sebeple, her ne kadar malvarlığı unsurları defter değeri ile devralan ortaklığa geçmekteyse de, her birinin ayrı ayrı değerlemeye tabi tutularak rayiç değerlerinin tespit edilmesi sermaye miktarlarındaki değişimin ve yeni ortaklık yapısının bu esas dahilinde tespit edilmesini gerekli kılmaktadır. Belirtilen bu husus kapsamında, Kamuyu Aydınlatma Platformu'nda ilan edilen bölünmelerde değişim oranının "1", yani bir anlamda taraflardan her birinin defter değeri ile rayiç değerinin tamamen birbirine denk çıktığının kabul edilmesi şeklinde, işlemleri sadeleştirmeyi hedefleyen, ancak yeni sermaye miktarını ve pay oranlarının dağılımını etkileyeceği muhakkak olan bu gibi tercihlerden kaçınılması uygun olacaktır.

Yapılmak istenen işlemin geçerli bir bölünme olabilmesi ve vergi istisnalarından yararlanılabilmesi için ortaklıkların tabi olduğu mevzuat hükümleri dikkate alınarak, bu düzenlemelerde yer alan amir hükümlere riayet edilmesi gerektiğinden, süreci yürütecek kişilerce bu hususlara titizlikle yaklaşılmasında yarar vardır.

Tüm bunlarla birlikte, Türkiye Muhasebe Standartları ile Türkiye Finansal Raporlama Standartlarını kullanmak zorunda olan şirketlerin, bölünme sürecinde TFRS-

3'te yer alan birleşmeye ilişkin esaslardan bölünmeye uygun düzecek olanlarını uyarlayarak kullanması gerekmektedir.

Son olarak, şirket ele geçirme hamlelerini bertaraf etmeye yönelik geliştirilen diğer savunma taktikleri ile birlikte kullanılmak üzere bölünme işlemi de, uygun şartların varlığı halinde, yabancılaşmayla mücadelede başvurulabilecek bir yöntem olarak ele alınabilecektir.

Özetle; ortaklıklar, muhtelif sebeplerle yeniden yapılanma stratejilerine başvurabilmekte ve bölünme işlemi de, diğerleri gibi, optimal işletme büyüklüğüne erişmede kullanılabilir etkin yollardan biri olarak kabul edilmektedir. Ancak bölünme işlemlerinin yürütülmesinde Türk Ticaret Kanunu, Kurumlar Vergisi Kanunu, Sermaye Piyasası Kanunu ve ikincil mevzuatları ile 3 no.lu Türkiye Finansal Raporlama Standardının uygun düşen paragraflarının dikkate alınması, işlemin geçerliliği bakımından elzemdir.

ÖZET

Ticari rekabetin yoğun olarak yaşandığı günümüzde, firmaların yeniden yapılanma modellerini kullanarak optimal büyüklükte faaliyetlerine devam etmeleri her geçen gün önemini artırmaktadır. Bu modellerden bölünme işlemi, tıpkı birleşme gibi büyük ilgi görmeye ve uygulanmaya başlanmıştır. Bölünmelerin zamanla mevzuatımızdaki yerini daha detaylı olarak almaya başlaması ve muhtelif mevzuatlarda görülen farklılıklar, konuyu pek çok düzenlemeyi bir arada ele alarak değerlendirmeyi gerekli kılmıştır. Çalışmamızda; bölünmenin kavramsal çerçevesinin oluşturulmasının ardından muhtelif mevzuatlarda yer alan düzenlemelerden bahsedilmiş olup, düzenlemelerin karşılaştırmalı incelenmesi suretiyle yer yer farklılıklarına dikkat çekilmesi ve konular itibariyle durumu izaha yarayan örnek muhasebe kayıtlarının gösterilmesi yoluna gidilmiştir. Bu çalışma ile bölünme işlemlerini yürütecek olanların bu süreçte merak edebilecekleri hususlara cevap bulabilmeleri amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Şirket Bölünmesi, Kısmi Bölünme, İştirak Modeliyle Kısmi Bölünme, Ortaklara Pay Devri Modeliyle Kısmi Bölünme, Tam Bölünme, Şirketlerin Yeniden Yapılandırılması, Değişim Oranı, Halka Açık Ortaklıklarda Önemli Nitelikte İşlemler, TFRS-3, Ayrılma Hakkı, Karşılıklı İştirak

ABSTRACT

In today's world, where commercial competition is intensely experienced, companies continue to operate in optimal size by using reconstruction models and this increases the importance of reconstruction models increasing day by day. The division process, which is one of these models, has started to receive great interest just like the merging. The fact that the divisions has begun to take their place in our legislation in a more detailed way and the differences seen in various legislation made it necessary to evaluate the issue by considering many arrangements together. In our study, after the conceptual framework of the division has been established, the regulations included in the various legislations have been mentioned and then, it is aimed to draw attention to the differences in places by comparison of the regulations and to show the exemplary accounting records which provide the clear explanation of situation. With this study, it is aimed that those who will carry out the division procedures will be able to find answers to the issues they might wonder in this process.

Keywords: Company Division, Partial Division, Partial Division with Associate Model, Partial Division with Share Transfer Model, Full Division, Restructuring of Companies, Change Rate, Major Transactions in Publicly-Held Partnerships, IFRS-3, Right of Separation, Mutual Participation

KAYNAKÇA

Akgün, A. İ. (2011). IFRS-3: İşletme Birleşmeleri Standardı Çerçevesinde Ters İktisap Uygulamaları. *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt: 12, Sayı: 2.

Akkan, Ç. Yargıtay 15. Hukuk Dairesinin Bir Kararı Işığında 6762 ve 6102 sayılı TTK Hükümlerine Göre Anonim Şirketlere Taşınmaz Ayni Sermaye Getirilmesi. Erişim adresi: <http://www.akkan.av.tr/makale/yargitay-15-hukuk-dairesinin-bir-karari-isi-ginda-6762-ve-61/49/>

Albayrak Zincirlioğlu, C. (2014). İşyerinin Devrinde Türk Ticaret Kanunu İle İş Kanunu Hükümlerinin İş İlişkilerine Etkisi. *TBB Dergisi*, Sayı: 114, Sayfa: 12, 25.

Arı, H. H. (2013, Ocak). Vergi Kanunları Yönünden Devir-Birleşme, Tür Değişimi ve Bölünme İşlemleri. Erişim adresi: <http://archive.ismmmo.org.tr/docs/seminer/08012013hakanhasanari.pdf>

Arıcı, M. F. (2008). *Ticari İşletmenin Aktif ve Pasifi ile Devri*. İstanbul: Vedat Kitapçılık.

Balioğlu, D. (2000, Ekim). Anonim Ortaklıklarda Karşılıklı İştirak. Ankara: Yeterlik Etüdü. Erişim adresi: <http://www.spk.gov.tr/SiteApps/Yayin/YayinGoster/446>

Başar, S. (2007). Kar Dağıtımında Geçmiş Yıllar Zararları Geçmiş Yıllar Karlarına Hangi Sıra ile Mahsup Edilmeli ve G.V.K. Geç. Md. 62 Açısından Özellik Arz Eden Bir Durum. Erişim adresi: <http://www.dengeakademi.com/Files/Article/Serka2007KarDagiti.pdf>

- Bayram, S. (2016). *Türk Vergi Hukukunda Şirket Birleşmeleri: Sorunlar ve Çözüm Önerileri*, Dokuz Eylül Üniversitesi Maliye Bölümü (Doktora tezi). Erişim adresi: [file:///C:/Users/win7/Downloads/441460%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/win7/Downloads/441460%20(1).pdf)
- Can, M. E. (2018, Nisan). Anonim Şirkette Sermaye ve Kanuni Yedek Akçeler Toplamının Üçte İkisinin Kaybının Hukuki Sonuçları. Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.XIII, S. 1.
- Cengiz, S., Doğan, U. (2018, Ocak). Türkiye Muhasebe Standartları (TMS) – 10 Kapsamında Raporlama Döneminden (Bilanço Tarihinden) Sonraki Olayların Muhasebe Uygulamaları ve Raporlanması. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:8, Sayı: 1. Erişim adresi: <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/434436>
- Coştan, H. (2009, Eylül). *Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Hükümlerine Göre Anonim Şirketin Birleşme, Bölünme ve Tür Değiştirme Yoluyla Yeniden Yapılanmasında Alacaklarının Korunması*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü.
- Çağırğan Tuncer, S., Ulusoy, Y. (2017). Yedek Akçeler. *D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi*, 19: 1982-1984.
- Çağlar, K. (2017, Temmuz-Ağustos). Kurumlar Vergisinde Zarar Mahsubu ve Özellikli Durumlar. *Mali Çözüm Dergisi*, s. 198.
- Çelikleş, İ. (2006). Anonim Ortaklığın Kendi Paylarını İktisabı. Arıkan Basım.
- Çolgar, T. (2016, Ocak). Şirket Bölünmelerinde Malvarlığının Geçişi. *Hukuk Postası*. Erişim adresi: <http://www.erdem-erdem.av.tr/yayinlar/hukuk-postasi/sirket-bolunmelerinde-malvarliginin-gecisi>

- Dağlı, H., Ayaydın, H. (2012, Haziran). Şirket Ele Geçirmelerine Karşı Geliştirilen Savunma Taktikleri: Kavramsal Bir İnceleme. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi*. 14(1), 216, 217.
- Dağlı, H., Ayaydın, H. (2012, Ekim). Şirket Ele Geçirme Taktiklerinin Değerlendirilmesi, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*. Erişim adresi: <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/428001>
- Develi, B. (2013). 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu erevesinde Ayrılma Akçesi. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XVII*, Sa. 1-2, sayfa: 445.
- Durgut, R. (2012, Ağustos). 6102 sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Şirketlerin Bölünmesi ve Bölünmeye Hkim İlkeler, *Hukuk, Ekonomi ve Siyasal Bilimler Aylık İnternet Dergisi*, Sayı (126). Erişim adresi: www.e-akademi.org
- Eriş, G. (2014, Ekim), *Açıklamalı-İçtihatlı 6335-6552 sayılı Kanunlarla GüncellenmiŐ TTK Hükümlerine göre Ticari İŞletme ve Şirketler*, Seçkin Yayıncılık.
- Helvacı, M. (2004). *Anonim Ortaklıkların Bölünmesi (Yeniden Yapılandırma Modeli Olarak Bölünme*. İstanbul: Beta Basım Yayım.
- Hukuk Postası. (2011, Kasım). Yeni Türk Ticaret Kanunu'nda Bölünmeye İlişkin Yenilikler-I. Erişim adresi: <http://www.erdem-erdem.av.tr/vayinlar/hukuk-postasi/yeni-turk-ticaret-kanununda-bolunmeye-iliskin-yenilikler--i/>
- İzci, E. (2015, Şubat). Geçmiş Yıl Zararlarının Mahsubu ve Muhasebe Kaydı. Erişim adresi: <http://www.muhasebettr.com/vazarlarimiz/ercanizci/003/>

Kavak, A. (2017, Şubat). Zararların Mahsubu Uygulamasına İlişkin Yargı Kararı.

Erişim adresi: <https://www.dunya.com/kose-yazisi/zararlarin-mahsubu-uygulamasina-iliskin-yargi-karari/350915>

Karaman Coşgun, Ö. (2015). Anonim Şirketin Tasfiyesi. Adalet Yayınevi.

Kendigelen, A. (2011). Yeni Türk Ticaret Kanunu Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler. İstanbul: On iki Levha Yayıncılık.

Nazalı, E. (2015). *Vergisel ve Yeni TTK Yönüyle Anonim ve Limited Şirketlerde Tasfiye, Devir, Birleşme, Bölünme ve Tür Değişimi İşlemleri*. Maliye Hesap Uzmanları Derneği.

Özdemir, U. (2010, Ağustos). Geçici Vergi Nedir? Uygulama Nasıl Yapılmalıdır?

Örnek Uygulamalar. Erişim adresi:
<http://www.muhasibetr.com/yazarlarimiz/ufuk/011/>

Öztürk, İ. (2012). *Sermaye Azaltımı ve Vergisel Sonuçlarının Analizi*, Gazi Üniversitesi (Doktora tezi).

Erişim adresi:

file:///C:/Users/win7/Downloads/dosya_72623cc73873dcad6bf35d73b7ecab6c.pdf

Poroy, R., Tekinalp, Ü., Çamoğlu, E. (2014). Ortaklıklar Hukuku-1. İstanbul.

Sönmez, Y. Z. (2008). *Anonim Ortaklıklarda Pay Sahibinin Ortaklıktan Ayrılma Hakkı*,

Ankara Üniversitesi (Doktora tezi). Erişim adresi:
<http://acikarsiv.ankara.edu.tr/browse/4238/>

Susuz, K. (2011, Mayıs). Anonim Şirketlerin Bölünmesinde Pay Sahiplerinin Ayrılma Hakkı. *Legal Mali Hukuk Dergisi*, 77: 1292-1295

Şehirli Çelik, F. H. (2008). *Anonim Şirketlerde Çıkar Çatışmaları Ekseninde Şirket Ele Geçirmelerine Karşı Önlemler*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü.

Şener, O. H. (2017). *Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku*. Seçkin Yayıncılık.

Tekinalp, Ü. (2012). *Birleşmede Ayrılma Akçesi*. *Regesta Ticaret Hukuku Dergisi*, C. 2, S. 1, s. 23-24.

Tekinalp, Ü. (2014). *Ortaklıklar Hukuku-1*. İstanbul.

Tekinalp, Ü. (2015). *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*. İstanbul.

Tekinalp, Ü., Çamoğlu, E. (2018). *Sermaye Piyasası Hukukunun Temel İlkeleri ve Gerekçeli Sermaye Piyasası Kanunu*. İstanbul: Vedat Kitapçılık.

Toplu, M. C. (2016, Nisan). İşletmelerde Küçülme ve Kısmi Bölünme İşlemlerinin Değerlendirilmesi, *Vergi Sorunları Dergisi*, Sayı (331). Erişim adresi: www.vergisorunlari.com.tr

Uluslan, H., Koçsoy, M. 2013. 6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu'na göre Kısmi Bölünme İşlemi: Kurumlar Vergisi Kanunu ile Karşılaştırılması ve Muhasebeleştirilmesi, *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, Cilt 9, Sayı 18, Sayfa 262, 277.

Uysal, A., Eroğlu, N. (2008). *Açıklamalı ve Örnekli Kurumlar Vergisi Kanunu*. Ankara: Sözkese Matbaacılık.

Yaralı, L.(2013, Haziran). Fonlar sermayeye dönüştürülmeden sermaye artırımını yapılabilir mi?. *Dünya Gazetesi*. Erişim adresi: <https://www.dunya.com/gundem/fonlar-sermayeye-donusturulmeden-sermaye-artirimi-yapilabilir-mi-haberi-215104>.

Yasaman, H. (2003). Anonim Ortaklıkların Birleşme ve Bölünmesi, *Bilgi Toplumunda Hukuk Ünal Tekinalp'e Armağan (s. 704) içinde*. İstanbul: Beta Basım Yayın.

Yavas, A. (2013, Eylül). TMS/TFRS'de Şirket Birleşmesi ve Bölünmesi-Temel Kavramlar. Erişim adresi: <http://admin.abdullahyavas.com/dosyalar/TFRSBirlesmeBolunmeKavramlar.pdf>

Yegin, F. (2018). *TTK ve Vergi Kanunları Açısından Sermaye Şirketlerinde Birleşme, Bölünme İşlemleri ve Uygulamalı Örnekler*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.

Yücesoy, E. (2014). *Halka Açık Olmayan Anonim Şirketlerde Bölünme İşlemleri ve Vergilendirilmesi*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Hukuk Anabilim Dalı Kamu Hukuku Bilim Dalı, (Yüksek lisans tezi). Erişim adresi: <http://acikerisim.istanbul.edu.tr/bitstream/handle/123456789/33079/53772.pdf?sequence=1&isAllowed=y>